

Κινηματογραφικές Λέσχες

- Ομοσπονδία Κινηματογραφικών Λεσχών Ελλάδας - Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης: Δραστηριότητες..... 05
Της *Άννας Ταμπούκου*
- Η Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης μπροστά και πίσω από το φακό - Εργαστήριο για το ντοκιμαντέρ 09
Της *Βιργινίας Στεφανοπούλου*
- Στην Κ.Α.Η. με αγάπη! 12
Της *Δήμητρας Οικονόμου*

Φεστιβάλ Φανταστικού Κινηματογράφου

- Φεστιβάλ Φανταστικού Κινηματογράφου 2012 13
Επιμέλεια: *Νώντας Σαρήης*
Εκδήλωση του Ιδρύματος «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ», της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης και του ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΤΕΧΝΗΣ του ΙΕΚ ΑΚΜΗ στις 31/03/2012 και 1-2/04/2012

Πρόσωπα της λογοτεχνίας και της μουσικής

- Ο σύγχρονος ελληνικός κινηματογράφος συναντά τον Παπαδιαμάντη 15
Συζήτηση με εισηγητές τους *Δώρα Μασκλαβάνου, Λάκη Παπαστάθη* και *Γιάννη Τζιώτη*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 29/01/2012
- «Τα μυστικά του σινεμά είναι σαν της ποιήσεως τη μαγεία» - *Ανδρέας Εμπειρικός (1901 - 1975)*..... 20
Συζήτηση με εισηγητές τους *Jacques Bouchard, Νίκο Αλευρά* και *Λεωνίδα Εμπειρικό*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 04/03/2012
- Εκατό χρόνια από τη γέννηση του μουσουργού *Αλέκου Ξένου (1912 - 1995)* 23
Συζήτηση με εισηγητές τους *Λευτέρη Ξανθοπούλο, Ιάκωβο Κονιτόπουλο, Ανθή Γουρουντή, Αλέξανδρο Χαρκιοθάκη* και *Θόδωρο Αντωνίου*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 05/02/2012
- «Rockers»: Ένα σπάνιο ντοκουμέντο για την Τζαμαϊκανή ρέγκε μουσική 27
Συζήτηση με εισηγητές τους *Θωδωρή Μπαφαλοπούλο / Theodoros (Ted) Bafaloukos* και *Ευγενία Μπαφαλοπούλου*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 22/01/2012

Ο ντοκιμαντερίστας Ροβήρος Μανθούλης

- Ροβήρος Μανθούλης - Αναζητώντας την αλήθεια της ανθρώπινης περιπέτειας και ύπαρξης 29
Συζήτηση με εισηγητές τους *Ροβήρο Μανθούλη, Νίκο Θεοδοσίου, Δημήτρη Σπύρου* και *Άγγελο Κοβότσο*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 19/02/2012
- Συνέντευξη με το Ροβήρο Μανθούλη 37
Του *Δημήτρη Καλαντίδη*
Επιμέλεια: *Δήμητρα Οικονόμου*

Δημοσιογράφοι-θόματα πολέμων

- Διαβατήριο θανάτου για τους πολεμικούς ανταποκριτές 41
Συζήτηση με εισηγητή το *Νίκο Μεγγρέλη*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 11/03/2012

Η Δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967

- Η αντίσταση των γυναικών κατά τη διάρκεια της δικτατορίας 43
Συζήτηση με εισηγητή τον *Κώστα Τερζή*
Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 18/03/2012

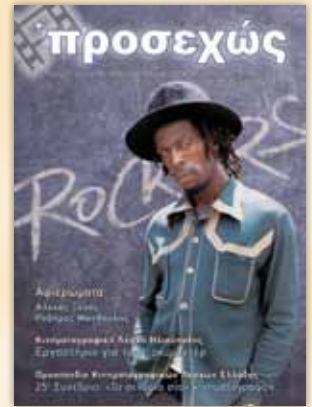
Ιστορία του κινηματογράφου

- Οι πολιτικοί στην οθόνη του Χόλιγουντ - Περίπτωση: «Mr. Smith Goes to Washington» (1939) του Φράνκ Κάπρα 45
Του *Θανάση Τσακίρη*

Κινηματογραφικά βιβλία και περιοδικά

- Οι κινηματογραφικές εκδόσεις του 2011..... 47
Του *Δημήτρη Καλαντίδη*

Τμή κάρτας μέλους της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης για το 2012 30€ (για μαθητές - φοιτητές - άνεργους 20€).
Το μέλος της Λέσχης έχει δικαίωμα δωρεάν παρακολούθησης όλων των ταινιών που θα προβάλει η Λέσχη μέσα στο 2012.
Δελτίο συμμετοχής για μία προβολή 7€ (για μαθητές - φοιτητές - άνεργους - άνω των 60 ετών 5€).

Φωτογραφία εξωφύλλου:

«Rockers»
του *Θωδωρή Μπαφαλοπούλου / Theodoros (Ted) Bafaloukos* (ΤΖΑΜΑΪΚΑ/ΗΠΑ, 1978)

Για σας ο κινηματογράφος είναι ένα θέαμα. Για μένα, είναι σχεδόν μια αντίληψη του κόσμου. Ο κινηματογράφος είναι φορέας της κίνησης. Ο κινηματογράφος είναι τόλμη. Ο κινηματογράφος διαδίδει ιδέες.

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΙ
(Αύγουστος 1922)

Τα εντυπώγραφα κείμενα εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις των συγγραφέων τους

ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΘΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Κάθε ΤΡΙΤΗ στις 21:00 και 23:00 στο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ «ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ» (Λεωφ. Ειρήνης 50, Πλατεία Εθνικής Αντίστασης, Άνω Ηλιούπολη, τηλ.: 210 9937870, 210 9941199, 210 9914732)

ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Κάθε ΚΥΡΙΑΚΗ στις 20:00 στην Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ (Μαρίνου Αντύπα 86, Άνω Ηλιούπολη, τηλ.: 210 9941199, 210 9914732)

Ιστοσελίδα: www.klh.gr
E-mail: cineclubilioupolis@gmail.com

Επιμέλεια έκδοσης: m³/Cubed (www.mcubed.gr)
Εκτύπωση: ΧΡΩΜΟΑΝΑΛΥΣΗ - TRIBUTE PLUS ADVERTISING

ΕΝΘΕΤΟ: Κριτικές ταινιών (Κ.Α.Η.: 25η θερινή περίοδος 2012 - 24η χειμερινή περίοδος 2011-2012)
Επιμέλεια: *Δημήτρης Καλαντίδης*

Ο πολιτισμός γίνεται πράξη!

ΑΦΟΙ ΚΟΛΟΜΒΟΥΝΗ

Στο κάτω κάτω της τιμής... υπάρχει ο Κολομβούνης!

ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟ
“Ο ΑΙΜΙΛΙΟΣ”
*...που μόνο αυτός ξέρει
 από καλό φαγητό!*

**ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ
 ΛΕΜΟΝΑΤΟ
 ΣΤΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑ**

ΔΙΑΝΟΜΗ ΚΑΤ'ΟΙΚΟΝ
Αριστοτέλους 105, Άνω Ηλιούπολη

ΤΗΛ.: 210 99 13 881 - 210 99 60 488

ταξίδι στα Σύβota
 ταξίδι στο όνειρο...

Σύβota Θεσπρωτίας
 Τηλ. Επικοινωνίας
 26650 93428
 697 4421042
 694 7124232
 www.demirishotel.gr

Το γλυκό
 στην πραγματική του αξία!

ΔΕΜΙΡΗΣ
 Όνομα & Ποιότητα
 ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟ - ΑΡΤΟΠΟΙΪΟ
 CATERING

Ανδρέα Παπανδρέου 6, πλατ. Κανάρια
 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ, τηλ. 210 - 9765.064

28 χρόνια πάνω από 2.000 άνθρωποι μας έχουν εμπιστευθεί την ασφάλεια της ζωής, της οικογένειας & της περιουσίας τους. Για να τους εξυπηρετούμε αποτελεσματικά και οικονομικά εκπροσωπούμε 16 ασφαλιστικές εταιρείες προσφέροντας την καλύτερη επιλογή σε όλους. Πάνω από όλα όμως προσφέρουμε μια αληθινή σχέση ασφάλειας.

ΤΟΚΑΚΙΣ
 ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ
Σχέση Ασφάλειας

Θεοτόκη 21, Ηλιούπολη 16346,
 Τηλ.-Fax: 210 9953622, 6944 51 1222
 e-mail: dmtokaki@yahoo.gr

Φροντιστηριακός
 Οργανισμός

Λογισμός

Μαρίνου Αντύπα 102 & Φραντζή 1
 Ηλιούπολη
 τηλ.: 210 - 99.04.384 - 5
 τ.κ.: 163 46

Ι. ΚΑΝΑΚΟΥΛΙΑΣ - Δ. ΚΑΝΑΚΟΥΛΙΑΣ - Χ. ΚΑΝΑΚΟΥΛΙΑ

Άριστη ποιότητα εκπαίδευσης
ΣΤΙΣ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ!
 Γιατί η μόρφωση ΔΕΝ πρέπει να είναι ακριβή!

210
971
9493

ΓΥΑΛΙΑ ΟΡΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΗΛΙΟΥ

ΠΟΛΥΕΣΤΙΑΚΑ - ΦΑΚΟΙ ΕΠΑΦΗΣ

ΕΦΗ ΚΑΤΣΩΝΗ- ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΑΡΙΑ 2, 163 46 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ

nts
a
ni.
so

POINT DE VUE VISTA PERSONALE ASPECTO PERSONAL VISION PERSONALE
POINT OF VIEW ΣΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΥΦΟΣ

Κινηματογραφικές Λέσχες

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΛΕΣΧΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

25^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΟΚΛΕ: ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Της *Άνας Ταμπούκου*

Στη φιλόξενη θρακιώτικη γη, στην Αλεξανδρούπολη, πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία, από 1 έως 3 Ιουνίου 2012, το 25ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας Κινηματογραφικών Λεσχών Ελλάδας (Ο.Κ.Λ.Ε.), σε συνεργασία με τη δραστήρια Κινηματογραφική Λέσχη Αλεξανδρούπολης (Κ.Λ.Α.), με την υποστήριξη της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου και του Δήμου Αλεξανδρούπολης, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.

Στην τριήμερη αυτή κινηματογραφική συνάντηση, περισσότερα από 100 άτομα, μέλη κινηματογραφικών Λεσχών από όλη την Ελλάδα αλλά και γενικότερα άνθρωποι του κινηματογράφου, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ένα ιδιαίτερα πλούσιο πρόγραμμα με αφιερώματα, εισηγήσεις, συζητήσεις, προβολές και τιμητικές εκδηλώσεις.

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΜΕ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟ

Με αφιέρωμα στον Θόδωρο Αγγελόπουλο ξεκίνησαν το απόγευμα της Παρασκευής 1 Ιουνίου, στο Δημοτικό Θέατρο Αλεξανδρούπολης, οι εργασίες του Συνεδρίου, αφού είχε προηγηθεί ένα τετραήμερο προσυεδριακών προβολών στο θερινό κινηματογράφο «Φλοίσβο». Στο πλαίσιο αυτού του αφιερώματος προβλήθηκε το ντοκιμαντέρ του Γιάννη Φαλκώνη *Ο δικός μας Αγγελόπουλος*, βασισμένο σε σπάνιο οπτικοακουστικό υλικό προερχόμενο από εκδηλώσεις Κινηματογραφικών Λεσχών με το σκηνοθέτη. Στον κορυφαίο Έλληνα δημιουργό – διανοητή έγιναν πολλές και με συγκινησιακή κάποιες φορές φόρτιση αναφορές, από πλευράς του συγγραφέα και σκηνοθέτη Γιάννη Σολδάτου, του κριτικού κινηματογράφου Ανδρέα Τύρου, του προέδρου της Ο.Κ.Λ.Ε. Δημήτρη Καλαντίδη καθώς και της αντιπροέδρου της Κ.Λ.Α. Κούλας Καφετζή. Η προβολή της ταινίας *Ταξίδι στα Κύθηρα* (1984), μιας ταινίας μέσα σε ταινία, αποτέλεσε τον επίλογο του αφιερώματος.

Παράλληλα, στο φουαγιέ του θεάτρου, πηλά στην έκθεση φωτογραφίας του Γιάννη Φαλκώνη για το Θόδωρο

φωτ.: Άνας Ρουπίνας

Βαγγέλης Μανωλόπουλος, Γεωργία Νικολάου-Μαυρανεζούλη, Βαγγέλης Λαμπάκης και Δημήτρης Καλαντίδης

Αγγελόπουλο, οι σύνεδροι πήραν την πρώτη γεύση από τη θερμή θρακιώτικη φιλοξενία με τα χειροποίητα εδέσματα, τα τοπικά προϊόντα και το τοπικό κρασί που αντανακλούσαν πράγματι μοναδικά την περισσή φροντίδα και την εντυπωσιακή βορειοελλαδίτικη νοικοκυροσύνη.

ΕΝΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΡΑΚΗ

Στο Διεθνές Συνεδριακό Κέντρο του Alexander Beach Hotel, πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 2 Ιουνίου, η επίσημη τελετή έναρξης του Συνεδρίου, κατά την οποία απηύθυναν χαιρετισμούς η Αντιπεριφερειάρχης της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου κ. Γεωργία Νικολάου-Μαυρανεζούλη, ο Δήμαρχος Αλεξανδρούπολης κ. Βαγγέλης Λαμπάκης, ο κ. Δημήτρης Καλαντίδης καθώς και ο Πρόεδρος της Κινηματογραφικής Λέσχης Αλεξανδρούπολης κ. Βαγγέλης Μανωλόπουλος.

Στο πλαίσιο των χαιρετισμών, η κ.Νικολάου, αφού χαρακτήρισε το Συνέδριο της ΟΚΛΕ ως «πολιτιστικό γεγονός με πανελλήνια εμβέλεια», επισήμανε τη σπουδαιότητα και την ανεκτίμητη προσφορά του θεσμού των Κινηματογραφικών Λεσχών, καθώς οι Λέσχες, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε, «συντροφεύουν τον πολίτη τόσο με την προβολή ποιοτικών ταινιών, όσο και με την παράλληλη διοργάνωση σχετικών με τον κινηματογρά-

φο συζητήσεων, αποτελώντας έτσι το βασικό μοχλό για την προώθηση της κινηματογραφικής παιδείας στην Περιφέρεια». Ο κ.Λαμπάκης απύθυσε, από την πλευρά του, «ένα μεγάλο ευχαριστώ» στον κόσμο των Λεσχών, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «του φέρνουν στο πιάτο» κάτι με το οποίο μεγάλωσε και αγαπά πολύ, τον κινηματογράφο. Ο κ.Μανωλόπουλος, αφού εξέφρασε την ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση της Κινηματογραφικής Λέσχης Αλεξανδρούπολης για τη φιλοξενία του Συνεδρίου, υπογράμμισε το γεγονός ότι «οι πολιτιστικές δράσεις και συναντήσεις ενισχύουν τους ανθρώπους στις δύσκολες στιγμές της κρίσης». Αναφερόμενος ειδικότερα στο σκοπό του Συνεδρίου υπογράμμισε τη σημαντική συμβολή του σε ότι αφορά τη συνοχή, αλληλεπίδραση αλλά και αλληλοϋποστήριξη των Κινηματογραφικών Λεσχών». Τέλος ο κ. Καλαντίδης τόνισε ότι η Ομοσπονδία αντιλεί, μέσα από τη «ζεστή» οικογένεια των Κινηματογραφικών Λεσχών, τη δύναμη να συνεχίσει και παρατήρησε ότι «όταν οι θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ιεραρχούν ως βασικές προτεραιότητες τους την εκπαίδευση και τον πολιτισμό, τότε υπάρχει ελπίδα».

ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

Κεντρικό θέμα του συνεδρίου ήταν «Το σενάριο στον κινηματογράφο», μια πολύ καλή πράγματι επιλογή, αν κρίνει κανείς από την πλούσια και με γόνιμο προβληματισμό συζήτηση που αναπτύχθηκε ανάμεσα στους συνέδρους.

Με την εισήγηση με τίτλο «**Το σενάριο. Από τον Καπελανί στον Λιντς**», ο γνωστός συγγραφέας και σεναριογράφος Στάθης Βαλούκος μας «ταξίδεψε» στην ιστορία του κινηματογράφου, «αποκαλύπτοντας» το πώς η εφεύρεση του κινηματογράφου μετεξελίχθηκε από πανηγυρικό θέαμα σε έβδομη τέχνη. Πλούσιες ήταν οι αναφορές του στους σταθμούς εξέλιξης του σεναρίου. Έτσι με ενδιαφέρον ακούσαμε το πώς ο Καπελανί, με την εισαγωγή του στοιχείου της ανάπτυξης των χαρακτήρων, βγάζει ουσιαστικά τον κινηματογράφο από το πλαίσιο του «αισθητικού φωτορομάντζου», ότι τη σημαντική σπουδαιότητα του σεναρίου στην κινηματογραφική δημιουργία προσέδωσε κύρια η μετεξέλιξη του βωβού κινηματογράφου στον ομιλούντα,

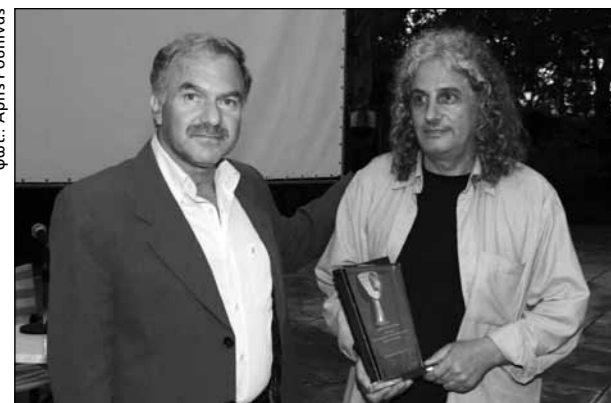

Λάκης Παπαστάθης, Στάθης Βαλούκος και Νίκος Παναγιωτόπουλος

Θανάσης Κούγκουλιος

ότι για τον Χίτσκοκ μια ταινία έχει τελειώσει κατά 99% όταν έχει γραφτεί, ότι τα σενάρια του ιταλικού νεορεαλισμού στηρίζονταν σε αληθινά συμβάντα, ότι ο Αντονιόνι, αφαιρώντας το δράμα, άλλαξε ουσιαστικά το ύφος του σεναρίου, ότι για τον Γκοντάρ το σενάριο δεν ήταν παρά «μια λίστα υπενθύμισης» όπου υπήρχε η κεντρική ιδέα ενώ η ταινία ολοκληρωνόταν στο μοντάζ. ότι το σενάριο επηρεάστηκε σημαντικά από το μοντέρνο και μεταμοντέρνο στοιχείο του Μάν του '68, κάνοντας το θεατή «να κυκλοφορεί ελεύθερα στο σύμπαν της ταινίας», ότι ο Λιντς με την τολμηρή του αφήγηση πειραματίζεται πάνω στη συνύπαρξη ονείρου και πραγματικότητας και στη δυνατότητα ύπαρξης παράλληλων κόσμων.

Ο σκηνοθέτης Λάκης Παπαστάθης στην πολύ εμπειρισταωμένη εισήγηση του με τίτλο «**Αφαίρεση και δομή στο σενάριο**», επισήμανε ως σημαντικό στοιχείο του σεναρίου τον «αφηγηματικό όγκο». Υποστήριξε ότι δεν μπορείς να προχωρήσεις αν δε γνωρίζεις τη βάση του κλασικού σεναρίου (δηλαδή γέννηση, ανάπτυξη, ακμή, πτώση), ενώ για το θέμα αυτό παρέπεμψε στα λόγια του Αλέξη Δαμιανού «μη μου λες να αφαιρώ, η μεγάλη αφαίρεση πολλές φορές συγγενεύει με το τίποτα». Στο σημείο αυτό ο αξιόλογος σκηνοθέτης παρατήρησε ότι στη σύγχρονη δημιουργία «οι δομές κρύβονται», γι αυτό και η αφαίρεση λειτουργεί ως δημιουργικό στοιχείο. Στο ερώτημα «σε ποιον ανήκει μια ταινία» ο κ. Παπαστάθης υποστήριξε ότι η ταινία ανήκει στο σκηνοθέτη αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι «η ταινία ολοκληρώνει το σπόρο του σεναρίου, που πρέπει να πεθάνει για να ανθίσει και να καρπίσει», ενώ παράλληλα σχολίασε το γεγονός ότι όχι σπάνια μια ταινία μπορεί να «προδώσει» το σενάριο στο οποίο βασίστηκε. Τέλος ο σκηνοθέτης, δανειζόμενος για μια ακόμα φορά τα λόγια του Αλέξη Δαμιανού υποστήριξε ότι «το σενάριο είτε το γράφεις είτε το επιλέγεις ή ακόμα μπορεί να το έχεις και μέσα σου». Στο σημείο μάλιστα αυτό έκανε ιδιαίτερη μνεία σε δύο ελληνικές ταινίες και συγκεκριμένα α) στο **Δράκο** του Νίκου Κούνδουρου, το σενάριο του οποίου, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε, ξεκίνησε για κωμωδία, στην πορεία ωστόσο προέκυψε υπαρξιακό δράμα και β) στους **Τεμπέληδες της εύφορης κοιλάδας** του Νίκου Παναγιωτόπουλου, το αριστοτεχνικό σενάριο του οποίου,

Δημήτρης Καλαντίδης και Δήμος Αβδελιώδης

Λευτέρης Χαρωνίτης, Θανάσης Ρεντζής, Χρυσάνθη Σωτηροπούλου, Εύα Στεφανή και Ντίνος Γιώτης

όπως υποστήριξε, έτυχε σπουδαίας κινηματογράφησης, με εικόνες που θυμίζουν αναγεννησιακή ζωγραφική.

Στην εισήγηση του με τίτλο «**Μεταφορά λογοτεχνικού έργου στον κινηματογράφο**», ο σκηνοθέτης Νίκος Παναγιωτόπουλος ομολόγησε χαρακτηριστικά ότι «δεν του αρέσουν τα σενάρια αλλά προτιμά τη σκηνοθεσία», ενώ με το γνωστό σαρκαστικό του χιούμορ πρόσθεσε ότι «στη λογοτεχνία ψάχνει για σενάρια γιατί είναι τεμπέλης». Στο σημείο μάλιστα αυτό τόνισε ότι το σημαντικότερο για μια ταινία είναι «η σκηνοθεσία... η σκηνοθεσία... και η σκηνοθεσία». Παράλληλα ο κ. Παναγιωτόπουλος, αφού αναφέρθηκε στη σημαντική διαφορά μεταξύ λογοτεχνίας και κινηματογράφου, επισήμανε ότι στη λογοτεχνία το εκφραστικό μέσο είναι οι λέξεις, ενώ στον κινηματογράφο το πλάνο, στη δόμηση του οποίου φαίνεται να είναι σημαντική η συμβολή της ζωγραφικής. Γι' αυτό άλλωστε «το σινεμά έχει περισσότερη σχέση με τη ζωγραφική παρά με τη λογοτεχνία», κατέληξε ο ταλαντούχος σκηνοθέτης.

Με τη μετουσίωση όμως ενός λογοτεχνικού έργου σε κινηματογραφικό πόνημα ασχολήθηκε και ο φιλόλογος Θανάσης Κούγκουλιος, ο οποίος με την πολύ ενδιαφέρουσα εισήγηση του «**Από τη λογοτεχνική στην κινηματογραφική αφήγηση**», σχολίασε τη βραβευμένη στο φεστιβάλ Δράμας μικρού μήκους ταινία **Ο τελευταίος ταμπάκος** (2001) του Λευτέρη Δανίκα, από το ομότιτλο διήγημα του Χριστόφορου Μηλιώνη, την οποία οι σύνεδροι είχαν την τύχη να παρακολουθήσουν στο πλαίσιο του συνεδρίου.

Ιδιαίτερη ήταν η έκπληξη που προκάλεσε η εξαιρετική εισήγηση του σκηνοθέτη Λευτέρη Χαρωνίτη με τον τίτλο «**Νίκος Καζαντζάκης: Ο πρώτος Έλληνας σεναριογράφος**», καθώς αποκάλυψε μια κρυμμένη πτυχή στην προσωπικότητα του κορυφαίου συγγραφέα, εκείνη του σεναριογράφου. «Ως μοντέρνα έκφραση της ψυχής» χαρακτήριζε το σενάριο για τον κινηματογράφο ο Καζαντζάκης, ο οποίος το 1928 έγραψε στο Κίεβο κινηματογραφικό σενάριο για τη ρώσικη επανάσταση, ενώ το 1932 υπέγραψε σενάριο για τον Δον Κιχώτη.

«**Το σκηνάριον, ως υπόθεση πειραματικής αναζήτησης**» ήταν το αντικείμενο της εισήγησης του ξεχωρι-

στού σκηνοθέτη Θανάση Ρεντζή, ο οποίος υποστήριξε τη μη αναγκαιότητα ύπαρξης σεναρίου κατά την παραγωγή μιας ταινίας, χαρακτηρίζοντας το σενάριο ως ένα «σημειογραφικό σημείωμα». Στο πλαίσιο της εισήγησης του ο εμπνευσμένος δημιουργός επισήμανε το γεγονός ότι η ικανότητα να κατανοούμε εικόνες είναι εξίσου σημαντική με την ικανότητα να τις δημιουργούμε, ενώ παράλληλα ανέφερε ότι κατά τη διαδικασία της κινηματογραφικής πραγμάτωσης είναι απαραίτητο να αυτοσχεδιάζει κανείς, να διορθώνει, να εξαλείφει ίσως πράγματα που εκ των προτέρων είχε θεωρήσει ως καλτά.

Αντίθετη με την άποψη του κ.Ρεντζή εμφανίστηκε να είναι η Επίκουρη Καθηγήτρια, Χρυσάνθη Σωτηροπούλου (Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών) στην εισήγηση της με τίτλο «**Σεναριακές προσεγγίσεις μέσα από σύγχρονα κινούμενα σχέδια**», υποστηρίζοντας την άποψη ότι το σενάριο αποτελεί τον αφηγηματικό άξονα πάνω στον οποίο στηρίζεται μια ταινία. Σε ότι αφορά στα κινούμενα σχέδια η κ.Σωτηροπούλου τόνισε ότι «η ταινία χτίζεται με ποικίλους τρόπους, όπως με χρώματα, ήχους, σχήματα κτλ.». Σχετικά με τα θέματα των ταινιών κινουμένων σχεδίων, η εισήγηση ανέφερε ότι αυτά συνήθως αποκαλύπτουν τη σκληρότητα της ανθρώπινης παρέμβασης στο περιβάλλον, στα παιδιά, στους υπερήλικες, ενώ σχετικά με τον αφηγηματικό τους λόγο σχολίασε ότι κυριαρχεί η λιτότητα και η υπαινικτικότητα προσθέτοντας: «Η χρήση νευμάτων και ήχων, οι σιωπές αναδεικνύουν το καίριο, εισάγοντας το θεατή μέσω της αμφισβησίας στο νόημα της ζωής. Η γνώση συνδυάζεται με τη φαντασία και η συνέργεια όλων των γνωστών τεχνών (μουσικής, ζωγραφικής, θεάτρου και χορού) υπηρετούν τη δημιουργική διάθεση του καλλιτέχνη. Και όλα αυτά στηρίζονται σε μια ποιικιλία υλικών, από την πλάσσειν και τα πολύχρωμα καθημερινά χαρτιά, μέχρι τα κουτιά αναψυκτικών αλλά και άλλα ανακυκλώσιμα υλικά». Η εισήγηση της κ. Σωτηροπούλου πλαισιώθηκε με προβολή αποσπασμάτων από απολαυστικές πράγματι ταινίες κινουμένων σχεδίων προερχομένων, κατά κύριο λόγο, από χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

Η σκηνοθέτις Εύα Στεφανή (Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών), με την εισήγηση της «**Το σενάριο στο ντοκιμαντέρ**», αναφέρθηκε στον κινηματογράφο της παρατήρησης, υποστηρίζοντας ότι η μακροχρόνια επιτόπια έρευνα που προηγείται της κινηματογράφησης, είναι το στοιχείο εκείνο που επιτρέπει την ανάπτυξη οικειότητας μεταξύ του υποκειμένου και του αντικειμένου της έρευνας. Η κ. Στεφανή σχολίασε ιδιαίτερα την ανάγκη ύπαρξης σεβασμού προς τους ανθρώπους που κινηματογραφούνται, ενώ παράλληλα τόνισε την αποφυγή οποιασδήποτε προσπάθειας δραματοποίησης κατά την καταγραφή της καθημερινότητας. Τα στοιχεία αυτά προσπάθησε να αναδείξει μέσα από την προβολή αποσπασμάτων από

το τρυφερό σα χάδι ντοκιμαντέρ της *Τι ώρα είναι;* καθώς και από την *Επιστροφή του Ε.Χ. Γονατά*, μια ταινία της για το θάνατο, τη μνήμη και την Ιστορία. Σχετικά με το σεναριακό άξονα η δημιουργός επισήμανε ότι «διαμορφώνεται μετά την καταγραφή του υλικού, κατά τη διαδικασία του μοντάζ, το οποίο», όπως παρατηρεί η κ. Στεφανή, «αξιολογείται ως ο βασικός παράγοντας της εκφραστικής και δομικής ολοκλήρωσης ενός ντοκιμαντέρ».

Ο κύκλος των ομιλιών του συνεδρίου ολοκληρώθηκε με την εισήγηση του προέδρου της Ένωσης Σεναριογράφων Ελλάδος Ντίνου Γιώτη με το τίτλο «**Ο σεναριογράφος ως συνδημιουργός του κινηματογραφικού έργου**», στην οποία ο κ. Γιώτης ανέφερε ότι στην ιστορία του κινηματογράφου είναι δυστυχώς πολλές οι έριδες και οι διχόνοιες γύρω από τη θέση του σεναρίου στην κινηματογραφική δημιουργία, ενώ παράλληλα επισήμανε ότι «παρά το γεγονός ότι το σενάριο κατακτά προνομιούχο θέση κατά τη διαδικασία παραγωγής μιας ταινίας, ο σεναριογράφος συχνά μένει στη σκιά», μια άποψη που πυροδότησε έντονες συζητήσεις, ανάμεσα στους συνέδρους.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΑΒΔΕΛΙΩΔΗ

Το Σάββατο το βράδυ ήταν πράγματι ξεχωριστό. Δεν θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερος χώρος από τον καταπράσινο θερινό Δημοτικό Κινηματογράφο της πόλης, «Φλοίσβο», για την τιμητική εκδήλωση στο πρόσωπο του Δήμου Αβδελιώδη, ενός δημιουργού από το έργο του οποίου «αναβλύζει» γενναιοδωρα η αγάπη του για τον τόπο του, τη φύση και το περιβάλλον. Για τη ναΐφ τεχντροπία του σκηνοθέτη στην προσωπική κινηματογραφική του γραφή, αλλά και γενικότερα για το έργο και την προσωπικότητα του Δήμου Αβδελιώδη, μίλησαν ο συγγραφέας και σκηνοθέτης Γιάννης Σολδάτος καθώς και ο κριτικός κινηματογράφου Κώστας Τερζής, δύο άνθρωποι που φάνηκε να γνωρίζουν καλά τη δουλειά του.

Στο πλαίσιο της τιμητικής εκδήλωσης προβλήθηκαν η γοπητική ταινία του εμπνευσμένου δημιουργού *Αθέμιτος συναγωνισμός* (1982), μια κωμωδία σε ύφος Τσάπλιν, όπου οι ερμηνείες βασίζονται στην κίνηση και τη μιμική καθώς ο λόγος είναι απών, και *Το δέντρο που πληγώναμε* (1987), μια ταινία φτιαγμένη από «σπιτικά»

υλικά, γεμάτη παιχνίδι και ανεμελιά. Τέλος, το βράδυ της Κυριακής, οι συνέδροι είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν τη θεατρική παράσταση *Το μόνον της ζωής του ταξίδιον* του Γεωργίου Βιζυνοπού, σε σκηνοθεσία-δασκευή του Δήμου Αβδελιώδη.

ΕΝΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στο πλαίσιο της όμορφης και δημιουργικής αυτής συνάντησης, οι συνέδροι είχαν ακόμα την ευκαιρία να γνωρίσουν την πόλη του μεταξιού, το Σουφλί, όπου επισκέφθηκαν το Δημοτικό Μουσείο στο κτήριο Μπρίκα αλλιά και το Μουσείο Τέχνης Μεταξιού, απολαμβάνοντας ταυτόχρονα την απλόχερη φιλοξενία του Γιώργου Τσιακίρη.

Ολοκληρώνοντας, αξίζει να αναφέρουμε ότι παράλληλα με τις εργασίες του Συνεδρίου παραγματοποιήθηκε η ετήσια Γενική Συνέλευση των Κινηματογραφικών Λεσχών που είναι μέλη της Ομοσπονδίας. Στη συνάντηση αυτή δόθηκε η δυνατότητα στους εκπροσώπους των Λεσχών από όλη την Ελλάδα να ανταλλάξουν ιδέες και εμπειρίες για την καλύτερη δυνατή υποστήριξη και διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους στις σημερινές δύσκολες και πρωτόγνωρες συνθήκες. Παράλληλα, οι άνθρωποι των Λεσχών, εκτιμώντας την ανάγκη για προσέλιψη νεανικού κοινού στις εκδηλώσεις τους, διατύπωσαν μια σειρά από ενδιαφέρουσες πραγματικές προτάσεις, εστιάζοντας σε δράσεις για παιδιά, εφήβους και νέους ανθρώπους, έτσι ώστε, με όχημα τον κινηματογράφο, η νέα γενιά να μπορέσει να απελευθερώσει τη δημιουργικότητά της αλλά και την ανάγκη της να ονειρεύεται ένα καλύτερο αύριο.

Φεύγοντας από την Αλεξανδρούπολη, νιώσαμε την ανάγκη, ως μέλη των Λεσχών να γράψουμε το δικό μας αισιόδοξο σενάριο: μια «κινηματογραφική» απάντηση στην κρίση μέσα από συλλογικότητες και δημιουργικές δράσεις, όπου οι Λέσχες έχουν να διαδραματίσουν πρωταγωνιστική δράση. Άηλωστε, ας μη ξεχνάμε, η ευαισθησία και η αγάπη για την Τέχνη δε χάνονται, όσα εμπόδια κι αν βρεθούν γύρω τους.

Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΚΑΙ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΦΑΚΟ — ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Της *Βιργινίας Στεφανοπούλου*

Η Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης (Κ.Λ.Η.) διοργάνωσε και έφερε σε πέρας με επιτυχία ένα **Εργαστήριο για το Ντοκιμαντέρ**, το οποίο ξεκίνησε από τα τέλη Νοεμβρίου και ολοκληρώθηκε στα τέλη Ιουνίου 2012. Κινηματογράφοφιλοι από διάφορες περιοχές της Αθήνας, πιστοί στο ραντεβού μας κάθε Τετάρτη από τις 8.00 μέχρι τις 10:00 το βράδυ, παρακολουθήσαμε, στο φουαγιέ του Δημοτικού Κινηματογράφου Ηλιούπολης «Μελίνα Μερκούρη», μαθήματα από έναν καταξιωμένο ντοκιμαντερίστα αλλά και χαρισματικό δάσκαλο, τον Άγγελο Κοβότσο, ο οποίος έχει επανειλημμένα βραβευτεί σε διάφορα κινηματογραφικά φεστιβάλ τόσο ως δημιουργός όσο και ως δάσκαλος. Τελευταία του επιτυχία, το Βραβείο Κοινού στο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης 2012 για την ταινία με τίτλο *Encardia, η πέτρα που χορεύει*.

Το Εργαστήριο της ΚΛΗ για το Ντοκιμαντέρ (Γιώργος Διδυμιώτης)

Η συμμετοχή σε αυτό το Εργαστήριο για κάποιους από εμάς ήταν μια πρώτη, αποκαλυπτική, επαφή με τα μυστικά της έβδομης τέχνης. Σεκάνς, σκηνή, μακρινό, κοντινό, πολύ κοντινό πλάνο, βάθος πεδίου, ντεκουπάζ και λοιποί κινηματογραφικοί όροι, τους οποίους απλώς είχαμε ακουστά, απέκτησαν περιεχόμενο. Μάθαμε κάτι από τη «γραμματική» και το «συντακτικό» του κινηματογράφου, πράγμα που μας βοηθά να εμβαθύνουμε περισσότερο στην τέχνη αυτή, να «διαβάζουμε πίσω από τις γραμμές», να επικοινωνούμε καλύτερα με το δημιουργό. Επιπλέον, ως ερασιτέχνες κινηματογραφιστές, μάθαμε να χειριζόμαστε την κάμερα, τα πρόσωπα και τον περιβάλλοντα χώρο με τρόπο που να δίνει καλύτερο αισθητικό και ουσιαστικό αποτέλεσμα. Και βέβαια, γνωρίσαμε καλύτερα το ντοκιμαντέρ, τις ιδιαιτερότητες και τη γοπησία του.

Στο Εργαστήριο συμμετείχαν και άτομα που γνώριζαν αρκετά καλά το αντικείμενο. Θέλησαν να εμβαθύνουν περισσότερο σε αυτό αξιοποιώντας τη μεγάλη εμπειρία του Άγγελου Κοβότσου και των δασκάλων-επισκεπτών, Γιώργου Πουλιδίδη, διευθυντή φωτογραφίας, και Γιώργου Διδυμιώτη, μοντέρ, αλλά και να ξανα-

Το Εργαστήριο της ΚΛΗ για το Ντοκιμαντέρ (Άγγελος Κοβότσος)

φέρουν στη μνήμη τους όσα είχαν μάθει. Επίσης, τους ενδιέφερε η ίδια η συμμετοχή σε μια τέτοια δραστηριότητα και η γνωριμία με νέους ανθρώπους. Η παρουσία τους αποδείχτηκε ιδιαίτερα χρήσιμη και εποικοδομητική σε όλα τα στάδια του Εργαστηρίου.

Κοινή διαπίστωση όλων μας είναι ότι το Εργαστήριο ήταν μια όαση στην έρημο της απαισιοδοξίας, του φόβου για το αύριο, του ζόφου και της μιζέριας, που δημιούργησε στον τόπο μας η οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση. Η μεταξύ μας γνωριμία, τα κοινά ενδιαφέροντα, η ουσιαστικότερη προσέγγιση αριστουργημάτων της έβδομης τέχνης, η συνεργασία, το χιούμορ, η καλλιτεχνική δημιουργία έκαναν πολύ όμορφες τις Τετάρτες μας και όχι μόνο αυτές. Επιστέγασμα της επιτυχημένης αυτής συνεργασίας είναι η δημιουργία της δικής μας ταινίας-ντοκιμαντέρ μικρού μήκους, που βρίσκεται στο στάδιο του μοντάζ.

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΑΝ

- Ιστορία και θεωρία του ντοκιμαντέρ
- Ντοκιμαντέρ και ταινίες μυθοπλασίας
- Δημιουργικό ντοκιμαντέρ, ενημερωτικό ντοκιμαντέρ και ρεπορτάζ
- Δοκιματικό ντοκιμαντέρ, ντοκιμαντέρ χαρακτήρων
- Η δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ (θέμα/σενάριο/προεργασία/έρευνα/ρεπεράζ/συνέντευξη/κάμερα/ ήχος/ post script/μοντάζ)
- Πρακτικές ασκήσεις με χρήση βιντεοκάμερας
- Δημιουργία δικής μας ταινίας-ντοκιμαντέρ

Η ΤΑΙΝΙΑ ΜΑΣ

Η Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης και το «μυστικό» της μακροβιότητάς της, που επικεντρώνεται σε τρεις λέξεις, αγάπη (για τον κινηματογράφο), φιλία, αυτονομία, είναι το θέμα της ταινίας μας. Εφαρμόζοντας αυτά που μάθαμε στο Εργαστήριο, επιλέξαμε να το αναδείξουμε μέσα από συνεντεύξεις προσώπων που συνδέονται με την Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης ως μέλη της, ως φίλοι, ως θεατές. Αυτά είναι οι: Δημήτρης Μαντανίκας, μη-

Κούλα Καφετζή (δεξιά)

Ανδρέας Τύπος

Γιάννης Σολδάτος

Κώστας Τερζής

φωτ.: Arnis Pounivas

χανικός προβολής στις χειμερινές προβολές της Κ.Λ.Η., φανατικός κινηματογράφος φίλος και μανιακός συλλέκτης ταινιών (και όχι μόνο), Γιάννης Σολδάτος, ιστορικός κινηματογράφου, σκηνοθέτης, συγγραφέας, εκδότης, φίλος της Κ.Λ.Η. και συχνός εισηγητής σε εκδηλώσεις της, Δήμητρα Σιούτη, από τους πιο παλιούς θεατές της Κ.Λ.Η., Κώστας Σταμάτης, θεατής της Κ.Λ.Η., οι μαθητές γυμνασίου Ευγενία και Βασίλης Μπακατσιά, οι μικρότεροι σε ηλικία θεατές της Κ.Λ.Η., Γιάννα Μπάρη, δραστήριο μέλος της Κ.Λ.Η. από την αρχή σχεδόν της λειτουργίας της και Δημήτρης Καλαντίδης, ιστορικός και κριτικός κινηματογράφου, ιδρυτικό μέλος, πρόεδρος, άνθρωπος «παντός καιρού» και για όλες τις δουλειές της Κ.Λ.Η.

Προσεχώς, στην Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης!

ΑΤΑΚΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΘΥΜΟΜΑΣΤΕ

«Ο κινηματογράφος είναι η τέχνη του μοντάζ»· τη ρήση αυτή του Αϊζενστάιν επαναλάμβανε συνεχώς με καμάρι ο δάσκαλός μας του μοντάζ, **Γιώργος Διδυμιάτης**, ο οποίος, δείχνοντάς μας τον τρόπο του μοντάζ σε ένα βιντεάκι που είχαμε γυρίσει, μας άφησε κατάπληκτους με την αλληλοποίηση των νοημάτων που επέφερε συνδυάζοντας μεταξύ τους τις εικόνες.

«Η φωτογραφία οφείλει να υποστηρίζει την κινηματογραφική αφήγηση και όχι να την υπερκαλύπτει» υποστήριζε ο δάσκαλός μας στη φωτογραφία **Γιώργος Πουλιδής**, τονίζοντας ότι η αισθητική της φωτογράφισης θα πρέπει να είναι ενταγμένη στη γενικότερη αισθητική της ταινίας, στο στιλ που θέλει το κινηματογραφικό έργο να δείξει. Διαφορετικά, έχουμε μια σειρά πλάνων που θα μπορούσαν κάλλιστα να ήταν μια έκθεση φωτογραφίας σε μια γκαλερί, σε ένα μουσείο ή στο διαδίκτυο και όχι μια νοηματική συνέχεια σε ένα ολοκληρωμένο και εναρμονισμένο έργο. Συχνά ακόμα επαναλάμβανε «δεν δουλεύουμε τεχνικά αλλά ψυχολογικά», επισμαίνοντας ότι «μέσα από το φως που δημιουργούμε στοχεύουμε κυρίως στο τι θα εισπράξει ο θεατής», ενώ απέδιδε στη σκιά το ρόλο ενός πολύ δυνατού εκφραστικού στοιχείου.

«Ο κινηματογράφος είναι θέμα σχέσεων όχι τεχνικής» έλεγε ο **Άγγελος Κοβότσος** τονίζοντάς μας τη μεγάλη σημασία που έχει η καλή συνεργασία ανάμεσα στους συντελεστές μιας ταινίας, αλλά και η εμπιστοσύνη που πρέπει να οικοδομηθεί ανάμεσα στους συντελεστές και τους χαρακτήρες-ήρωες του ντοκιμαντέρ. Ο ίδιος επέμενε επίσης στο θέμα της **ηθικής στο ντοκιμαντέρ**. Έτσι, στη διαδικασία του μοντάζ συχνά επαναλάμβανε «ας αποφύγουμε το πλάνο αυτό, μπορεί να εκθέσει τον ομιλητή».

Το Εργαστήριο της ΚΛΗ για το Ντοκιμαντέρ

Η ΑΠΩΣΗ ΚΑΠΟΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

«Δε συγχωρώ τον εαυτό μου, που τόσα χρόνια Ηλιουπολίτισσα, μόλις τα δύο τελευταία χρόνια γνώρισα τη Λέσχη και τους ανθρώπους της»

Άννα Ταμπούκου (Καθηγήτρια στο 2ο Γυμνάσιο Βούλας, Κάτοχος Πτυχίου Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πτυχίου Παιδαγωγικών Σπουδών (ΛΣΠΑΙΤΕ), Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικής Επαγγελματικής (Μsc) στον Τομέα της «Αρχιτεκτονικής Τοπίου», Επάρκειας διδασκαλίας της Γαλλικής Γλώσσας και Πτυχίου Δεξιοτήτων και Γνώσεων στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών)

«Αποφάσισα να πάρω μέρος στο εργαστήριο γιατί αγαπώ πολύ τον κινηματογράφο και θα ήθελα με έναν πιο οργανωμένο τρόπο να έρθω σε επαφή με την κινηματογραφική γλώσσα και τους σύγχρονους τρόπους αφήγησης και τεκμηρίωσης. Με ενδιαφέρουν ιδιαίτερα οι δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας στο σχολείο, γι' αυτό και προσπαθώ να τις ενσωματώω στην εκπαιδευτική πράξη. Θεωρώ ότι το ντοκιμαντέρ αποτελεί ένα πολύτιμο "εργαλείο" στην εκπαιδευτική πράξη και βέβαια ένα μοναδικό "εργαλείο" κοινωνικής εκπαίδευσης και κοινωνικής κριτικής.

Η όλη εξέλιξη του ξεπέρασε τις προσδοκίες που αρχικά είχα. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις στην κινηματογραφική δημιουργία ήταν πολύ καλές και διαφωτιστικές, γιατί δεν έγιναν με στείο τρόπο, αλλά "επενδύθηκαν" με ταινίες που δεν γνώριζα και πραγματικά απόλαυσα! Το πιο "συναρπαστικό" ωστόσο "κομμάτι" του σεμιναρίου ήταν και συνεχίζει να είναι -καθώς δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί- η διαδικασία δημιουργίας της δικής μας ταινίας. Από την αναζήτηση του θέματος, την επιλογή του "χαρακτήρα", την αποκάλυψη του "χαρακτήρα" μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων, την αναζήτηση του σεναριακού άξονα της ταινίας μέχρι το "μοντάζ».

«Ευκαιρία για περαιτέρω εμπάθυνση και εξειδίκευση στον τομέα των οπτικοακουστικών έργων»

Φώτης Δημητρακάκης (Μέλος της Κ.Λ.Η. τα δύο τελευταία χρόνια. Σπούδασε σκηνοθεσία. Έχει εργαστεί στο χώρο της κινηματογραφικής διανομής. Κατά καιρούς έχει δημοσιεύσει κείμενα για τον κινηματογράφο. Διδάσκει Αισθητική στο Κινηματογραφικό Εργαστήρι του Δήμου Περιστερίου. Ζει στην Ηλιούπολη και εκτός από την εβδομήντη ασχολείται με την ποίηση. Επιπλέον, συμμετέχει στο θεατρικό Εργαστήρι του Δήμου Βύρωνα)

«Θεωρώ τη συμμετοχή μου στο Εργαστήρι ευκαιρία για περαιτέρω εμπάθυνση και εξειδίκευση στον τομέα των οπτικοακουστικών έργων, τη στιγμή μάλιστα που οι διδάσκοντες διαθέτουν μεγάλη εμπειρία αλλά και αμέριστη αφοσίωση αναφορικά με το Ντοκιμαντέρ».

«Καθοριστικό ρόλο έπαιξε η δημιουργία ταινίας»

Σοφία Χρυσικοπούλου (Φοιτήτρια Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνίου - Χημικός Μηχανικός, κάτοικος Καστέλας)

«Ενημερώθηκα για το Εργαστήριο Ντοκιμαντέρ μέσω διαδικτύου. Αποφάσισα να δηλώσω συμμετοχή λόγω της επιθυμίας μου για ενασχόληση με οποιαδήποτε μορφή τέχνη. Η παρουσία ενός καταξιωμένου σκηνοθέτη σε συνδυασμό με την καλή διοργάνωση από την Κ.Λ.Η. ενίσχυσε την αρχική μου απόφαση για συμμετοχή. Καθοριστικό όμως ρόλο έπαιξε η πρωτοβουλία για δημιουργία μιας ταινίας, που καλλιέργησε μια ευχάριστη και ζωντανή ατμόσφαιρα και παράλληλα αποτέλεσε μια ευκαιρία για ανακάλυψη ξεχωριστών ανθρώπων».

Το Εργαστήριο της ΚΛΗ για το Ντοκιμαντέρ (Γιώργος Πουλιδής)

«Θέλησα να παρακολουθήσω το Εργαστήριο για το Ντοκιμαντέρ από περιέργεια. Ποτέ δεν περίμενα ότι θα παθιαζόμουν τόσο»

Ντίνα Πανοπούλου (η θεία Ντίνα) (Γέννημα θρέμμα της Ηλιούπολης, εργοδηγός)

«Θέλησα να παρακολουθήσω το Εργαστήριο για το Ντοκιμαντέρ από περιέργεια. Ποτέ δεν περίμενα ότι θα παθιαζόμουν τόσο. Μου αρέσει πάρα πολύ ο κινηματογράφος και το θέατρο και τώρα που ξεμπερδεψα από παιδιά, σκυλιά και υποχρεώσεις και έχω την πολυτέλεια να έρχομαι, έμαθα να βλέπω τους απλούς ανθρώπους με άλλο μάτι. Πολύχρωμους! Η κάθε ρυτίδα κρύβει κόπο, στο κάθε βλέμμα υπάρχει κάτι που αξίζει να το βρεις, οι περισσότεροι, αν καταφέρεις και τους "ξεκουμπώσεις", είναι ένα σενάριο από μόνοι τους. Μετά τα μαθήματα στην ΚΛΗ ξαναβλέπω τις ίδιες παλιές ταινίες σαν τον έρωτα που τον ξαναζεις απ' την αρχή, κάθε σκηνή είναι καινούρια, κάθε πλάνο είναι σαν να ξαναγυρίστηκε! Κι εγώ σαν να ξαναγύρισα στα θρανία πρώτη φορά με όρεξη για μάθηση. Εύχομαι η ΚΛΗ να έχει πάντα να προτείνει κάτι καινούριο. Να αποκτήσει ένα δικό της χώρο, όπου θα μπορούν οι Ηλιουπολίτες και όλοι όσοι θέλουν να ασχολούνται δημιουργικά με το πάθος που λέγεται εβδομήντη τέχνη να συναντώνται καθημερινά και όχι μόνο κάθε Κυριακή».

«Ίσως σε κάποιο μελλοντικό εργαστήριο που θα γίνει να υπάρχει και λίγο περισσότερο τεχνικό μέρος πάνω στην επεξεργασία του video (μοντάζ κτλ.)».

Γιάννης Αυγέρης (Ηλιουπολίτης, εργαζόμενος στα Εργαστήρια Φυσικής Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος της Φωτογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης)

«Μετά από χρόνια απασχόλησης με τη "στατική" φωτογραφία, αποφάσισα να δοκιμάσω κάπως πιο σοβαρά με την "κινούμενη" φωτογραφία. Είμαι απόλυτα ικανοποιημένος από την εξέλιξη των μαθημάτων. Ίσως σε κάποιο μελλοντικό εργαστήριο που θα γίνει να υπάρχει και λίγο περισσότερο τεχνικό μέρος πάνω στην επεξεργασία του video (μοντάζ κτλ.)».

«Φαίνεται πως ήταν μια σωστή απόφαση...»

Αντώνης Μητρόπουλος (Φοιτητής Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνίου - Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, κάτοικος Γλυφάδας)

«Η φύση των σπουδών μου είναι τέτοια που μου καθιστά αναγκαίες μερικές καλλιτεχνικές "ανάσεις". Έτσι, αποφάσισα να συμμετάσχω στο Εργαστήριο, για το οποίο ενημερώθηκα μέσω διαδικτύου. Απ' ότι φαίνεται ήταν μια σωστή απόφαση... Η πρωτοβουλία για το γύρισμα μιας μικρής ταινίας, καθώς και το ιδιαίτερα φιλικό και ευχάριστο περιβάλλον που συνάντησα στη Λέσχη, ήταν τα στοιχεία που κατά τη γνώμη μου έπαιξαν το σημαντικότερο ρόλο στην επιτυχία του Εργαστηρίου, αλλά και στη δημιουργία όμορφων αναμνήσεων».

«Το εργαστήριο μας άνοιξε ένα καινούργιο παράθυρο στον κόσμο του κινηματογράφου»

Μαρία Πανταζή (Κάτοικος Ηλιούπολης, δημόσιος υπάλληλος)

«Τη συμμετοχή μου στο Εργαστήριο για το Ντοκιμαντέρ τη βρήκω πολύ δημιουργική, με τεράστιο ενδιαφέρον. Πιστεύω πως μας άνοιξε ένα καινούργιο παράθυρο στον κόσμο του κινηματογράφου. Από τα πιο σημαντικά θα πρέπει να σημειώσω την πολύ καλή σχέση μεταξύ μας και το ομαδικό πνεύμα στη δημιουργία της ταινίας που αποφασίσαμε να κάνουμε, βέβαια με τη σημαντική βοήθεια και καθοδήγηση των δασκάλων μας. Ενδιαφέρον είχε και η επαφή μας με κάποιους θεατές της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης, καθώς και η γνωριμία μας με τους συλλογάτες της και την ανιδιοτελή στάση τους. Τους ευχαριστώ όλους».

«Είμαστε όλοι εραστές ... του ΟΝΕΙΡΟΥ!!!»

Αριστέιδης Ρουπίνης (Κάτοικος Καλλιθέας. Από το 1985 έχει ιδρύσει το πρακτορείο τύπου Photo Press News και εργάζεται σαν φωτορεπόρτερ και ανταποκριτής ξένου τύπου. Φοίτησε στη Σχολή Τηλεοράσεως Αθηνών του Παπαντωνόπουλου το 1980. Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια ψηφιακής επεξεργασίας και φωτισμού στη Leica Academy και στο Stafford University. Με καλλιτεχνικό ενδιαφέρον τη φωτογραφία και το art video συμμετέχει σε εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Προκρίθηκε σε Διεθνή Διαγωνισμό και έχει εκθέσει με 24 καλλιτέχνες από 13 χώρες στο Συνεδριακό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Λουξεμβούργου, στο κτήριο Jean Monnet τον Ιούλιο του 2010)

«Το Εργαστήριο για το Ντοκιμαντέρ το πληροφορήθηκα από μία γνωστή μου, την Άννα, από την Αλεξανδρούπολη. Με ενδιαφέρει να συμμετέχω σε δράσεις μέσα στις οποίες θα συναντηθώ με καινούριες ιδέες και ανθρώπους. Για μεγάλη μου τύχη διαπίστωσα ότι δάσκαλός του σεμιναρίου ήταν ένας καταξιωμένος σκηνοθέτης, ο Άγγελος Κοβότσος, ο οποίος με τη μεταδοτικότητα, την εμπειρία και τη δική του γλώσσα μου έδωσε τη δυνατότητα να οργανώσω ακόμα περισσότερο τη δική μου ματιά. Επίσης, πιο συναρπαστική βρήκα την ευκαιρία που μου έδωσε μαζί με τους φίλους που συμμετείχαμε στην υποομάδα "Οι αντάρτες του Ποτέμκιν", να συμβάλουμε στο σταδιακό κτίσιμο της ταινίας μικρού μήκους με θέμα την Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης, με την οποία καταγράφεται η πολύπλευρη συμβολή της στον πολιτισμό.

Αφήνοντας στην άκρη τις όποιες επαγγελματικές και θεωρητικές αποσκευές έχει κάποιος, όλοι έχουμε βρεθεί τόσο καιρό στις δημιουργικές συναντήσεις του Εργαστηρίου από μία κοινή ορμή, την ορμή που έχει ένας εραστής. Είμαστε όλοι εραστές του ΟΝΕΙΡΟΥ!!!»

«Μέσα σε αυτή τη μίζερη εποχή, οι συντελεστές του σεμιναρίου μας άνοιξαν ένα παράθυρο στον πολιτισμό»

Θανάσης Αθανασιάδης (Κινηματογραφιστής, με σπουδές στη Σχολή Κινηματογράφου Λ. Σταυράκου. Εργάζεται στην ιδιωτική τηλεόραση)

«Ο λόγος που αποφάσισα να πάρω μέρος στο σεμινάριο είναι το ενδιαφέρον μου για το ντοκιμαντέρ σαν προέκταση γνώσης. Αρκετά από αυτά που είπαμε μου ήταν γνωστά αλλά ξεχασμένα στο βάθος του μυαλού μου. Με το εργαστήριο ήρθαν όλα στην επικαιρότητα. Αυτό και μόνο έμενα με ικανοποίησε με το παραπάνω. Μου άρεσαν οι συντελεστές του σεμιναρίου, Δ. Καλαντίδης, Α. Κοβότσος, Θ. Μουμουλιδής, που μέσα σε αυτή την μίζερη εποχή μας άνοιξαν ένα παράθυρο στον πολιτισμό. Ελπίζω και στην επόμενη χρονιά».

ΣΤΗΝ Κ.Λ.Η. ΜΕ ΑΓΑΠΗ!

Αγαπημένη μου Κινηματογραφική Λέσχη, πόσο μου έλειψες τους τελευταίους μήνες...

«Η ζωή δεν είναι σινεμά μωρό μου».

Αλλά η ζωή χωρίς σινεμά είναι άσχημη, ιδιαίτερα όταν σου επιβάλλουν να απέχεις από την λατρεμένη σου συνήθεια.

Έζησα μια, ευτυχώς μικρής διάρκειας, σκοτεινή περίοδο της ζωής μου στο πρόσφατο παρελθόν και συνειδητοποίησα πολλά που μέχρι χθες απλά υποψιαζόμουν. Έρχονται στιγμές που, αναπάντεχα, διακόπτεται η πορεία που ακολουθούσες ή νόμιζες ότι ακολουθούσες και ανατρέπονται τα πάντα. Σκέψεις, συναισθήματα, στόχοι και όνειρα. Έρχονται νύχτες που φοβάσαι πως δε θα ξημερώσουν ποτέ... Και τότε, κάπου στο βάθος του μυαλού, έρχονται οι επιλογές που έχεις και πρέπει να αποφασίσεις τι θα κάνεις για να αντιμετωπίσεις τη νέα κατάσταση. Θα παραιτηθείς ή θα το παλέψεις; Δεν είναι εύκολη η επιλογή γιατί το σώμα σου δε σε ακολουθεί και το μυαλό κάπου έχει κουραστεί. Και τότε αισθάνεσαι ότι μόνο η ψυχή μπορεί να αντισταθεί και να εκφράσει αυτό που πραγματικά θέλεις. Να ζήσεις.

Είναι απίστευτο και πραγματικά δεν το έχουμε αντιληφθεί, πόση δύναμη μπορεί να έχουμε μέσα μας. Το σημαντικό είναι να μπορέσουμε να τη βρούμε όταν τα πράγματα πιστεύουμε ότι φθάνουν σε οριακό σημείο.

Ήταν νύχτα όταν ένιωσα ότι όλα τελειώνουν. Ήταν νύχτα όταν ένιωσα την ανάγκη να αποχαιρετήσω αγαπημένα πρόσωπα. Και τότε είδα ότι κανείς δεν ήθελε να μου πει αντίο.

Το έχω δει πολλές φορές στο σινεμά αυτό το πλάνο. Και τότε αποφάσισα ότι θα νικήσω το σκοτάδι και στη σκοτεινή αίθουσα θα φωτίσει το φως από την οθόνη όπου θα προβάλλεται μία ταινία που σίγουρα θα έχει «happy end».

Ναι, θέλω να ζήσω και να ξαναπάω σινεμά.

Αυτό τον παγωμένο χειμώνα δεν είδα ούτε μία ταινία. Όμως, αυτό το ζεστό καλοκαίρι, θα βρω καταφύγιο στις αυλές θερινών κινηματογράφων κι οι νύχτες θα είναι όμορφες, γεμάτες εικόνες, χρώματα κι αρώματα από αγιόκλημα και γιασεμί... Παρέα με αγαπημένους φίλους που θέλω να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιάς για τη στήριξη και τη συμπαράστασή τους σε όλη μου την προσπάθεια να νικήσω το φόβο και να παλέψω για τη ζωή μου.

Αγαπημένη μου Κινηματογραφική Λέσχη σε ξαναβρίσκω και... υπόσχομαι ότι ποτέ ξανά δε θα μείνω μακριά σου!

Καλό μας καλοκαίρι!!!

ΔΗΜΗΤΡΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Φεστιβάλ Φανταστικού Κινηματογράφου

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ 2012

Εκδήλωση του Ιδρύματος «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ», της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης και του ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΤΕΧΝΗΣ του ΙΕΚ ΑΚΜΗ στις 31 Μαρτίου, 1 και 2 Απριλίου 2012.

- Προβολή 21 ελληνικών ταινιών μικρού μήκους Φανταστικού Κινηματογράφου παραγωγής 2011.
- Απονομή πέντε βραβείων και ένδεκα τιμητικών διακρίσεων.

Επιμέλεια: **Νώντας Σαρλής**
Φωτογραφίες: **Nick Soldner**

Όπως κάθε χρόνο, οργανώθηκε και φέτος, το Σάββατο 31 Μαρτίου και την Κυριακή 1 Απριλίου του 2012, στην αίθουσα του Οργανισμού Προώθησης Εξαγωγών (Μαρίνου Αντύπα 86, Ηλιούπολη) το **27ο Φεστιβάλ Φανταστικού Κινηματογράφου**, από το Ίδρυμα «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ», την Κινηματογραφική Λέσχη Ηλιούπολης και τον Τομέα κινηματογράφου του Κολλεγίου Τέχνης του ΙΕΚ ΑΚΜΗ.

Η τελετή απονομής των βραβείων, έγινε την Δευτέρα 2 Απριλίου, στο αμφιθέατρο «ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ» του ΙΕΚ ΑΚΜΗ.

Όπως τόνισαν στις σύντομες ομιλίες τους κατά την τελετή λήξης, ο πρόεδρος του Ιδρύματος Νώντας Σαρλής, ο αναπληρωτής Διευθυντής του ΙΕΚ ΑΚΜΗ Γιώργος Τζώρτζης και ο πρόεδρος της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης Δημήτρης Καλαντίδης, η σημασία του Φεστιβάλ για την ταινία μικρού μήκους φανταστικού κινηματογράφου στη χώρα μας είναι μεγάλη, καθώς αποτελεί το σημαντικότερο βήμα προβολής και επικοινωνίας των ταινιών με το κοινό.

Ιδιαίτερα ο πρόεδρος του Ιδρύματος, Νώντας Σαρλής, εξέφρασε σε έντονο τόνο την πικρία του για τα οικονομικά βάρη που προστέθηκαν λόγω του Μνημονίου στο Ίδρυμα, σε βαθμό που, όπως είπε χαρακτηριστικά, «το Ίδρυμα να βρίσκεται σε αδυναμία εκπλήρωσης του σκοπού του, που είναι καθαρά η στήριξη των σκηνοθετών ταινιών μικρού μήκους φανταστικού κινηματογράφου και να υποχρεούται να εξαντλεί τα πενιχρά οικονομικά αποθέματά του σε χαράτσια, φόρους και έκτακτες εισφορές. Ακριβώς, λόγω αυτών των προβλημάτων, το Ίδρυμα βρίσκεται στη δυσάρεστη θέση να μειώσει τα ποσά των βραβείων, αντί να τα αυξήσει όπως ήταν στους στόχους του».

Στην τελετή λήξης προβλήθηκε η τελευταία ταινία του αείμνηστου Βαγγέλη Κοτρώνη **ΒΕΡΝΤΑΛΑΚ**, παραγωγής 1985, χρονιά κατά την οποία ο Βαγγέλης Κοτρώνης, με τραγικό τρόπο έφυγε από κοντά μας, τη νύχτα της 11 προς 12 Μαΐου, μετά από τροχαίο ατύχημα. Το Ίδρυμα που φέρει το όνομά του, δημιουργήθηκε από τη μητέρα του, αείμνηστη Νίνα Κοτρώνη και αποτελεί το βασικό πυρήνα δημιουργίας και λειτουργίας του Φεστιβάλ.

ΟΙ ΤΑΙΝΙΕΣ

Προβλήθηκαν συνολικά και τις δύο μέρες 21 ταινίες παραγωγής 2011 με την εξής σειρά:

1. **THOUGHTS - ΣΚΕΨΕΙΣ** του ΘΕΟΦΑΝΗ ΤΟΨΑΧΑΛΙΔΗ
2. **DIE PROJECTION** της ΛΟΥΚΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΥ
3. **DE ARCHITECTURA** του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΡΑΓΑΛΙΝΟΥ
4. **LUCID DREAMING** της EMY ΤΖΑΒΡΑ - ΜΠΟΥΛΟΚ
5. **THINK - ERASE - MOVE** της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΙΠΑΤΑΚΗ
6. **YOU BETTER PRAY** των ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΙΧΑΛΑΡΗ - ΜΑΝΟΥ ΓΩΓΟΥ - ΣΑΚΗ ΚΟΜΠΟΥΡΑ
7. **Η ΑΛΛΗ ΟΧΘΗ** του ΘΟΔΩΡΗ ΒΟΥΡΝΑ
8. **URBAN LABYRINTH** του ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ
9. **Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΜΟΥ, Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Ο ΦΡΕΝΤΥ** της ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗ
10. **ON/OFF** του ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
11. **ΡΟΜΑΝΤΖΟ ΥΠΟ ΤΟ ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ** του ΑΝΔΡΕΑ ΣΟΥΣΟΥΡΗ

12. **ENGRAVED ROSE** του ΘΑΝΑΣΗ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥ
13. **ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΑΟΥΡΟΡΑ** της ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΛΗΜΝΑΙΟΥ
14. **ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ** της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΟΛΙΑΡΑΚΗ
15. **ΛΑΦΥΡΑ** της ΕΛΕΝΗΣ ΚΟΡΑΚΑΚΗ
16. **FURORE** της ΕΥΗΣ ΣΤΑΜΟΥ
17. **ΤΟ ΡΑΝΤΕΒΟΥ** της ΓΙΩΤΑΣ ΖΗΣΗ
18. **LAST** του ΘΑΝΟΥ ΤΣΑΒΛΗ
19. **SHELL** της ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΥΣΙΑ
20. **IRIS** του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΙΠΣΙΔΗ
21. **6 1/2** της ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΚΑΪΡΑΚΗ

ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΠΕΤΕΛΕΣΑΝ ΟΙ:

1. **ΜΙΝΩΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ** (σκηνοθέτης, περυσινός βραβευμένος του Φεστιβάλ)
2. **ΦΑΙΔΡΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ** (σκηνοθέτις, μέλος Δ.Σ. Ιδρύματος «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ»)
3. **ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΣΤΟΡΑΚΗΣ** (δημοσιογράφος, πρόεδρος Αθηναϊκής Λέσχης Επιστημονικής Φαντασίας)
4. **ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ** (διευθυντής φωτογραφίας, καθηγητής του ΙΕΚ ΑΚΜΗ)
5. **ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΛΕΤΡΑΣ** (σκηνοθέτης, καθηγητής του ΙΕΚ ΑΚΜΗ)
6. **ΦΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΚΗΣ** (μέλος Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιοπούλης)
7. **ΛΙΛΙΑΝΑ ΚΑΖΟΥΝΗ** (μέλος Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιοπούλης)

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Απονεμήθηκαν τα εξής βραβεία και τιμητικές διακρίσεις:

1. **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ (Βραβείο «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ»)** στην ταινία **Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΜΟΥ, Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Ο ΦΡΕΝΤΥ** της ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗ (Λόγω των παρενεργειών της οικονομικής κρίσης, το βραβείο συνοδεύεται από 800 ΕΥΡΩ, αντί 1500 ΕΥΡΩ, που ήταν τα προηγούμενα χρόνια, χορηγία του ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ»)
2. **ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑΣ (Βραβείο «ΝΙΝΑ ΚΟΤΡΩΝΗ»)** στον ΑΝΔΡΕΑ - ΜΑΡΙΟ ΣΟΥΣΟΥΡΗ για την ταινία **ΡΟΜΑΝΤΣΟ ΥΠΟ ΤΟ ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ** (Επίσης, λόγω των παρενεργειών της οικονομικής κρίσης, το βραβείο συνοδεύεται από 350 ΕΥΡΩ, αντί 500 ΕΥΡΩ, που ήταν τα προηγούμενα χρόνια, χορηγία του ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ «ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ»)
3. **ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ** στην ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΒΑΪΜΑΚΗ για την ταινία **Η ΑΛΛΗ ΟΧΘΗ**
4. **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ** στον ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΣΙΠΣΙΔΗ για την ταινία **IRIS** (Το βραβείο συνοδεύεται από 350 ΕΥΡΩ, χορηγία της ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ)
5. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ** στον ΧΡΗΣΤΟ ΚΑΡΑΜΑΝΗ για την ταινία **Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΜΟΥ, Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Ο ΦΡΕΝΤΥ**
6. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΟΝΤΑΖ** στην ΑΘΗΝΑ ΤΟΥΣΙΑ για την ταινία **SHELL**
7. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΗΧΟΛΗΨΙΑΣ** στον MARK BULL για την ταινία **DE ARCHITECTURA**
8. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ** στον ΜΑΚΗ ΦΑΡΡΟ για την ταινία **IRIS**

Μίνως Νικολακάκης, Λιλιάννα Καζούνη, Άγγελος Μαστοράκης, Φαίδρα Οικονόμου, Οδύσσεας Παυλόπουλος, Άγγελος Αλετράς και Φώτης Δημητρακάκης (Τα μέλη της Κριτικής Επιτροπής)

9. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑΣ** στον ΘΑΝΑΣΗ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟ για την ταινία **ENGRAVED ROSE**
10. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ** στην ΑΛΚΗΣΤΗ ΝΑΜΑΛΗ για την ταινία **Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΜΟΥ, Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Ο ΦΡΕΝΤΥ**
11. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΑΚΙΓΙΑΣ** στην ΧΑΡΑ ΨΑΡΡΑ για την ταινία **ΣΟΝΑΤΑ ΥΠΟ ΤΟ ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ**
12. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ Α΄ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΡΟΛΟΥ** στην ΑΜΑΛΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ για την ταινία **ΡΟΜΑΝΤΣΟ ΥΠΟ ΤΟ ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ**
13. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ Β΄ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΡΟΛΟΥ** στην ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΑΪΔΙΝΗ για την ταινία **ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ**
14. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ Α΄ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΡΟΛΟΥ** στον ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟ για την ταινία **Η ΑΛΛΗ ΟΧΘΗ**
15. **ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ Β΄ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΡΟΛΟΥ** στον ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΟΡΤΕΚΗ για την ταινία **Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΜΟΥ, Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Ο ΦΡΕΝΤΥ**

Στο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ 2012 απονεμήθηκε και το **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΟΙΝΟΥ ΦΕΣΤΙΒΑΛ 2011** στην ταινία **ΟΝΕΙΡΟ ΛΩΤΙΑΣ** της ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΓΙΑΜΠΟΥΡΑΝΗ με βάση την ψηφοφορία στο site www.bigbang.gr, όπου φιλοξενούνται όλες οι ταινίες του Φεστιβάλ για ένα χρόνο, δίνοντας την δυνατότητα σε όποιον ενδιαφέρεται να τις δει, να τις σχολιάσει και να ψηφίσει για το σχετικό βραβείο. Το βραβείο συνοδεύεται από το ποσό των 300 ΕΥΡΩ και είναι χορηγία της t-shirt.

Οι ταινίες του φετινού Φεστιβάλ, θα φιλοξενοούνται στο bigbang, από τις 3 Απριλίου έως την επόμενη διοργάνωση, όπου θα απονεμηθεί και το **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΟΙΝΟΥ** για το Φεστιβάλ 2012.

Από την προβολή του περυσινού Φεστιβάλ που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη απονεμήθηκε το **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΟΙΝΟΥ** στον ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΛΑΜΑΚΗ για την ταινία **Ο ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ** και από την προβολή στα Τρίκαλα, στην Κινηματογραφική Λέσχη Τρίκάλων, επίσης στον ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΛΑΜΑΚΗ για την ταινία **Ο ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ**.

Το **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΟΙΝΟΥ** του φετινού Φεστιβάλ απονεμήθηκε, μετά από σχετική ψηφοφορία, στην ταινία **Η ΑΛΛΗ ΟΧΘΗ** του ΘΟΔΩΡΗ ΒΟΥΡΝΑ.

Εκτός από το site www.bigbang.gr στο οποίο θα βρίσκονται από τις 3 Απριλίου και για ένα χρόνο όλες οι ταινίες, το Φεστιβάλ Φανταστικού Κινηματογράφου 2012 θα συνεχίσει με επαναληπτικές προβολές όλου του προγράμματος σε διάφορες επαρχιακές πόλεις. Οι προβολές αυτές ξεκινούν από τη Θεσσαλονίκη, στις 28 και 29 Απριλίου, στο θέατρο «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ» του ΙΕΚ ΑΚΜΗ, Τσιμισκή 14. Τα **ΒΡΑΒΕΙΑ ΚΟΙΝΟΥ** των προβολών αυτών θα απονεμηθούν στην επόμενη διοργάνωση, στο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ 2013.

Πρόσωπα της ηθοποιότητας και της μουσικής

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 29/01/2012

- Προβολή της ταινίας της Δώρας Μασκλαβάνου «ΚΙ ΑΝ ΦΥΓΩ... ΘΑ ΞΑΝΑΡΘΩ» (ΕΛΛΑΔΑ, 2005)
- Συζήτηση με εισηγητές τους Δώρα Μασκλαβάνου (σκηνοθέτιδα της ταινίας), Λάκη Παπαστάθη (σκηνοθέτη, συγγραφέα) και Γιάννη Τζιώτη (φιλόλογο, διδάκτορα Νεοελληνικής Φιλολογίας)

«ΣΤΗ ΛΕΣΧΗ ΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ ΧΑΡΗΚΑ ΜΙΑ ΠΡΟΒΟΛΗ ΜΕ ΓΕΜΑΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ ΚΑΙ ΟΡΕΞΙΑΤΟ ΚΟΙΝΟ»

Της Δώρας Μασκλαβάνου

Το 1967 είδα για πρώτη φορά Κινηματογράφο. Στην πλητεία του ορεινού χωριού μου στην Καβάλα, με τετνωμένο τελάρο κάτω απ' τον πλάτανο, τις καρέκλες των καφενείων σε διάταξη, τη μηχανή προβολής κάτω από απλωμένα καπνόπανα, γιατί έριχνε και μια δειλή ψιχάλα.

Είδα τον *Κλέφτη ποδηλάτων* που είναι μέχρι σήμερα η πιο αγαπημένη ταινία της ζωής μου και νομίζω ότι θα είναι για πάντα. Μετά το τέλος της ταινίας, ήμουνα ένα παιδάκι μεθυσμένο από γοητεία και δέος -πήγαινα στη Δευτέρα τάξη του Δημοτικού - γιατί δεν μπορούσα να φανταστώ ότι υπήρχε στη ζωή ένα τόσο θαυμαστό, εξαιρετικό, ασύγκριτο πράγμα όσο αυτό που μόλις είχα δει με τα μάτια μου. Ότι αυτή η ζωή, η δράση, η ένταση, τα αισθήματα, τα πρόσωπα, οι γειτονιές, κι αυτός ο υπέροχος πιτσιρικάς που κρεμόταν με αγωνία στο παντελόνι του μπαμπά του, εμφανίζονταν στα μάτια μου, ένας άγνωστος ελκυστικός ολόκληρος κόσμος όπου συνέβαιναν απανωτά θαύματα μόνο για μένα και τους συγχωριανούς μου.

«Γιατί τον πιάσαν τον μπαμπά του;», ρώτησα μετά το τέλος της προβολής τον μπαμπά μου. «Γιατί έκλεψε ένα ξένο ποδήλατο.» «Γιατί το έκλεψε;» «Γιατί είναι απαραίτητο για τη δουλειά του. Δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς ποδήλατο.», μου απάντησε σε ενεστώτα, αισθανόμενος και μεταδίδοντάς το και σε μένα, ότι η περιπέτεια του ήρωα, συνεχιζόταν και μετά το τέλος της ταινίας. «Και το δικό του, του το κλέψαν άλληλοι.» «Ποιοί;» «Κλέφτες.» «Αυτούς δεν τους πιάσαν όμως.» «Όχι. Το 'σκασαν!» «Και τον μπαμπά του γιατί τον πιάσαν;» «Γιατί αυτός, δεν ήταν κλέφτης...»

Θυμάμαι πάντα αυτή την ιδιαίτερη απάντηση του πατέρα μου για την τύχη του *Κλέφτη ποδηλάτων*. Και πάντα θεωρώ τον Κινηματογράφο μια προνομίουχα, μια τυχερή ενασχόληση. Νομίζω πραγματικά, ότι είναι η πιο

φωτ.: Γιάννης Αυγέρης

Δώρα Μασκλαβάνου, Λάκης Παπαστάθης και Γιάννης Τζιώτης (Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

ωραία δουλειά που μπορεί να κάνει ο άνθρωπος. Όχι η πιο άξια - ασφαλώς υπάρχουν πολλές πιο χρήσιμες και πολύτιμες -, όμως η πιο ωραία. Και παρότι είναι μια δουλειά πολύ ακριβή, αγχωτική, συνήθως αχάριστη και ανελέητη γι' αυτούς που την ασκούν, τουλάχιστον στην Ελλάδα, είναι η πιο πολύπλοκη, περίπλοκη, απαιτητική και πυκνή φόρμα δημιουργίας που μπορώ να σκεφτώ. Με συγκινούν δυο πράγματα στην κατασκευή μιας ταινίας. Ότι έχει ανάγκη από τόσα πολλά στοιχεία, άρα και τόσους πολλούς ανθρώπους για να γίνει και ότι δε θα καταστραφεί ποτέ, θα υπάρχει για πάντα. Και η καλή και η κακή ταινία, θα υπάρχουν για πάντα.

Επειδή λοιπόν θεωρώ εξαιρετικά δύσκολο το βίωμα και την τύχη να καταφέρει να κάνει κανείς μια ταινία, μου φαίνεται σπουδαίο και το γεγονός να μπορέσει να προβάλει αυτή την ταινία. Προσωπικά, δεν το θεωρώ αυταπόδεικτο. Κυρίως για ανεξάρτητες στην παραγωγή τους ταινίες όπως τυχαίνει να είναι οι δικές μου. Ταπεινού κόστους, που πραγματοποιούνται χάρη στην προσφορά των ανθρώπων τους, απολύτως ιδιωτικές παραγωγές.

Για μια ταινία λοιπόν αυτής της κατηγορίας, είναι πολύ σημαντική αλλά και ταιριαστή, η πρόσκληση και

η φιλοξενία μιας Κινηματογραφικής Λέσχης με θέση, προφίλ και δυναμική, που έχει κερδίσει εδώ και χρόνια πιστούς θεατές που εμπιστεύονται τις προτάσεις της. Στη Λέσχη της Ηλιοπούλης χάρηκα μία προβολή με γεμάτη αίθουσα και ορεξάτο κοινό. Παρότι μου είναι πολύ δύσκολο να μιλήω για την ταινία μου, η διάθεση των ανθρώπων γρήγορα με ξεκούνησε.

Είναι χαρά και έκπληξη να βλέπεις ανθρώπους να μπαίνουν στην αίθουσα για να δούνε την ταινία σου και να μιλήσουν γι' αυτήν. Ή να τους μιλήσεις γι' αυτήν. Οι άνθρωποι δηλαδή, τέλειωσαν τις δουλειές τους, ετοιμάστηκαν, βγήκαν απ' το σπίτι τους και ήρθαν με διάθεση να δούνε την ταινία σου. Είναι εξαιρετικό. Αυτή τη σχέση αγωνίας, τρακ, ευχαρίστησης, ανταλλαγής, αμεσότητας, ρίσκου, με τους θεατές μετά την προβολή, δε θέλω ποτέ να την ξεπεράσω.

Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Του **Λάκη Παπαστάθης**

Τώρα που έρχεται η ώρα της δικαίωσης για την ταινία της Δώρας Μασκλαβάνου *Κι αν φύγω... θα ξανάρθω*, πολλοί θα μιλήσουν για την απλότητα και την ουσία της σκηνοθεσίας, άλλοι για το σενάριο και τους έξοχους διαλόγους. Εγώ θα εκφράσω το θαυμασμό μου για μια από τις ερμηνείες.

Χρόνια τώρα παρακολουθούσαμε τη Μαρία Κεχαγιόγλου να παίζει στο θέατρο και τον κινηματογράφο με αξιοσημείωτες πάντα επιδόσεις. Ήρθε όμως τώρα αυτό το φτωχό φιλμ - ίσως το καλύτερο της περασμένης χρονιάς - για να κατακτήσει η ηθοποιός μια απίστευτη για τα δεδομένα του κινηματογράφου μας ωριμότητα. Κι επειδή δεν κινδυνεύει από την ευτέλεια του γνωστού τηλεοπτικού παιξίματος, που συνήθως μαϊμούδιζει τους ρόλους, μας κάνει να πιστεύουμε πως και μελλοντικά θα είναι ένα σημαντικό κεφάλαιο για το θέατρο και τον κινηματογράφο μας.

«Σε γνωρίζω από την όψη», λέει ο ποιητής. Και στον κινηματογράφο η όψη του ερμηνευτή είναι κάθε στιγμή η ταυτότητα του ρόλου, ο αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων και της δράσης, το συμβόλαιο του ηθοποιού με το θεατή. Πάνω της αποτυπώνεται το ήθος, ο ρυθμός, ο εσωτερικός βρασμός.

Τι ωραία όμως που ακούγονταν και τα λόγια της! Σπασμένες λέξεις και φράσεις καθημερινές, ειπωμένες με ρυθμό και ανάσα που τις τσαλάκωνε, τις έκαιγε, τις ματαίωνε και σε έκανε να νομίζεις πως αυτά τα λόγια εκφέρονται για πρώτη φορά, πως δεν έχουν καθοσχηματισθεί! Πόσο εκφραστικό ήταν το πρόσωπό της όταν τα έλεγε! Και πώς τα εξηλεκτικά στοιχεία συνόδευσαν το

ΔΩΡΑ ΜΑΣΚΛΑΒΑΝΟΥ

Γεννήθηκε στην Καβάλα. Σκηνοθέτης, σεναριογράφος, ηθοποιός, παραγωγός. Σπούδασε ηλεκτρολόγος μηχανικός στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και υποκριτική στη Σχολή Κατσέλη. Από το 1981 έως το 1991 εργάστηκε ως παραγωγός ραδιοφωνικών εκπομπών στην Ελληνική Ραδιοφωνία. Έχει πρωταγωνιστήσει σε μεγάλου μήκους ταινίες και τηλεοπτικές σειρές, έχει τραγουδήσει σε ηχογραφήσεις δίσκων των Χατζηδάκι, Κυπουργού, Ξυδάκη κ.ά. και έχει εργαστεί στην εκτέλεση παραγωγής μεγάλου μήκους ταινιών.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ:

1993 *Έρωσ Ήρωσ* (μικρού μήκους)
2001 *...Κι αύριο μέρα είναι*
2005 *Κι αν φύγω... θα ξανάρθω*
2008-2011 Οκτώ ντοκιμαντέρ για τις τηλεοπτικές σειρές της ΕΡΤ «Παρασκήνιο», «Στο πέρασμα του χρόνου», «Τοπία της σιωπής» και «Νέες ματιές στον ελληνικό κινηματογράφο».

«Κι αν φύγω... θα ξανάρθω» της Δώρας Μασκλαβάνου (ΕΛΛΑΔΑ, 2005)

νόημα και το αίσθημα! Σε τέλεια συνεργασία με τη σκηνοθέτιδα έχτιζε αρμονικά την αφήγηση της ταινίας και την έκανε να μοιάζει με μουσική.

Διάχυτη είναι στο φιλμ η αίσθηση της παρουσίας πολλών ηρωίδων των διηγημάτων του Παπαδιαμάντη. Κι αν βλέπουμε μόνον μία γυναίκα, μια ηρωίδα των χρόνων μας, με αδρή όψη και ελάχιστες ρωγμές συγκίνησης. Η σχέση της με τον Παπαδιαμάντη δεν είναι τόσο στην ομοιότητα του θέματος της ταινίας με τη *Νοσταλγία*, του μεγάλου Σκιαθίτη, όσο στο ήθος του παιξίματός της. Σκηνοθέτις και ηθοποιός συνθέτουν τη συγκίνησή τους από την ανάγνωση των διηγημάτων του και την ενσαρκώνουν στη σύγχρονη εμπειρία. Μας κάνουν να νιώθουμε πως το αίσθημα των ηρωίδων του κυρ' Αλέξανδρου υπάρχει στη ζωή μας σήμερα. Η Λιαλιώ, η Δελιαρώ, η Κρινιώ, η Χαδούλα, η Χαρμολίνα... ένα άρωμα ξεχασμένης ζωής αγιάζει τις μέρες μας.

«Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ» (1894) ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ (1851-1911)

Του **Γιάννη Τζιώτη**

Ο Μαθιός, ένας νέος 18 ετών, είναι κρυφά έρωτευμένος με τη Λιαλιώ, μία κοπέλα 25 ετών που είναι παντρεμένη με έναν πολύ μεγαλύτερο της άντρα, τον μπαρμπα Μοναχάκη, που όπως λέει η Λιαλιώ «όλο στον καφενέ περνάει την ώρα του... Όσο τα μεσάνυχτα δε ξεκοιλάει... Έμένα μ' αφήνει πάντα μοναχή μου...».

Κάποιο βράδυ η Λιαλιώ εκφράζει την επιθυμία να μπει σε μία βάρκα και να φύγει πέρα, προς τον τόπο καταγωγής της. Νοσταλγεί τον τόπο της και δεν άντεχει να ζει μακριά από τους δικούς της.

Ο Μαθιός της προτείνει να ξεμακρύνουν με μία κλημένη βάρκα. Εκείνη δέχεται να κάνουν μία γύρα μέσα στο λιμάνι. Ο Μαθιός, ντροπαλός και ιπποτικός ταυτόχρονα, δεν το ημάρ να εκφράσει στη Λιαλιώ τον έρωτά του και απομένει έκστατικός να την παρακολουθεί στο ρεμβασμό της. Μέσα στην ειδυλλιακή ατμόσφαιρα του ανοιξιάτικου νυχτερινού τοπίου (που ο Παπαδιαμάντης αποδίδει μοναδικά με τις λιυρικές περιγραφές του) ο αρχικός προγραμματισμός αλλάζει και οι δύο νέοι βάζουν πλήρη για άπέναντι, για την πατρίδα της Λιαλιώ.

Όταν ο μπαρμπα Μοναχάκης πληροφορείται το γεγονός, μπαίνει σε μία σκαμπαβία μαζί με του ιδιοκτήτες της βάρκας και αρχίζει η καταδίωξη των δύο φυγάδων νέων. Οι διώκτες προλαβαίνουν τους δύο νέους στην άπέναντι παραλία του Αγίου Νικολάου, όπου έχουν μόλις πατήσει το πόδι τους, και η Λιαλιώ καλωσορίζει το σύζυγό της λέγοντας στο Μαθιό ότι, αν ήταν λίγο νεότερη και πέθαινε ο άντρας της, θά τον παντρευόταν.

Ο άφηγητής χωρίς να διασπᾶ την αφήγησή του πετυχαίνει μία θαυμαστή πολυφωνία. Το κεντρικό γεγονός, η βαρκάδα της Λιαλιώ και του νεαρού Μαθιού, που εξελίσσεται σε φυγή, «έρμνεύεται στο διήγημα σύμφωνα με αντικρουόμενες προοπτικές», σημειώνει η Πέγκυ Καρπούζου. «Η αντίπαλότητα μεταξύ ρομαντισμού και ρεαλισμού συνθέτει την ίδια την αφήγηση.» Ο άφηγητής υιοθετεί και ύπονομεύει διαδοχικά τις διάφορες έκδοχές, προσφέροντας τελικά μία πολυσήμαντη, έρωτική ή όχι, ιστορία. Υπάρχει η ιστορία από τη μεριά του Μαθιού, υπάρχει η ιστορία από τη μεριά της Λιαλιώ, υπάρχει έντιμο μέτρο και από την πλευρά του μπαρμπα Μοναχάκη. Τό τον τρόπον τινα έρωτικό όμως αυτό τρίγωνο παρουσιάζεται αποδραματοποιημένο.

Επισημάνθηκε ότι ο Μαθιός είναι ο κατεξοχήν ρομαντικός και άμχανος ήρωας ενώ οι στοχεύσεις της, παρά το ρεμβασμό, την όνειροπόληση και τη νοσταλγία της, προσγειωμένης τελικά Λιαλιώ είναι πεζότερες και ρεαλιστικότερες. Ο Μαθιός είναι αυτός που κυρίως κι

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)

νέεται από τον έρωτα. Η δική του ματιά χαϊδεύει έρωτικά το σώμα της Λιαλιώ, (περιγραφή δική του δεν έχουμε από εκείνη), ακόμα και το φευγαλέο άγγιγμα των χεριών και οι συνακόλουθες ανατριχίλες της δικής του έρωτικής διάθεση αποδίδουν, αυτός δημιουργεί το κλίμα του αισθησιασμού, η ματιά του, οι προσμονές του, ο άτολμος αλληλό στερεός φυσικός έρωτισμός του. Γι' αυτό και ο Μαθιός, μαζί του και ο άφηγητής, στέκεται, στο τέλος, «έντροπαλός πλησίον της, κοιτάζων αυτήν, έμφοβος και μή έννοων».

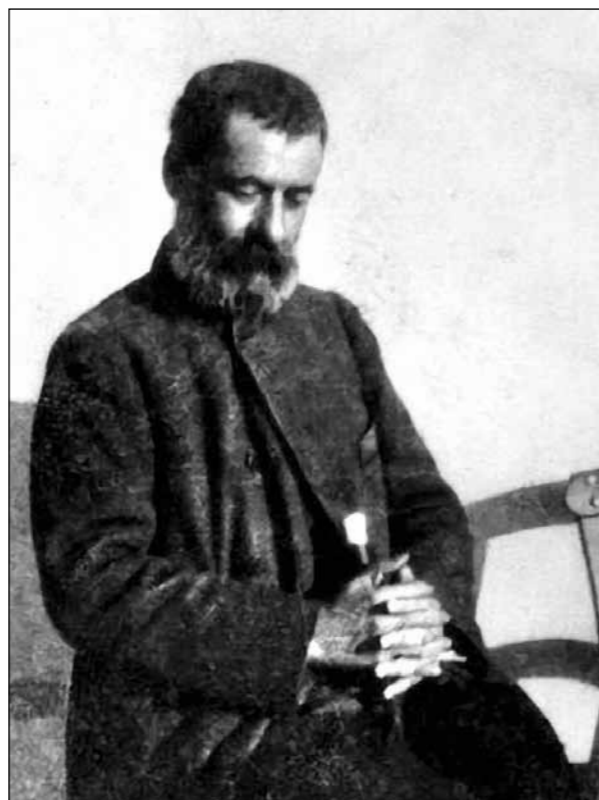
Ο Παπαδιαμάντης δηλώνει ρητά πως δε θα πέσει στην παγίδα του εύτελου δράματος. Σκηνοθετεί την ιστορία του μέσα σε ένα άκρως ρομαντικό σκηνικό αλλά διατηρεί σε όλη τη διάρκεια της αφήγησης χαμηλούς τόνους, σκεπτική μελαγχολία, μία σχεδόν κλασική νηφαλιότητα.

Δημιουργεί ένα άκρως ποιητικό σκηνικό, όπου το φεγγαρόφωτο εξουσιάζει υπό όλη του τις μορφές και τις προβολές, όπου η θάλασσα, η άνοιξη, η νύχτα, ο πλοῦς, η νυχτερινή αύρα, η λευκοντυμένη κόρη, η μουσικότητα, δεν αποτελούν μόνο το πλαίσιο μέσα στο οποίο ξετυλίγεται η όποια δράση, αλλά συναποτελούν το κέντρο της αφήγησης και του νοήματός της. Σωστά έχει επισημάνει ο Ηλίας Παπαδημητρακόπουλος ότι ο κώρος, η περιγραφή του τοπίου είναι πρωταγωνιστής στον Παπαδιαμάντη. Παρακολουθεί άδιαλείπτως τους ήρωές του και εντός του ξετυλίγεται ένας διάχυτος έρωτισμός. Κι όμως μέσα σε μιᾶς τέτοιας έντασης ρομαντική σκηνογραφία και σκηνοθεσία, ο Παπαδιαμάντης δεν υποκύπτει στον πειρασμό μιᾶς εύκολης αλληλό άνέστιας έξαρσης των παθών.

Ίσως ό πειρασμός νά υπήρξε έντονος, όπως δείχνει ή ανάγκη του νά άπευθυνθεί στόν άναγνώστη μέσα στό κείμενο, ή στην κάμερα άν θέλετε, τήν ώρα τής αφήγησης, μέ μιά φυσικότητα πού ή μεταμοντέρνα άναζήτηση θά ζήλευε, έστω κι άνομολόγητα. Ό Μαθίός κάποια στιγμή, όταν πιά έχουν άνοίξει πανιά για άπέναντι, γιά πέρα, άνησυχεί μήπως άθελά του γίνεται «γέφυρα έφ'ής έπάτουσ όπως συναντηθώσι δύο άγαπημένα όντα». Περνάει άπό τή σκέψη του ότι ίσως ή Λιαλιώ πάει νά συναντήσει τόν άντρα πού άγαπάει πραγματικά, και τότε φηλοζίζεται κι αισθάνεται «όλα του τραγικού ήρωος τά ένστικτα βρυχώντα και λυσσώντα εις τά ένδόμυχα του τήν στιγμήν αυτήν!». Κι εκεί, μέ τή μοναδική παπαδιαμαντική ειρωνεία, έρχεται νά όριοθετήσει τήν αφήγησή του, τόν ήρωά του, τό είδος τής λογοτεχνίας πού είχε υπόψη του, παρά τήν συνύπαρξη άντιτιθέμενων ειδολογικών κατηγοριών μέσα σέ αυτό. «Και πώς ήδύνατο νά μεταβάλλη τό παρόν ειδύλλιον εις δράμα, άν μόνον τό επέτρεπεν ή φιλολογική του συγγραφέως συνειδησις! Φαντασθήτε τήν σκαμπαβίαν κυνηγοῦσαν τούς δύο φυγάδας επί τής έλαφρᾶς βαρκούλλας, τόν Μαθιόν διαφεύγοντα διά θαύματος κωπηλασίας τήν καταδίωξιν, τήν τελευταίαν στιγμήν άνακαλύπτοντα ότι ή Νοσταλγός είχεν έραστήν εκεί πέραν και σχίζοντα τό στῆθος της μέ τό έγχειρίδιον, ή βυθίζοντα τήν βάρκαν και πνίγοντα τήν γυναίκα, πνιγόμενον και αυτόν εις τά κύματα! Τέλος τήν σκαμπαβίαν έρευνῶσαν νά εύρη τά δύο σώματα εις τά βάθη τής θαλάσσης, υπό τής σελήνης τό φῶς! Όποιον θαῦμα ρομαντικότητος, όπόσα δάκρυα ευαισθησίας!...».

Ό Παπαδιαμάντης, όμως, δέ σκοπεύει νά παρουσιάσει ούτε Βέρθερους ούτε Ιάκωβους Όρτις, ούτε Λάμπρους, γιά νά έρθουμε στά δικά μας. Τά ακούσματα είναι έμφανῆ, οί πειρασμοί όμολογημένοι, όμως ή φιλολογική συνείδηση του συγγραφέα τούς ξεπερνά. Και βέβαια υπάρχει ένας φόρος τιμής στό Σολωμό, στή Φεγγαροντυμένη του **Κρητικού**, μόνο πού εκεί, όταν τελειώσει ό πλοῦς και φτάσουν στην ακτή, ό νέος τήν άπιθώνει μέ χαρά κι ήτανε άποθαμένη. Έδώ όταν πατήσουν τό πόδι τους στή στεριά, πού άπό ουτοπία θά μετατραπεί στό αντίθετό της, οί ήρωες είναι ζωντανοί και θά αναλάβουν τήν ευθύνη τών επιλογών τους. Ό ρομαντισμός έχει έξοδο ρεαλιστική, παρά τίς πολλαπλές επιλογές ενός τέλους άνοιχτού, έχει βούληση και συνείδηση. Η Λιαλιώ θά άπαντήσει σύννους. Τό «Καλῶς νά ρῆς, μπάρμπα Μοναχάκη!, άπήντησεν άνενδοιάστως τό Λιαλιώ», πού βρίσκουμε στό τέλος του διηγήματος, έχει πολλές άναγνώσεις. Δέν σημαίνει ντέ και καλή είτε ειρωνεία, είτε κοινωνική ύποκρισία, είτε ύποταγή στην άνάγκη, είτε ματαιωμένο έρωτα, είτε παραίτηση άπό τό όνειρο και τή ρεμβαστική διάθεση και έγκατάληψη τής οικείας βούλησης. Τό «Καλῶς νά ρῆς, μπάρμπα Μοναχάκη!» δέ σημαίνει τό άπροϋπόθετο «Καλῶς νά γυρίσω

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)

κοντά σου.» Η κίνηση αυτή έχει συγκεκριμένη άφετηρία και συγκεκριμένο προορισμό και ή στιγμή αυτή μπορεί κάλλιστα νά άνοίγεται στό μέλλον.

Δέν ψάχνει αίτια κι άποτελέσματα ό Παπαδιαμάντης. Προσεγγίζει τή στιγμή έτσι όπως είναι, τό παρόν έτσι όπως έχει διαμορφωθεί. Τό παιχνίδι δέν παίζεται ούτε πριν ούτε μετά. Αυτό πού ενδιαφέρει είναι ή διαχείριση του τώρα, ούτε τό πώς όδηγηθήκαμε ως εδώ ούτε τό τί θά γίνει μετά άπό έτούτον τό θαλάσσιο περίπατο. Κανείς δέ θέλει νά εκθέσει κανέναν σέ μία βασκανη κριτική κι όλοι ζητάνε τό δικό τους ψυχικό άνοιγμα. Ό πόθος δέ γίνεται στιγμή καταστροφικός, τό πάθος δέ γίνεται άποδεκτό ως μοιραίο. Τό τέλος, ή χαμηλόφωνη έξοδος, πού δέν έχει τίποτε θεαματικό, συναισθηματικά έκβιαστικό, δέν ταυτίζεται μέ κανέναν είδους ματαιώση τών όνειρων, όπως θά έσπευδε νά συμπεράνει ή νά προεκτείνει κανείς. Η έξοδος, πού μπορεί νά είναι και λύτρωση, προκύπτει άπό τό ξεπέραςμα του κάθε ήρωα άπό τόν έαυτό του και στά άφημά του, στό δόσιμό του σέ ό,τι ό καθένας άγαπάει, λαχταράει ή προσμένει.

Δέν υπάρχει λύση του δράματος, επειδή άπλούστατα δέν υπάρχει δράμα. Δέν είναι ή άνάγκη πού κατευθύνει τούς λογισμούς, τίς πράξεις και τίς σχέσεις τών ήρώων. Είναι τό συνεχές άνοιγμά τους, πού χωρίς νά παραγκωνίζει τήν οικεία βούληση, μπορεί νά συμπεριλάβει τόν πόθο και τό κυνήγι τής αλήθειας άπό όλους. Η νυχτερινή αυτή θαλάσσια έκδρομή μπορεί νά χαρακτηριστεί, υπό μίαν όπτική, φυγή, υπό μίαν άλλη, ταξίδι άυτογνωσίας και μύησης.

«Κι αν φύγω... θα ξανάρθω» της Δώρας Μασκλαθάνου (ΕΛΛΑΔΑ, 2005)

Στή **Νοσταλγό** δέν υπάρχουν δικαιωμένοι και άδικαίωτοι. Άκόμη περισσότερο, δέν υπάρχουν δίκαιοι και άδικοι. Όλοι δικαιώνονται άφοῦ ό καθένας ψάχνει άπό τή μεριά του τήν αλήθεια, πού είναι διαφορετικό άπό τό νά έμμένει ό καθένας στή δική του αλήθεια.

Ό Παπαδιαμάντης δέ βάζει τούς δύο νέους νά κάνουν έρωτα μέσα στή βάρκα, ούτε νά φεύγουν προς τό άγνωστο, όχι επειδή φοβάται μή τίξει τά χρηστά ήθη του κοινού του ή μήν άμαυρώσει τό δικό του πρόσωπο ως δημιουργού ό όποιος όφείλει νά συμμορφώνεται προς τά στερεότυπα πού του έχουν άποδοθεί.

Η νύχτα είναι σπαρμένη θάματα και μάγια. Γι αυτό δέ χρειάζεται μιά έντονη έρωτική στιγμή. Όλη ή περιγραφή είναι διάχυτη άπό έρωτισμό. Αυτό συμβαίνει επειδή ή στιγμή στόν Παπαδιαμάντη άποκτᾶ διαστάσεις καθολικού χρόνου. Έτσι δέν μπορεί νά τή χειριστεί σάν τή μυθιστορηματική στιγμή πού έντάσσεται σέ μία ακολουθία στιγμών. Η στιγμή στά διηγήματα του Παπαδιαμάντη περιέχει έντός της και τό τέλος. Έμπεριέχει και τά έσχατα, άδυνατεί έπομένως νά ξεαντλήσει τό περιεχόμενο της στα κατά συνθήκην ή τά κατ' άνάγκην τής μυθιστορηματικής στιγμής. Σέ μιά τέτοια περίπτωση τό επεισόδιο τής **Νοσταλγού** θά έπρεπε νά άποκτᾶ νόημα μόνο έντασσόμενο σέ μιά ακολουθία γεγονότων, όπου τά προηγούμενα θά τή δικαίωναν και τά έπόμενα θά τήν άξιολογοῦσαν. Στή στιγμή όμως πού είναι τό διήγημα, πρέπει νά άναδειχθεί ή αλήθεια του κόσμου και τής ύπαρξης όλόκληρη.

Άγαπῶ τόν κινηματογράφο αλλά δέν είμαι ούτε θεωρητικός ούτε κριτικός τής τέχνης του. Πιστεύω επίσης ότι όχι μόνο κάθε είδος τέχνης, αλλά κάθε έργο τέχνης, δικαιούται άναπολόγητα νά διεκδικεί τήν άυτονομία του. Γι' αυτό επέλεξα νά περιοριστώ σέ κάποιες σκέψεις πάνω στό παπαδιαμαντικό διήγημα, ένα χώρο πού γνωρίζω σχετικά καλύτερα, χωρίς βεβαίως νά διεκδικώ μέσα άπό αυτές τίς σκέψεις, τελεσίδικες έρμηνείες, κάτι πού, άπό τή φύση τους, και τό έργο και ό δημιουργός του άπαγορεύουν.

«Κι αν φύγω... θα ξανάρθω» της Δώρας Μασκλαθάνου (ΕΛΛΑΔΑ, 2005)

Δυό λίξεις μόνο γιά τήν ταινία. Σαφῶς υπάρχουν οί θεματικές άντιστοιχίες πού δικαιώνουν τήν ταινία ως έλεύθερη διασκευή του παπαδιαμαντικού διηγήματος, τόσο οί κεντρικές θεματικές άντιστοιχίες (τό τρίγωνο, ή νοσταλγία τής ήρωίδας γιά τό πέρα, τό ταξίδι γιά εκεί, όδικό έδώ), όσο και τά δευτερεύοντα θεματικά μοτίβα, (τήν είδηση τής φυγής τή φέρνει και έδώ ένα παιδί, ό ήρωας έχει μιά προηγούμενη παραβατική συμπεριφορά, ή παράπλευρη καταδίωξη του ήρωα άπό τούς άστυνομικούς έδώ, άπό τούς ιδιοκτήτες τής βάρκας στό διήγημα, πού δίνει και τήν κωμική νατουραλιστική πινελιά και τό άντίκρουσμα τής ιστορίας άπό τούς μη άμεσα έμπλεκόμενους). Στά ούσιώδη τώρα. Ό,τι δικαιώνει τήν άναφορά τής ταινίας στό διήγημα είναι ή πολυσημαντη ιστορία, οί άντικρουόμενες προοπτικές, ή άπουσία φτηνοῦ, εύκολου δραματισμοῦ, ή άπουσία μιάς επιδερμικής έρωτικής άτμόσφαιρας, ή πρωταγωνιστική παρουσία του τοπίου, ή σχέση τών ανθρώπων μέ τό φυσικό περιβάλλον, ή άυθυπέρβαση, ή άνάληψη τής προσωπικής ευθύνης, τό διαρκές άνοιγμα και άφημα τών ήρώων.

Άπό αυτή τήν άποψη τό άκροτελειούτο «Κι αν φύγω... θα ξανάρθω» πού εκφωνείται άπό τό Μάρκο έδώ, όχι άπό τήν Έλπίδα, είναι γερά θεμελιωμένο στα όσα προηγήθηκαν.

Πρόσωπα της λογοτεχνίας και της μουσικής

«ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΙΝΕΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΑΝ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΗ ΜΑΓΕΙΑ» ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ (1901 - 1975)

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 04/03/2012

- Προβολή των ταινιών του Νίκου Αλευρά «ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΟΣΤΡΑΚΟΝ» (ΕΛΛΑΔΑ, 2010) και «ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΥΡΙΕ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΡΙΚΟ;» (ΕΛΛΑΔΑ, 2011)
- Συζήτηση με εισηγητές τους Ζακ Μπουσάρ (ακαδημαϊκό, καθηγητή Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Μοντρεάλ), Νίκο Αλευρά (σκηνοθέτη των ταινιών) και Λεωνίδα Εμπερίκο (γιο του Ανδρέα Εμπερίκου, ιστορικό)

SEXY MARY

Του Jacques Bouchard

Η πρώτη μου επαφή με την ποίηση του Ανδρέα Εμπερίκου ανάγεται στα πρώτα χρόνια της διαμονής μου στην Ελλάδα για μεταπτυχιακές σπουδές (1965-1970). Καθώς ήμουν ήδη κάτοχος ενός πτυχίου κλασικών σπουδών, πίστευα πως η μυστή μου στο μυστήριο της ποίησής του θα ήταν ανώδυνη. Τα πράγματα όμως δεν ήταν τόσο απλά. Χρόνια τον διάβαζα με επιμονή, ελπίζοντας πως κάποια μέρα θα έβρισκα το μίτο. Στο μεταξύ με μάγευε η μουσικότητα των σύνθετων λέξεων, το έρεβος των εικόνων και η εκπληκτικότητα modernité στη σύλληψη κάθε ποιήματος, ενώ παράλληλα υποψιαζόμουν ότι κάθε λέξη υπερχείλιζε από έντονο ερωτισμό.

Από φοιτητής έγινα καθηγητής και στη συνέχεια διευθυντής του προγράμματος Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μοντρεάλ. Μια που ήμουν υπεύθυνος για την ύλη των μαθημάτων, έβαζα κατά καιρούς κάνα-δυο ποιήματα του Εμπερίκου στο πρόγραμμα, από αυτά που προσφέρονταν πιο εύκολα για ανάληψη, ιδιαίτερα για ξενόγλωσσους.

Και επιτέλους, μετά από πολυάριθμες ψιλαφήσεις, έγινε το θαύμα – μια αποκάλυψη που τη χρωστώ στο θαυμάσιο βιβλίο της Φραγκίσκας Αμπατζοπούλου, *Δεν Άνθησαν Ματαίως, Ανθολογία Υπερρεαλισμού*, Νεφέλη, 1980. «Άστραψε φως και γνώρισε ο νιος τον εαυτό του». Χάρη στην Αμπατζοπούλου, όχι μόνο αποκτήσαμε ένα σπουδαίο και υποδειγματικό χειρίδιο για τη διδασκαλία του ελληνικού υπερρεαλισμού, αλλά προσωπικά συγκλονίστηκε από την ενάργεια της παρουσίας. Τα σκόρπια τεμάχια του αριστουργήματος έπαιρναν θέση και μορφή. Τότε πρωτάρχησα να μεταφράζω ποιήματα του Ανδρέα Εμπερίκου στα γαλλικά. Κατά περιεργό τρόπο, και πέρα από τη βαθιά πηδνή που αισθανόμουν καθώς αναδημιουργούσα τα ποιήματά του στη μητρική μου γλώσσα, είχα την εντύπωση – αυταπάτη ίσως – ότι κατάφερα να βρω την αντίστοιχη διατύπωση στα γαλλικά. Υπονοούμενα, αμφίσημες λέξεις, ρυθμοί, μου έρχονταν σχεδόν αυθόρμητα στο νου και τότε κατάλαβα ότι η ποίηση του Εμπερίκου είχε διεισδύσει βαθιά στο

Λεωνίδας Εμπερίκος, Ζακ Μπουσάρ και Νίκος Αλευράς
(Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

υποσυνείδητό μου ή, ακόμα, πως η προσωπική μου ποιητική ευαισθησία δανειζόταν κέλευθα και κελεύσματα του εμπειρικού λεκτικού. Πραγματικά ληπτήθηκα όταν, μετά από χρόνια, διαπίστωσα πως ο Ανδρέας Εμπερίκος είχε πεθάνει ήδη από το 1975 και δε θα μπορούσα να επικαλεστώ την αρωγή του για τη μετάφραση του έργου του. Μετέφρασα καμιά εικοσαριά ποιήματα από την *Υψικάμιννο*. Πριν συνεχίσω παραπέρα, θέλησα να βεβαιωθώ ότι οι κληρονόμοι του ποιητή θα επέτρεπαν την έκδοση της μετάφρασης. Ευτυχώς η κυρία Βιβίκα Εμπερίκου και ο κύριος Εμπερίκος κατέχουν τη γαλλική γλώσσα. Ενθουσιάστηκαν με τη μετάφρασή μου και μου έδειξαν απεριόριστη εμπιστοσύνη και αγάπη από την πρώτη στιγμή που γνωριστήκαμε. Και βούτηξα στα βάθη της εμπειρικής ποίησης προσπαθώντας να μην παρασυρθώ από τον ήλιο της αβύσσου. Μετέφρασα τις συλλογές *Υψικάμιννος* και *Ενδοχώρα*, καθώς και πολλά άλλα ποιήματα, και μάλιστα εκείνα που διάλεξε ο Γιάννης Σμαραγδής για την ταινία του *Άνδρος - Ανδρέας Εμπερίκος*.

Τα πράγματα εξελίχθηκαν με γοργό ρυθμό από τότε που συναντηθήκαμε με το Νάνο Βαλαωρίτη (29/1/1990). Πήραμε μέρος μαζί στις «Ωραίες Ξένες» του Παρισιού (31/1/90), έπειτα στην εκδήλωση «Balthus - Εμπερίκος» στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Άνδρο (1/7/90), και τέλος στην έκθεση των Ελλήνων Υπερρεαλιστών στο Centre Pompidou, όπου ετοιμάσαμε μαζί το «Hommage

à Andréas Embiricos» (26/6/91). Χάρη σε σχετική σύσταση του Νάνου Βαλαωρίτη, συνεργάστηκα με το περιοδικό *Συντέλεια* και έδωσα αρκετά κείμενα και μεταφράσεις στο δίγλωσσο τεύχος του αφιερώματος στον ελληνικό υπερρεαλισμό (αρ. 4-5, 1991) καθώς και στο βιβλίο *Surréalistes grecs*, έκδοση του Centre Pompidou, Παρίσι 1991.

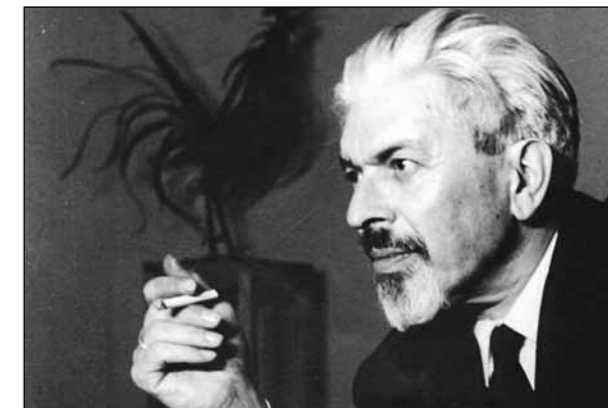
Από τότε άρχισα να βλέπω τον Εμπερίκο στον ύπνο μου, κάθε φορά που αντιμετώπιζα κάποια ιδιαίτερη δυσκολία σε ένα ποίημα. Οφείλω να ανοίξω εδώ μια παρένθεση για μια καλύτερη εκτίμηση της συνέχειας. Λίγες μέρες πριν από την εκδήλωση του Παρισιού, βρισκόμουν στην Αθήνα και πήγα να συναντήσω την Ειρήνη Παπά, της οποίας είχα μεταφράσει το δραματικό ποίημα *Θεοδώρα*. Πήρα το ασανσέρ για το διαμέρισμά της. Όπως πάντα με περίμενε στην πόρτα με αυθόρμητη και φιλόξενη ζεστασιά. Η Ειρήνη είχε κι αυτή τη φορά εμφάνιση τσιγγάνας ή ντίβας: μαλλιά λυτά, φόρεμα φαρδύ, ξυπόλυτη. Μου έδωσε το χέρι, με φίλησε σταυρωτά στα μάγουλα και μου είπε με ενθουσιασμό και συγκίνηση μαζί: «Σ' ευχαριστώ πολύ! Εσύ που μεταφράζεις τους μεγάλους ποιητές, σ' ευχαριστώ που μετέφρασες και τη δική μου δουλειά!» Περάσαμε στο σαλόνι της, όπου έλαμπε το παρκέ. Έβγαλα κι εγώ τα παπούτσια μου. Με οικειότητα μιλήσαμε για τα προσωπικά του καθενός... Μετά από μια ωρίτσα αποχαιρετιστήκαμε – την επομένη έπαιρνα το αεροπλάνο για το Παρίσι.

Την ημέρα που έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης και συγκεκριμένα στην ποιητική βραδιά προς τιμήν του Εμπερίκου (26 Ιουνίου 1991), με κατείχε ένα ιδιαίτερα έντονο στρες, μια και ήμουν υπεύθυνος για την παρουσίαση του ποιητή στους Γάλλους: θα εκφωνούσα τον εναρκτήριο λόγο, θα παρουσίαζα τους άλλους ομιλητές, τον Νάνο Βαλαωρίτη και την Ανδρομάχη Σκαρπαλιέζου, θα προλόγιζα την προβολή της ταινίας του Σμαραγδή *Άνδρος - Ανδρέας Εμπερίκος* για την εκδήλωση, και τέλος θα ακούγαμε ποιήματα του Εμπερίκου σε δική μου μετάφραση. Πολλή ικανοποίηση, αλλά και πολλή αγωνία. Όταν αργά το βράδυ επέστρεψα στο ξενοδοχείο, έπεσα μπρούμυτα στο κρεβάτι κι αποκοιμήθηκα αμέσως.

Και να που έγινε το θαύμα: βρίσκομαι σε ένα φιλικό σπίτι στην Αθήνα, στην κουζίνα ή την τραπεζαρία. Κάποιος μου ανακοινώνει ότι ο Εμπερίκος θα επισυμύσει να με γνωρίσει. Φυσικά δέχομαι. Ο Εμπερίκος βγαίνει ήρεμα από ένα σκοτεινό δωμάτιο: άσπρα μαλλιά, άσπρα γένια, μάτια βουρκωμένα. Φοράει ένα βαρύ παλτό, μαύρο, χειμωνιάτικο. Μου σφίγγει το χέρι, με φιλάει στο μάγουλο και δακρύζει, καθώς μου λέει: «Σας ευχαριστώ πάρα πολύ! Σας ευχαριστώ!» Και σιγά σιγά, ήρεμα όπως με είχε πλησιάσει, απομακρύνεται. Τότε ακριβώς πρόσεξα πως ήταν ξυπόλυτος, χωρίς παπούτσια κι ούτε κάλτσες. Τρομαγμένος, πετάχτηκα από τον ύπνο μου, γι' αυτό και θυμάμαι το όνειρο τόσο ξεκάθαρα. Στο θέατρο «Ξυπόλυτος» σημαίνει «θάνατος». Μήπως το όνειρο με προειδοποιεί ότι πρόκειται να πεθάνω;

Επιστρέφω στο Μοντρεάλ σώος ακόμη... και παίρνω τηλέφωνο τον αγαπτό φίλο κύριο Γεώργιο Ζαβιτζάνο, ψυχίατρο και καλό φίλο του Εμπερίκου. Του διηγούμαι το όνειρο και μου εξηγεί: «Στην περίπτωση σας «Ξυπόλυτος» δε σημαίνει «θάνατος», αλλά «οικειότητα». Στο ασυνείδητό σας μεταφέρατε την πραγματική σκηνή με την Ειρήνη Παπά, η οποία σας υποδέχτηκε σπίτι της ξυπόλυτη, σε μια επιθυμητή συνάντηση με τον Ανδρέα, που αγαπάτε.» «Ναι, του λέω, αλλά με το παλτό;» «Δεν ξέρω, θα το σκεφτώ.»

Την ίδια μέρα, πήγα να επισκεφτώ μια συνάδελφο, Ελληνίδα, που δε συμπαθεί όμως και πάρα πολύ την

Ανδρέας Εμπερίκος (1901-1975)

ποίηση του Εμπερίκου. Ήθελα να της χάρισω το τεύχος της *Συντέλειας* που περιλαμβάνει πολλές μεταφράσεις μου. «Βρε Jacques, γιατί ασχολεύσαι με τον Εμπερίκο; Επειδή είναι της μόδας;» Πειραγμένος της απαντάω: «Μα τι λες; Όχι επειδή είναι της μόδας, αφού εμείς (εννοούσα τον Νάνο, τον Σμαραγδή, τον Γιατρομανωλάκη, τον Πετσόπουλο και τον Blaise Gautier) τον βγάλαμε από την ντουλίπα (για τους Γάλλους)!»

Τη νύχτα που ακολούθησε τη συζήτηση αυτή ξαναβλέπω τον Εμπερίκο στον ύπνο μου. Είμαι στο πανεπιστήμιο, στην Ιατρική Σχολή όπου δουλεύει η φίλη μου. Βρίσκομαι μπροστά σε ένα μεγάλο ψυγείο, όπου φυλάνε τα παρασκευάσματα. Ανοίγω τη μακρόστενη πόρτα: μέσα στεκόταν ο Εμπερίκος, με τα μάτια ανοιχτά. Φορούσε παλτό. Τον αρπάζω από το παλτό και τον τραβάω έξω. Απομακρύνεται. Δεν πρόλαβα να δω αν αυτή τη φορά φορούσε παπούτσια. Ξύπνησα. Το πρωί τηλεφώνησα πάλι στον κύριο Ζαβιτζάνο: «Ξέρω γιατί φορούσε παλτό! Τόσα χρόνια περίμενε να βγει από το ψυγείο!»

Άλλη μια φορά δούλεψα, περασμένα μεσανύχτα, και προσπαθούσα μάταια να μεταφράσω το τρίστιχο: *Χάρτης αμέριμνος / Και σπόγγος εορτής / Πηγαίνουν κ' έρχονται με τεντωμένα τόξα*.

Αποκαμωμένος, πήγα τελικά να κοιμηθώ. Βλέπω στον ύπνο μου ότι υπάρχει τυπογραφικό λάθος στην έκδοσή μου και πως το μεγάλο λεξικό που συμβουλευόμουν έγραφε στο λήμμα «σπόγγος»: «κατ' εξαιρεsein εις τον Εμπερίκο σημαίνει σπάγγος». Ξύπνησα και άρχισα να μεταφράζω. Κάθησα στον υπολογιστή κι έγραψα αυτό που φανταζόμουν. Επρόκειτο για μια ανταλλαγή δώρων, έγχρωμο χαρτί, κορδέλα σφικτά δεμένη κτλ.: *Papier d'insouciance / Et ficelle de fête / Vont et viennent l'arc bandé*.

Ήμουν μάλλον ευχαριστημένος, αλλά, για να βεβαιωθώ τελείως, πήρα τηλέφωνο την κυρία Εμπερίκου στην Αθήνα και την παρακάλεσα να ελέγξει στα χαρτιά του ποιητή αν ήταν τυπογραφικό λάθος ή όχι. Δυστυχώς το «σπόγγος» ήταν σωστό. Το όνειρό μου με είχε γελάσει. Αλλά, στο μεταξύ, σκέφτηκα ότι πράγματι το «σπόγγος» ήταν πολύ πιο εμπειρικό από το «σπάγγος»! Θα σημαίνει τα μαλακά μέρη του σώματος, τα «κνισίματα». Ξαναδούλεψα τη μετάφραση που πήρε τότε την εξής μορφή: *Charte d'insouciance / Éponge de festivité / L'on va et vient l'arc bandé*.

Την περασμένη άνοιξη (του 1993) δίδασκα την ποίηση του Ανδρέα Εμπερίκου στο Πανεπιστήμιο του Μοντρεάλ. Στο μάθημά μου, ανάμεσα στους Κεμπεκτιανούς φοιτητές, ήταν κι αρκετοί Έλληνες. Ένα βράδυ αναλύσαμε μαζί το ποίημα «Θρυλικόν ανάκλιτρον». Φτάνουμε στο τέλος, που λέει: «...και το ποτάμι που τη χωρίζει σε έξι

μέρη αγκαλιάζει την ώρα που συνελήφθη το τοπίο στα δάχτυλα του πεπρωμένου. » Μια Ελληνίδα φοιτήτρια – τετραπέρατη – ρώτησε τότε: «Γιατί σε “έξι” μέρη, και όχι πέντε ή επτά;» Ομολόγησα την άγνοιά μου. Γύρισα στο σπίτι με την απορία. Πήρα τηλέφωνο φίλους που ξέρουν από καββάλα, ταρό, ψηφαρίθμηση... Δε μου απαντούσαν με τρόπο ικανοποιητικό. Έπεσα να κοιμηθώ με την απορία. Στις έξι το πρωί – το ορκίζομαι – ξύπνησα έκπληκτος. Μόλις είχα δει στον ύπνο μου τον Εμπειρικό που μου χαμογελούσε συνωμοτικά, με τα πολύ γελαστά του μάτια, και μου ψιθύρισε μόνο δυο λόγια, αγγλιστί μάλιστα: «*Sexy Mary!*» Σηκώθηκα αμέσως: Μα βέβαια! Το «σ’ έξι μέρη» είναι ομόηχο του «*Sexy Mary!*». Έτρεξα να δω την τυπωμένη μετάφρασή μου: «*en six parties*» που είναι σχεδόν ομόηχο με το αγγλικό «*sex party*». Ησύχασα και ξανακοιμήθηκα.

Την επομένη εβδομάδα διηγήθηκα το περιστατικό στους φοιτητές μου και τους ανακοίνωσα στα αστεία πως ήξερα το όνομα της κοπέλας: *Sexy Mary*. Στη σχετική συζήτηση που ακολούθησε κάποιος μας πληροφορήθηκε πως στα αμερικάνικα *sexy Mary* σημαίνει «εύκολλη γυναίκα», μια *Marie-couche-toi-là*... Δεν το ήξερα, αλλά και δεν είχα αντίρρηση.

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΑΛΗΘΙΝΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ, ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Του **Νίκου Αλευρά**

Πιστεύω απόλυτα ότι μπορώ να κάνω έναν ανεξάρτητο, εναλλακτικό, ποιητικό, φιλοσοφικό, ανθρώπινο και αληθινό κινηματογράφο.

Πιστεύω ότι μπορώ να «γράφω» - **κινηματο-γραφέ** ποιήματα, δοκίμια, συγκεκριμένες και αφηρημένες σκέψεις.

Πιστεύω ότι μπορώ να κάνω τα πάντα, ό,τι ονειρευόμουν και ό,τι ονειρεύομαι, μέσα από τον κινηματογράφο. Ανεξάρτητος, μόνος, αυτόνομος, με μια ψηφιακή μηχανή, γυρίσματα σε φυσικούς χώρους, με φυσικό φωτισμό και ήχο, με ανθρώπους και πράγματα ζωντανά που να καίνε, να πονάνε και να αγαπάνε, με μόνο σκοπό την αλήθεια και την αρμονία της ψυχής μου και του σύμπαντος κόσμου.

Κάμερα-στιλ του Αστρίκ, κινηματογράφος-αλήθεια του Βερτόφ, με οδηγό τη σκέψη και την ψυχή μου και όχι το αναπαραστατικό σενάριο, σαν προέκταση του μυθιστορήματος, με αρχή, μέση και τέλος, την κατάντια του κινηματογράφου και του πολιτισμού.

Το θέαμα (το «εντυπωσιακό» στήσιμο, η «καλή» σκηνοθεσία, το «καλό» σκηνικό, οι «άψογοι» ηθοποιοί, το «γρήγορο» μοντάζ και τέλος το «καλό» σενάριο με το «σωστό» ιδεολογικό μήνυμα) λειτουργήσει και λειτουργεί ιμπεριαλιστικά (κατακτητικά) και μόνο για εμπορικούς λόγους (καμιά σχέση με την αλήθεια).

Η αναπαράσταση-μίμηση, το θέαμα, άρχισε και τελείωσε στον Όμηρο. Όλα τα άλλα, μέχρι σήμερα, είναι επαναλήψεις.

Πιστεύω ότι μπορώ να κάνω έναν αληθινό κινηματογράφο, με αυτούς που αγαπώ και με αυτούς που με αγαπάνε, με ό,τι ρυθμό θέλω, συστηματικά, γρήγορα, αλλά με ηρεμία,
όπως όταν γράφεις ένα ποίημα,
όπως όταν τραγουδάς ένα αγαπημένο τραγούδι,

Τώρα τελευταία έχω – προσωρινά – άλλες δουλειές. Περιμένω να βγει πρώτα η **Ενδοχώρα** σε δική μου μετάφραση στο Actes Sud/Institut Français d’Athènes. για να καταπιαστώ μετά με την τρίτη συλλογή του Εμπειρικού, που την έχω ήδη αρχίσει. (Τελικά η **Ενδοχώρα** κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις L’Harmattan στη Γαλλία με τη συνεργασία του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, τον Φεβρουάριο 2001, με τον τίτλο **Domaine intérieur**.) Με παραφυλάει κι ο Εμπειρικός: αραιά και που τον βλέπω να περνάει στον ύπνο μου· σεργιανίζει. Περπατάει σε κήπο – τον Εθνικό ίσως – κάποτε με κλειστή ομπρέλα, ως gentleman, κάποτε με τα χέρια στην πλάτη. Και περνώντας κοντά μου χαμογελάει και μου κλείνει το μάτι με νόημα... Δε με ξαφνιάζει πια. Τον ποιητή που λατρεύω και βάλθηκα να μεταφράσω από αγάπη, δεν πρόλαβα να τον γνωρίσω όσο ζούσε. Πιάσαμε φίλια παρά δήμον ονειρών! Τον καταλαβαίνω, όταν λέει: «*ίσως γι’ αυτό σε κρᾶζω και στον ύπνο*».

Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό «**Ρεύματα**», τεύχος 14, Ιούλιος-Αύγουστος 1993, σσ. 48-52. Αναδημοσιεύεται στο βιβλίο μου «**Με τον Ανδρέα Εμπειρικό παρά δήμον ονειρών**», Αθήνα, Άγρα, 2001, σσ. 133-139.

όπως όταν αναπνέεις, όπως όταν αγαπάς, όπως όταν ζεις, δηλαδή όπως ΠΑΝΤΑ.

Τα μυστικά του σινεμά είναι σαν της ποιήσεως τη μαγεία, είναι σαν ποταμός που ρέει... εικόν εικόν και άλλες εικόνες.
[Ανδρέας Εμπειρικός]

Έτσι λειτουργεί το μυαλό μας, μοντάζ (σύνθεση) εικόνων, σκέψεων, λέξεων, συναισθημάτων και πάει λέγοντας...

σαν της ποιήσεως τη μαγεία.
Τα μυστικά του σινεμά δεν είναι στο νόημα, μα στην αλήθεια που έχουν.
[Ανδρέας Εμπειρικός]

Το σινεμά είναι ακόμα στην αρχή του.
Η χρυσή εποχή αρχίζει τώρα... που μπορεί κανείς να γυρίζει ταινίες όπως γράφει ποιήματα.
ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ-ΑΛΗΘΕΙΑ.

ΝΙΚΟΣ ΑΛΕΥΡΑΣ
ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ:
1974 *Ο παπούς μου* (μικρού μήκους)
1977 *Οι Πακιστανοί* (μικρού μήκους)
1977 *Πέφτουν οι σφαίρες σαν το χαλάζι*
2000-2002 *Οδύσσεια-Ένα ερωτικό ταξίδι*
2004 *Λακωνικά-Το χαμόγελο της Ωραίας Ελένης*
2006 *Έρημος και μόνος για να μου φύγει ο πόνος*
2007 *Ερωτικά μαθήματα για επαναστατική δράση*
2010 *Το αρχαίο όστρακον* (μικρού μήκους)
2011 *Τι είναι η ποίηση κύριε Ανδρέα Εμπειρικό;* (μικρού μήκους).

Πρόσωπα της λογοτεχνίας και της μουσικής

ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΥ ΑΛΕΚΟΥ ΞΕΝΟΥ (1912 - 1995)

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 05/02/2012

- Προβολή της ταινίας του **Λευτέρη Ξανθόπουλου** «**Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΕΝΤΑΥΡΩΝ - Ο ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΣ ΑΛΕΚΟΣ ΞΕΝΟΣ**» (ΕΛΛΑΔΑ, 2009), με την παρουσία της κόρης του **Αλέκου Ξένου**, **Αλίκης Ξένου Βενάρδου** (δημοσιογράφου) και της εγγονής του, **Ευάννας Βενάρδου** (δημοσιογράφου)
- Συζήτηση με εισηγητές τους **Λευτέρη Ξανθόπουλο** (σκηνοθέτη της ταινίας, ποιητή), **Ιάκωβο Κονιτόπουλο** (συνθέτη, μαέστρο, Ειδικό Γραμματέα του Δ.Σ. της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών), **Ανθή Γουρουντή** (μουσικό, συγγραφέα), **Αλέξανδρο Χαρκιολάκη** (μουσικολόγο, συνεργάτη της Μεγάλης Μουσικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη») και **Θόδωρο Αντωνίου** (συνθέτη, μαέστρο, καθηγητή Πανεπιστημίου Βοστώνης, Πρόεδρο της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών)
- Ερμηνεία παιδικών και αντάρτικων τραγουδιών του **Αλέκου Ξένου** από τη **χορωδία του Ελληνικού Ωδείου (Παράρτημα Πειραιά)**, υπό τη διεύθυνση της **Ανθής Γουρουντή**

Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΥ ΑΛΕΚΟΥ ΞΕΝΟΥ

Του **Ιάκωβου Κονιτόπουλου**

Το τρέχον έτος, 2012, κηρύχθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού ως έτος Νικηφόρου Βρεττάκου, μιας και φέτος συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου ποιητή – αγωνιστή. Γράφει, λοιπόν, ο ποιητής:

«Ο νέος συνθέτης κ. Ξένος εξέδωσε σε μικρό αριθμό αντιτύπων προωρισμένων για τους προσωπικούς φίλους του Σικελιανού, τη μουσική που είχε συνθέσει πριν ακόμη πεθάνει ο ποιητής, πάνω στα χορικά της τραγωδίας “Ο θάνατος του Διγενή”. Η μουσική του κ. Ξένου είχε χάρισει μια από τις τελευταίες καλές συγκινήσεις στον αλησμόνητο ποιητή». «[...] Τα τραγούδια του κ. Ξένου», συνεχίζει ο Νικηφόρος Βρεττάκος, «άφησαν μιαν αξέχαστη εντύπωση. Ο καθαρά ελληνικός τους ρυθμός έχει μέσα του όλο το ηρωικό στοιχείο που πάλλεται μέσα στους στίχους του ποιητή, έχει κάτι από τη λαϊκότητα, τη λεβεντιά και την καθαρότητα του κλέφτικου τραγουδιού, συμπληρωμένου με τη γνώση και με το χρώμα της μουσικής και της ανθρώπινης πείρας...».

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος γεννήθηκε το 1912 στη Λακωνία και ο **Αλέκος Ξένος** στις 2 Μαΐου 1912 στη Ζάκυνθο.

Ο μουσουργός Αλέκος Ξένος (2/5/1912 – Αθήνα 1/9/1995), ως καλλιτέχνης κινήθηκε αφ’ ενός στις παρυφές της πανίσχυρης εκείνο τον καιρό, Εθνικής Μουσικής Σχολής και αφ’ ετέρου στα προβλήματα, στοχασμούς και πρωτοποριακές τομές, όπως εκφράζονταν μέσα από τις αναζητήσεις και ανακαλύψεις των ευρωπαϊών συναδέλφων του και ιδιαίτερα της τότε Σοβιετικής πρωτοπορίας, με επίκεντρο τους Προκόφιεφ και Σοστακόβιτς.

Ανθή Γουρουντή, Θόδωρος Αντωνίου, Λευτέρης Ξανθόπουλος, Ιάκωβος Κονιτόπουλος και Αλέξανδρος Χαρκιολάκης (Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

Η πρώτη του μύση στη μουσική έγινε στη γενέτειρά του Ζάκυνθο, από τον άνθρωπο που τον μάζεψε από το δρόμο ορφανό κι εγκαταλελειμμένο, τον βιοπαλαιστή, αλλά και ψάλλη, λαϊκό Ζακυνθινό τροβαδούρο Σπύρο Μπάστα, που είχε το «καλλιτεχνικό» ψευδώνυμο «Μορούλιας». Στη συνέχεια το δεύτερο βάπτισμα γίνεται στη Φιλαρμονική Ζακύνθου, όπου μαθαίνει θεωρία της μουσικής και κορνέτα.

Στα 18 του κατατάσσεται εθελοντής στην μπάνα της Φρουράς Αθηνών. Σπουδάζει στο Ωδείο Αθηνών με τις πιο εξεχουσες μουσικές φυσιογνωμίες της εποχής, τον Γεώργιο Σκλάβο (Αντίστιξη και Ενοργάνωση), τον Φιλοκλήτη Οικονομίδα (Αρμονία) και τον Δημήτρη Μητρόπουλο (Μορφολογία και Prima Vista).

Για βιοποριστικούς λόγους αφήνει την κορνέτα και μαθαίνει τρομπόνι, όπου παίζει σε νυκτερινά κέντρα και ορχήστρες ελαφράς μουσικής. Γρήγορα όμως, καθιερώνεται ως ένας από τους σπουδαιότερους δεξιότεχνες του τρομπονιού, στις υπάρχουσες πριν το Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, συμφωνικές ορχήστρες (Ε.Ι.Ρ. – Ε.Λ.Σ.).

φωτ.: Γιάννης Ανυτέρης

Αγωνίζεται, μπροστάρης, μαζί με άλλους συναδέλφους του, για την ίδρυση της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών και τον προλαβαίνει ο πόλεμος. Ανεβαίνει στο βουνό και χρωματίζει με την τέχνη του τους αγώνες της Εθνικής Αντίστασης, ιδρύοντας μπάντες, χορωδίες, γράφοντας αντιστασιακούς ύμνους. Δικός του ο ύμνος της ΠΕΕΑ, αλλά και οι φιλαρμονικές του ΕΛΑΣ δικό του έργο είναι. Μαζί με τη γυναίκα του ηθοποιό Άννα Κουκουδάμη - Ξένου, το Βασίλη Ρώτα, τον ομότεχνό του Νικηφόρο Ρώτα και ένα επιτελείο ηθοποιών και μουσικών, αγωνίζονται τα χωριά της κεντρικής Ελλάδας, διδάσκοντας θέατρο και μουσική, με την αρχαία έννοια του όρου.

Μετά τον Εμφύλιο έρχονται ο παραγκωνισμός και οι διωγμοί. Παρέμεινε, όμως, πιστός στις ιδέες και τις αρχές του.

Η ποιητική του Αλέκου Ξένου - δε χρησιμοποιού τυχαία τον όρο κι εδώ θα καταλάβετε γιατί ξεκίνησε με τον Βρετανό - περιλαμβάνει έναν μακρύ κατάλογο μαργαριταριών, διαμαντιών και άλλων πολύτιμων κοσμημάτων. Όλα με σαφή πολιτική - κοινωνική σφραγίδα!

Α. Τραγούδι

Ένας μακρύς κατάλογος από τραγούδια σε ποίηση σπουδαίων ποιητών μας, όπως: Διονύσιος Σολωμός, Ανδρέας Κάλβος, Κωστής Παλαμάς, Άγγελος Σικελιανός, Κώστας Βάρναλης, Κώστας Κρυσιόπουλος, Αργύρης Εφταλιώτης, Γιάννης Ψυχάρης, Κωνσταντίνος Καβάφης (που δυστυχώς μέχρι στιγμής ο «καβαφικός κύκλος» είναι χαμένος) και άλλοι γνωστοί και άγνωστοι στο πλατύ κοινό ποιητές. Συνοδικά 17 κύκλοι τραγουδιών και πλήθος τραγουδιών μεμονωμένων - μη ενταγμένων σε κύκλο, σόλο ή συνοδεία πιάνου ή ενόργανου μουσικού συνόλου.

Β. Χορωδία (a cappella ή με ενόργανη συνοδεία)

1. Παιδικά τραγούδια σε ποίηση Βασίλη Ρώτα (1944 - 1946), σε ποίηση Χάρη Σακελλαρίου κ.ά.
2. Αντιστασιακά τραγούδια για γυναίκα ή ανδρική χορωδία.
3. «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», καντάτα για διπλή χορωδία, αφηγητή και μεγάλη ορχήστρα, σε ποίηση Διονυσίου Σολωμού.

Στην κατηγορία αυτή θα μετρήσουμε 6 χορωδιακούς κύκλους και πλήθος μεμονωμένων χορωδιακών συνθέσεων με ή χωρίς ενόργανη συνοδεία.

Γ. Συνθέσεις για σόλο όργανα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει 8 συνθέσεις για σόλο όργανα (πιάνο, βιολί, βιολοντσέλο, και μαντολίνο).

Δ. Μουσική Δωματίου

9 έργα για φλάουτο και άρπα, βιολί και πιάνο, βιολοντσέλο και πιάνο, δύο πιάνο.

Ε. Έργα για Συμφωνική Ορχήστρα

Εδώ θα βρούμε 13 έργα για μεγάλη συμφωνική ορχήστρα:

1. Δύο Συμφωνίες [1^η Συμφωνία της «Αντίστασης» (1944 - 46) και 2^η Συμφωνία της «Ειρήνης» (1967 -68)].
2. Έξι Συμφωνικά Ποιήματα [Τζαβέλλας (1942), Σαρακατσάνισσα (1943), Ο Διγενής δεν Πέθανε (1952), Προμηθέας (1958 - 1959), Σπάρτακος (1963), Κύπρος - Ελλάδα μας (1964 - 1965)].
3. Δύο Συμφωνικά Σκίτσα [Νέοι Σουλιώτες (1941) και Από τη ζωή του τσοπάνου (1943)].
4. Τρία έργα για ορχήστρα εγχόρδων [Λαφίνα, σουίτα για ορχήστρα εγχόρδων (1945-1946), Σονάτα για έγχορδα (1960) και Ελεγεία (1967)].

Ζ. Σκηνική Μουσική

1. Τσαροχοναυμαχία (1943) για κουκλοθέατρο
2. Ο Καπετάν Μιχάλης (1959) του Νίκου Καζαντζάκη με πρωταγωνιστή τον Μάνο Κατράκη
3. Φουέντε Οβεχούντα (1959) του Λόπε ντε Βέγκα
4. Μαριάννα Πινέντα (1960) του Φρεντερίκο Γκαρθία Λόρκα
5. Ρήγας Βελεστινλής (1962) του Σπύρου Μελλά
6. Μήδεια του Ευριπίδη (χαμένο).

Ο Αλέκος Ξένος έζησε και δημιούργησε σε μια πολύ ταραγμένη πολιτικά και κοινωνικά, περίοδο της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Β' Παγκόσμιος, Εμφύλιος, πολιτικές διώξεις, στρατιωτική δικτατορία του '67, είναι οι βασικοί άξονες. Παρά το ότι στο καλλιτεχνικό του ξεκίνημα μεσουρανούσε η Εθνική Μουσική Σχολή, όπως προανέφερα, και στην πορεία του όλες οι σύγχρονες τάσεις και ρεύματα της ευρωπαϊκής μουσικής εμπότιζαν το μουσικό υπόβαθρο της τότε ελληνικής μουσικής δημιουργίας, εντούτοις ο Ξένος κατάφερε να δημιουργήσει ένα προσωπικό ύφος, το οποίο συνδύαζε την επαναστατική μελωδικότητα, τη δημοτική παράδοση, τις εσωτερικές του αναζητήσεις (πολιτικές - καλλιτεχνικές), με τη γνήσια ελληνική ψυχή, που δεν υποτάσσεται, παρόλο που πάντα υπάρχουν οι «εφιάλτες», αλλά αγωνίζεται σε ένα πλαίσιο ελευθερίας, δημοκρατίας, δικαιοσύνης, στοχαστικότητας, υψηλής μουσικής ποιητικής.

Τελειώνοντας μπαίνω στον πειρασμό ως επίλογο να χρησιμοποιήσω λόγια του ίδιου του μουσουργού, που δημοσιεύθηκαν στην Εγκυκλοπαίδεια Χάρη Πάτση, τόμος 25, Αθήνα 1980, σ. 268:

«Ο συνθέτης δε θα πρέπει να αποκλείσει κανένα εκφραστικό στοιχείο προκειμένου να εκφράσει πληρέστερα τα συναισθήματά του, το δικό του κόσμο και τα σύγχρονα ανθρώπινα προβλήματα».

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Γεννήθηκε το 1945 στην Αθήνα. Ποιητής και σκηνοθέτης. Στην Αγγλία σπούδασε κινηματογράφο στη σχολή The London International Film School. Δημοσίευσε διάφορα άρθρα θεωρίας και κριτικής κινηματογράφου σε περιοδικά.

ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ:

- 1976 *Ελληνική Κοινότητα Χαϊδελέβερης*
- 1978 *Ο Γιώργος από τα Σωτηριάνικα*
- 1982 *Στα Τουρκοβούνια*
- 1986 *Καλή πατρίδα, σύντροφε*
- 1991 *Ο δραπετής*
- 1992 *Ποιοεξαισιωτρελόςπαγός (Μίλτος Σαχτούρης)*
- 1998 *Σκοτεινός συνωμότης (Μιχάλης Κατσάρος)*
- 2004 *Κληρονόμος πουλιών (Μίλτος Σαχτούρης)*
- 2005 *Ο κήπος με τ' αμέτρητα παράθυρα (Νίκος Εγγονόπουλος)*
- 2006 *Ευλογημένα χέρια (Χρήστος Καπράλος)*
- 2006 *Ένας υπέροχος άνθρωπος (Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή)*
- 2007 *Σπίτι δίπλα στη θάλασσα (Η. Χ. Παπαδημητράκοπουλος)*
- 2009 *Η εποχή των Κενταύρων - Ο μουσουργός Αλέκος Ξένος*

ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΑ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ ΞΕΝΟΥ

Του *Αλέξανδρου Χαρκιολάκη*

Η ζωή του Αλέκου Ξένου έμελλε να είναι ουσιαστικά συυφασμένη από τη μια με τους κοινωνικούς αγώνες και από την άλλη με τη μουσική δημιουργία η οποία μοιάζει να είναι απότοκη των ιδεών και φρονημάτων του καλλιτέχνη. Αν εξετάσουμε ιστορικά τα χρόνια κατά τα οποία έζησε και δημιούργησε ο Ξένος, τότε κανείς διαπιστώνει ότι οι συνθήκες ήταν τέτοιες που επέβαλαν τη δράση σε όσους πίστευαν σε ιδανικά. Ο συνθέτης, αποδεχόμενος τις σοσιαλιστικές ιδέες από αρκετά νέος, δε δίστασε να εκφράσει τις απόψεις του και μάλιστα να μην τις απαρνηθεί όταν αυτές ήταν επιζήμιες για την καριέρα του και τη ζωή του.

Η συμμετοχή του στην Αντίσταση ως μέλος του ΕΑΜ και αργότερα ως υπεύθυνου μουσικής του ΕΛΑΣ, και παράλληλα η δουλειά που έκανε από διάφορα πόστα δημιουργώντας χορωδίες και αυτοσχέδια μουσικά συγκροτήματα, παίζοντας και γράφοντας μουσική και συλλέγοντας αρχαικό υλικό (το οποίο δυστυχώς χάθηκε κάμποσες φορές σε εκείνα τα ταραγμένα χρόνια αλλά και αργότερα) έδειχνε να διακατέχεται από ορμητική ζέση. Εκείνα τα δύσκολα χρόνια πρέπει να έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του καλλιτεχνικού του αισθητηρίου. Δικαίως λοιπόν χαρακτηρίστηκε ως ο «συνθέτης της Αντίστασης» εφόσον έγραψε αρκετά έργα τα οποία είχαν έμμεση ή άμεση σχέση με τα γεγονότα εκείνης της εποχής, με την Συμφωνία Αρ.1 «Της Αντίστασης», έργο του 1946 - το οποίο όμως παίχθηκε για πρώτη φορά το 1979 - να αποτελεί την κορωνίδα όλων αυτών των συνθέσεων.

Η ιδέα της Αντίστασης όμως για τον Αλέκο Ξένο δεν ήταν μόνο άμεσα συυφασμένη με την περίοδο 1941 - 1944 αλλά στάθηκε μία διαρκής πνευματική πάλη απέναντι σε όλα όσα δυνάστευαν και δυναστεύουν τον άνθρωπο και τον υποχρεώνουν να κλειστεί σε στεγανά. Η περιχαράκωση και ο αποκλεισμός της διαφορετικής άποψης καθώς και οι διώξεις που υπέστη λόγω της ιδεολογικής και πολιτικής του κατεύθυνσης, πιστεύουμε ότι έπαιξαν σαφέστατο ρόλο στη διαμόρφωση μίας ολοκληρωμένης ιδέας αντίστασης απέναντι σε όσους επέμεναν (και επιμένουν και σήμερα) να διαχωρίζουν τους ανθρώπους βάσει της διαφορετικότητάς τους. Με μια μουσική γλώσσα αυθεντικά δική του και με βαθύτατα ανθρωπιστικά κριτήρια, ο Αλέκος Ξένος πρεσβεύει το δικαίωμα στον απλό άνθρωπο να αρθρώσει λόγο απέναντι σε κάθε μορφή καταπίεσης που τον ταλανίζει.

Όμως η αντίσταση δεν ήταν η μόνη «εμμονή» του Αλέκου Ξένου. Η εμπειρία του πολέμου που έζησε από πρώτο χέρι καθώς και οι διώξεις που υπέστη αυτός και

Αλέκος Ξένος (1912-1995)

άλλοι φίλοι και συνεργάτες σίγουρα τον επηρέασαν ώστε να συνθέσει μία σειρά από έργα τα οποία να είναι βασισμένα στην ιδέα της Ειρήνης και της συναδέλφωσης των λαών. Αρκεί κανείς να σημειώσει ότι η Συμφωνία Αρ. 2 φέρει τον εύγηλωτο υπότιτλο «Της Ειρήνης», ενώ έχει γράψει σειρά τραγουδιών (τα οποία μάλιστα εμφανίζονται σε παραπάνω από μία εκδοχές) τα οποία τιτλοφορούνται «Τραγούδια για την Ειρήνη». Πιστεύουμε ότι έχει ιδιαίτερη αξία να τονιστεί το γεγονός ότι τα συγκεκριμένα τραγούδια είναι προϊόντα μελοποιημένης ποίησης όχι μόνο σύγχρονων ποιητών αλλά και αρχαίων όπως του Βακχυλίδη και του Αριστοφάνη.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω ο Ξένος υπήρξε βαθύτατα ειρηνιστής και συνειδητά υπέρμαχος της ειρηνικής επικράτησης των ιδεών μέσω της οδού του διαλόγου και όχι του πειθαναγκασμού και της βίαιης επιβολής.

Συνοψίζοντας θα πέραμε ότι αυτές οι δύο έννοιες-ιδανικά ίσως να αποτέλεσαν τις «idée fixe» της ζωής του. Η δυναμική του παρουσία σε πολλά επίπεδα της καλλιτεχνικής και κοινωνικής ζωής υπήρξε μία σταθερά για τα μουσικά και κοινωνικά δρώμενα της εποχής του. Υποστήριζε τις ιδέες του με πάθος και παρηγοσία (αξίζει κανείς να δει τις μεστές και συγκροτημένες παρεμβάσεις του, είτε συμφωνεί είτε όχι, στο θέμα του ρεμπέτικου) όπως ακριβώς αγωνίστηκε για τις πανανθρώπινες αξίες της ανέαν αντίστασης απέναντι στην εξουσία που προσπαθεί να καταπιεί το ελεύθερο φρόνημα, ενώ στάθηκε πολύτιμος αρωγός και συμπαραστάτης σε όποιον πρέσβευε το ιδεώδες της παγκόσμιας ειρήνης. Ο Αλέκος Ξένος υπήρξε μία πολυσιδηής προσωπικότητα που αξίζει να διερευνηθεί από πολλές πλευρές.

Της *Ανθής Γουρουντή*

Η ανάγκη να τραγουδήσουν τα παιδιά της χορωδίας μου «κάτι στα μέτρα τους», χωρίς όμως καμιά αισθητική ή εννοιολογική υποχώρηση, με οδήγησε να ασχοληθώ με τον Αλέκο Ξένο και τα παιδικά του Τραγούδια.

Ο Αλέκος Ξένος και η παιδαγωγική διάσταση του έργου του αποτελούν μια, επιμελώς και επί μακρόν, κρυμμένη σελίδα της μουσικής μας ιστορίας.

Σε δύο περιόδους του ενδιαφέροντος βίου του στέκεται στο πλάι της τραγουδιστικής ανάγκης του «Παιδιού» και αντιμετωπίζει αυτή την πρόκληση με συγκλονιστικά υπεύθυνο τρόπο.

Στην διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου, αγωνιζόμενος στην Ελεύθερη Ελλάδα στο πλάι του Δημοκρατικού Στρατού, συνθέτει με την ποιητική συμβολή του Βασίλη Ρώτα έναν εξαιρετικό κύκλο παιδικών τραγουδιών για τα μικρά Ανταρτόπουλα. Ο περίφημος «Φακός», ή «Ο ήλιος» είναι συνθέσεις αυτής της περιόδου, που παρά τη λογοκρισία και τη λήθη, την επιβεβλημένη για ιδεολογικούς λόγους, τρυπάν το χρόνο και γίνονται λαϊκώς γνωστά.

Το μελωδικό αλλά και ποιητικό τους περιεχόμενο είναι εξαιρετικής ποιότητας. Το ζακυνθινό μελι κάντο, παραδοσιακή παρακαταθήκη της ιδιαίτερης πατρίδας του συνθέτη, τον οδηγούν σε ευαίσθητες, συγκεκριμένες και ευκολληνομήνευτες μελωδικές γραμμές, οι οποίες «παρακολουθούν» και το ποιητικό περιεχόμενο των τραγουδιών.

Χαρακτηριστική η περίπτωση του τραγουδιού «Το καναρίνι», όπου το φυσιολατρικά αφελές δίνει τη θέση του στον αρχικά θαυμασμό της φύσης με ένα ζωνρό πρώτο μέρος στο «κουπλέ», αλλά και την ερώτηση ανάμεσα στη αντικειμενική ανάγκη του πουλιού να πετάει ελεύθερο και την σκληριά τη ζαχαρωτή που του προσφέρει το κλουβί, με ένα ελεγειακό δεύτερο μέρος που τελειώνει με ερώτηση και ως στίχος αλλά και ως μελωδική εκκρεμότητα (ρεφρέν). Έτσι το παιδί μαθαίνοντας αυτό το τραγούδι κατακτά:

- Τη χαρά της έκφρασης μέσα από το τραγούδι
- Την υπακοή της φωνής σε μια μελωδική γραμμή μέσα στις δυνατότητές της
- Τη μουσική φόρμα α-β
- Την αισθητική και συναισθηματική αρμονία
- Την κοινωνική του ανάπτυξη, μια και πέρα από την ιδιωτική απόλαυση της συντροφιάς ενός χαριτωμένου καναρινιού, καλείται να σκεφτεί σε ποιες συνθήκες αυτό το εγκλωβισμένο πλάσμα της φύσης τού την προσφέρει. Με τι κουράγιο «λαλεί» το μικρό καναρίνι; Άρα το παιδί μήπως πρέπει να ανασκευάσει τον παιδικό του εγωισμό μπροστά στο γενικότερο υπερκείμενο αγαθό της ελευθερίας;

Η Ανθή Γουρουντή με την παιδική χορωδία του Ελληνικού Ωδείου (Παράρτημα Πειραιά) (Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

Κι όλα αυτά με ένα απλό τραγουδάκι απαλλαγμένο από διδακτισμούς και ηθικοηγοίες.

Στη διάρκεια του αστικού του βίου ο Αλέκος Ξένος συνθέτει εξαιρετικές μελωδικές μινιατούρες σε δύο κύκλους παιδικών τραγουδιών και στίχους των Χάρη Σακελλάρου και Γιώργου Μουρέλιου, βουτώντας τη συνθετική του πένα τόσο στο παραδοσιακό, δημώδες, ιδίωμα όσο και στη στέρεη κλασική, λόγια παιδεία του.

Οι αρετές παραμένουν οι ίδιες και στις δυο συνθετικές περιόδους των τραγουδιών, με την ευαισθησία όπως και το ηλυρισμό να κερδίζουν διαρκώς έδαφος.

Η ιδιαίτερη ποιότητα όμως των παιδικών τραγουδιών του Ξένου δεν περιορίζεται μόνο στην υπόστασή τους ως αισθητικών καλλιτεχνικών προϊόντων, αλλά μέσα από τη σύνθεση των γνωστικών, κοινωνικών, παιδαγωγικών αρετών που αυτά διαθέτουν αποτελούν και εξαιρετικό εργαλείο προαγωγής της παιδικής προσωπικότητας.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΩΔΕΙΟΥ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ)

- Αριστεΐδη Ματίνα
- Γενναδίου Ζελίνα
- Γενναδίου Νιόβη
- Δανά Μικαέλα
- Ζάρκας Θωμάς
- Δεφίγγου Ειρήνη
- Δεφίγγου Ζωή
- Καντέλη Ηριάννα
- Καμπύλης Παναγιώτης
- Κολλοβού Ευροσύνη
- Παπά Λαμπρινή
- Ροβάτσου Αναστασία
- Συρογγιανούλη Αγνή
- Τροχίδη Ιωάννα
- Φερίκογλου Άγγελος
- Φερίκογλου Σπύρος
- Φωκάς Γιάννης
- Ψαρούλη Αγγελική
- Ψαρούλη Έλλη

Πρόσωπα της λογοτεχνίας και της μουσικής

«ROCKERS» ΕΝΑ ΣΠΑΝΙΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΖΑΜΑΪΚΑΝΗ ΡΕΓΚΕ ΜΟΥΣΙΚΗ

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 22/01/2012

- Προβολή της ταινίας του *Θοδωρή Μπαφαλούκου /Theodoros (Ted) Bafaloukos «ROCKERS» (ΤΖΑΜΑΪΚΑ/ΗΠΑ, 1978)*
- Συζήτηση με εισηγητές τους *Θοδωρή Μπαφαλούκο (σκηνοθέτη της ταινίας)* και *Ευγενία Μπαφαλούκου (ενδυματολόγο)*

ΘΕΤΙΚΗ ΔΟΝΗΣΗ

Του *Θοδωρή Μπαφαλούκου/Theodoros (Ted) Bafaloukos*

Μετάφραση: *Φώτης Δημητρακάκης*

Επιμέλεια: *Νανά Κυριαζή*

Η ταινία *Rockers* προήλθε από τη Ρέγκε (Reggae). Αυτή τη μοναδική μουσική της Τζαμάικα που ήρθε σαν σίφουνας και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Τζαμάικα. Ένα μικρό νησί στην Καραϊβική. Ένα πυκνοκατοικημένο νέο έθνος τριών εκατομμυρίων. Μια πρώην αγγλική αποικία. Ένα έθνος πρώην σκλάβων από την Αφρική. Μια ζωντανή μαρτυρία της βαύνασης βίας που κυβερνά τις ανθρώπινες σχέσεις και φτιάχνει ιστορία.

Μια όμορφη χώρα. Η λέξη «παράδεισος» βρίσκεται σε κάθε πρόταση που προσπαθεί να την περιγράψει. Τα ήρεμα γαλανά νερά, οι μακριές αμμόδεις παραλίες, τα πλούσια τροπικά δάση... οι σκούροι πράσινοι λόφοι και οι κοιλάδες, τα γραφικά χωριά, οι έξοχες, παρηκμασμένες επαύλεις (η Τζαμάικα των Έρολ Φλιν και Ίαν Φλέμινγκ) και φυσικά, τα μεγάλα ξενοδοχεία που περιμένουν τους παραθεριστές.

Και η μουσική. Υπήρχε πάντα εκεί. Ήρθε με τους ανθρώπους από την Αφρική. Βρήκε νέα όργανα, άλλα είδη μουσικής, ισπανικής, αγγλικής, και πολύ αργότερα, μέσω των ραδιοκυμάτων, τις μελωδίες από τους αμερικανικούς ραδιοσταθμούς: Rhythm and blues, Rock and Roll, Pop ακόμα και Country. Μια μυστηριώδης μουσική αληχμεία συνέβη. Μια μεταμόρφωση σε κάτι νέο, κάτι μοναδικό, κάτι εντυπωσιακό, κάτι τζαμαϊκανό.

Αμέσως μετά την ανεξαρτησία το '62, ήρθε η Ska. Έντονα μοναδική, τολμηρή, χαρούμενη, μεταδοτική. Ένας ήχος εξ ολοκλήρου ξεχωριστός. Ανεξάρτητος, Μαύρος και Υπερήφανος. Προήλθε από το Κίνγκστον. Βγήκε από τα νέα εργαστήρια της νέας κουλτούρας, τα Sound Studios. Η Ska εξελίχθηκε στην Rock Steady. Η Rock Steady εξελίχθηκε στη Ρέγκε.

Το Κίνγκστον, η πρωτεύουσα, το παλιό λιμάνι, αρχικά για την Ισπανική Αρμάδα, μετά για τους Πειρατές της Καραϊβικής, ύστερα για το Βρετανικό Ναυτικό, και τώρα μια πόλη γεμάτη ανθρώπους. Άνθρωποι έχουν

Ευγενία Μπαφαλούκου και Θοδωρή Μπαφαλούκος (Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

μαζευτεί από την επαρχία, όπως οπουδήποτε στον Τρίτο Κόσμο, για να αναζητήσουν την τύχη τους, να βρουν την κυβέρνηση που θα τους προσφέρει δουλειές. Τα συνηθισμένα πράγματα: σχολεία, στρατός, αστυνομία, γραφειοκρατία, πολιτικά κόμματα, πολιτικοί, δικαστές, και δικηγόροι. Λίγοι εργάζονται, οι υπόλοιποι μπορούν μόνο να κάθονται και να περιμένουν. Από αυτούς προέρχεται η μουσική και για αυτούς έχει φτιαχτεί. Μια νέα τάξη πραγμάτων.

Το Κίνγκστον είναι σαν ένα μισοφέγγαρο, ένα αμφιθέατρο. Πράσινοι λόφοι με όμορφα σπίτια στην κορυφή, καταλήγουν σε πιο πυκνόχτιστα σπίτια της μεσαίας τάξης με δρόμους και κήπους με δεντροστοιχίες, σε όλο το δρόμο μέχρι κάτω, την πεδιάδα και την καρδιά της πόλης με τις αγορές και τα κυβερνητικά κτίρια, τα ξενοδοχεία και τους χώρους εργασίας και μετά, προς τη θάλασσα, η «αυλή»: τα γκέτο του Κίνγκστον. Η γενέτειρα της Ρέγκε. Περιφραγμένοι χώροι, μεγάλοι σαν γήπεδα, γεμάτοι κατοικίες του ενός δωματίου. Το σκοινί για τα ρούχα διασχίζει τα γκέτο, καθάριμα μπαμπού πιέζουν τα σκοινιά, βραίνοντας από την κρεμασμένη μπουγάδα,

πάνω από τα κεφάλια των παιδιών που τρέχουν. Ακόμα περισσότερα χρώματα πάνω στο βαθύ πράσινο των τροπικών δέντρων. Στενά δρομάκια ανοίγουν σε μικρές πλατείες, πόρτες και παράθυρα αντικρύζουν το ένα το άλλο, πολλή από αυτά ανοιχτά. Σκούρα ορθογώνια που κάνουν αντίθεση με τα χρώματα των πλαισίων και των τοίχων τους. Ακόμα και το σκονισμένο έδαφος έχει ένα ευχάριστο χρώμα· ένα απαλό παστέλ κοκκινωπό καφέ που αναδεικνύει τα έντονα χρώματα των σπιτιών, της βλάστησης, του σκοινιού με τα απλωμένα ρούχα, και των ανθρώπων που κινούνται ανάμεσά τους.

Κομμάτια χρώματος· ροζ πάνω σε πρασινωπά, χρυσοκίτρινα και γαλαζοπράσινα, κόκκινα του καδμίου και φούξια, απαλά πορφυρά και γαλάζια. Ξεθωριασμένα από τον ήλιο και τη βροχή. Σχισμένα και ραγισμένα. Χρησιμοποιημένα. Σπίτια του ενός δωματίου. Ένα κρεβάτι, ένας καναπές, ένα μικρό τραπέζι. Ίσως και μια-δυο καρέκλες. Εξαρτάται πάντα από το μέγεθος της οικογένειας. Κουζίνα και τουαλέτα έξω, πίσω στην αυλή, όπου υπάρχει μια κάνουλα με τρεχούμενο νερό. Γυναίκες. Μπότερες και γιαγιάδες, που κάνουν τα καθήκοντά τους με αργές γνώριμες κινήσεις. Η ρουτίνα του να παραμένεις ζωντανός. Κι εδώ, επίσης, υπάρχει χρώμα. Φωτεινά, φτηνά πολυέστερ εμπριμέ ρούχα, πάνω σε σκούρο δέρμα. Ρόμπες για το σπίτι, μπλουζές και φούστες. Λευκοί στηθόδεσμοι κάτω από μισάνοιχτα πουκάμισα. Τα μαλλιά, σχολαστικά φτιαγμένα σε κοτσιδάκια, ή χτενισμένα ίσια, στερεωμένα με τσιμπιδάκια, δεμένα με κορδέλες, τυλιγμένα σε φανταχτερά τουρμπάνια, ή μαζεμένα σε πλεγμένο μπερέ σαν του Rasta Man· το «Tam». Πάντα κόκκινα, κίτρινα και πράσινα. Τα χρώματα της σημαίας της Αιθιοπίας. Τα χρώματα της Αφρικής.

Οι άντρες έρχονται και φεύγουν. Οι περισσότεροι από αυτούς νέοι. Οι περισσότεροι αδύνατοι, με μακριά πόδια και μύες, με κορμωστασιά σαν χορευτές. Το βάδισμά τους είναι εξεζητημένο, ζωηρό, δίχως βιασύνη. Όταν στέκονται, το σώμα είναι ίσιο, το στήθος προς τα έξω, το κεφάλι ψηλά. Πάντα μια πόζα, μια επίδειξη. Να δείχνεις σαν «Dread». Να είσαι «Dread». Εδώ, το στιλ είναι τα πάντα. Είσαι όλα όσα έχεις. Και όλα όσα έχεις είναι ακριβώς εδώ. Όνειρο και πραγματικότητα, ζωή και θάνατος, επιτυχία και αποτυχία, όλα εδώ, σε κοινή θέα. Κάθε κομμάτι της ένδυσης στέλνει ένα μήνυμα. Τα σωστά παπούτσια: πολυπόθητα, από την Αγγλία ή την Αμερική, ένα σίγουρο σημάδι του πώς η τύχη σου φέρεται τη μέρα αυτή. Άσπρα παντελόνια και πουκάμισα, σιδερωμένα. Γιακάς κολλητισμένος. Η δουλειά των γυναικών που φροντίζουν. Επιδεικτικό στάτους. Δείχνει με μια ματιά ότι απολαμβάνουν την υπάκουη αφοσίωση, αγάπη και φροντίδα των γυναικών, εκείνων στα σπίτια του ενός δωματίου, που τους περιμένουν να γυρίσουν. Να τους φέρουν χρήματα και (ή) την αγάπη.

«Κόρες», «Μαμάδες» και «Γιαγιάδες». Μοιάζει να μην υπάρχουν σύζυγοι. Δε θα ακούσεις ποτέ τη λέξη. Ο γάμος είναι το βάρος του Λευκού Ανθρώπου. Εδώ στην «αυλή», η αγάπη δε γνωρίζει πιστοποιητικά, νόμους και υποχρεώσεις. Η αγάπη είναι ελεύθερη, παρορμητική, μερικές φορές σκληρά ιδιότροπη. Οι «Κόρες» είναι οι νέες, τα κορίτσια, τα αντικείμενα του πόθου. Σιωπηλές,

«Rockers» του Θοδωρή Μπαφαλούκου (TZAMAÏKA/ΗΠΑ, 1978)

επιφυλακτικές, μιλούν με τα μάτια τους, χαμηλωμένα συνήθως, μέχρι τη στιγμή που θα είναι έτοιμες να δοθούν. Η αγάπη είναι το μαγικό φίλτρο που μετατρέπει τις «Κόρες» σε «Μαμάδες». Η ζωή του κοριτσιού αλλιάζει για πάντα. Η αναγκαιότητα αναλαμβάνει. Ένα διαφορετικό είδος αγάπης. Φροντίζοντας τα παιδιά των αντρών, οι νεαρές μπότερες επιστρέφουν στη φωλιά της μπτέρας τους. Η «Γιαγιά» είναι εκεί για να βοηθήσει, να προστατέψει, να συμβουλέψει. Κάποια μέρα η νεαρή «Μαμά» θα γίνει μια «Γιαγιά» η ίδια. Ο κύκλος της ζωής στην «αυλή».

Δεν υπάρχουν «Παπούδες», μόνο «Γιαγιάδες». Οι άντρες έχουν άλλα ονόματα. Ονόματα που σου λένε ποιοι είναι, όχι τι κάνουν. Υπάρχουν οι «Rude Boys», σκληροί νέοι με συμπεριφορά. Οι «Natty Dreads», που είναι Rude Boys με ράστα, το μακρύ πλεξουδωτό μαλλί των Ρασταφαριανών, ακούρευτο, αχτένιστο, μα καθαρό. Συνήθως πιασμένο σε ένα «Tam». Μετά, υπάρχουν οι «Rastas», εκείνοι που έχουν ασπαστεί το Ρασταφαριανισμό σαν τρόπο ζωής και θρησκείας.

Το αντίθετό τους είναι οι «Bald Heads», με κοντό, δυτικό κούρεμα. Στα μάτια κάθε Rasta, οι «Bald Heads» είναι οι κονφορμιστές, το κατεστημένο, ο εχθρός. Υπάρχουν κι άλλοι εχθροί, επίσης, οι τρομακτικοί «Πολιτικοί». Προσκολλημένοι στο ένα ή το άλλο από τα δύο πολιτικά κόμματα που κυβερνούν με τη σειρά τη Τζαμάικα, αυτοί που με σκληρότητα επιβάλλουν την κομματική πειθαρχία τον καιρό των εκλογών. Και στις σκοτεινές γωνιές της «αυλής», οι «Επιστήμονες», άντρες και γυναίκες, κυρίως ηλικιωμένοι, εκείνοι που κατέχουν και χρησιμοποιούν τα μυστικά του μαγικού «Obeah», όπως είναι ένα από τα αφρικάνικα ονόματά του. Αυτοί που κάνουν και λύνουν τα μάγια. Άνθρωποι επικίνδυνοι να τους συναντήσεις. Αν ζεις στην «αυλή», ζεις μαζί με όλες εκείνες τις απειλητικές δυνάμεις και, πάνω από όλα, με το μεγάλο βάρος της φτώχειας, της αβεβαιότητας και της ανάγκης. Το πνεύμα του Ρασταφαριανισμού, το πνεύμα της Ρέγκε, είναι μια «Θετική Δόνηση», που εμποτίζει τη ζωή με χαρά, ελπίδα και μια αίσθηση σκοπού και δύναμης.

Το κείμενο δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο συλλογικό τόμο «Rockers Style», Uplink και Blue Sun Film, Ιαπωνία 2004.

Ο ντοκιμαντερίστας Ροβήρος Μανθούλης

ΡΟΒΗΡΟΣ ΜΑΝΘΟΥΛΗΣ - ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΑΡΞΗΣ

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 19/02/2012

- Προβολή της ταινίας του **Νίκου Θεοδοσίου** «**Ο ΑΘΕΑΤΟΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ - ΜΙΑ ΤΑΙΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΒΗΡΟ ΜΑΝΘΟΥΛΗ**» (ΕΛΛΑΔΑ, 2011)
- Συζήτηση με εισηγητές τους **Ροβήρο Μανθούλη** (σκηνοθέτη, συγγραφέα), **Νίκο Θεοδοσίου** (σκηνοθέτη της ταινίας, συγγραφέα, Καλλιτεχνικό Διευθυντή της Camera Zizanio), **Δημήτρη Σπύρου** (σκηνοθέτη, συγγραφέα, Καλλιτεχνικό Διευθυντή του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους) και **Άγγελο Κοβότσο** (σκηνοθέτη)

ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

Του **Δημήτρη Σπύρου**

Στις περιόδους της οικονομικής κρίσης, όπως είναι κι αυτή που αντιμετωπίζουμε, ο πολιτισμός δεν είναι πολυτέλεια. Είναι εργαλείο να βγούμε από την κρίση. Χωρίς ελπίδα, χωρίς δύναμη, χωρίς αγώνα και χωρίς στήριξη της παιδείας και του πολιτισμού, θα βουλιάζουμε όλο και πιο βαθιά, οικονομικά, ψυχολογικά, ηθικά και πνευματικά.

Τι να πρωτοπείς για τον ποιητή της κινηματογραφικής τέχνης Ροβήρο Μανθούλη;

Για να αναφέρεις μόνο τους τίτλους των εκατόν είκοσι ταινιών που έχει ως τώρα γυρίσει, τα δεκατρία βραβεία και διακρίσεις που έχει πάρει σε διάφορα κινηματογραφικά φεστιβάλ, αλλήλ και τους τίτλους των δέκα βιβλίων που έχει ως τώρα γράψει και εκδώσει, θα χρειαστούν πολλές σελίδες.

Αν διανοηθείς να μιλήσεις για τη ζωή του και για τις παράλληλες με τον κινηματογράφο δραστηριότητές του, πελάγωσες!

Από πού να αρχίσω λοιπόν και πού να τελειώσω; Μόνο επιγραμματικά μπορώ να αναφερθώ στο βίο, την πολιτεία και το έργο του.

Νεαρός ακόμη ήταν - από το 1943 έως την απελευθέρωση - το «κωνί» του Ε.Α.Μ. των Εξαρχείων. Το «κωνί» μετέδιδε τα βράδια από κάποια ταράτσα, από το Λόφο του Στρέφη, αντιστασιακά μηνύματα στους κατοίκους των Εξαρχείων και της Νεάπολης.

Μετά το γυμνάσιο σπούδασε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο πολιτικές επιστήμες. Το 1949 εξέδωσε την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο **Σκαλοπάτια**. Ανήκε στη φιλολογική συντροφιά του παταριού του Λουμίδα και η παρέα του ήταν οι Νικηφόρος Βρεττάκος, Μιχάλης Κα-

φωτ.: Γιάννης Αυγέρης

Δημήτρη Σπύρου, Ροβήρος Μανθούλης, Νίκος Θεοδοσίου και Άγγελος Κοβότσο (Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

ταρός, Νίκος Γκάτσος, Μάνος Χατζιδάκις, ο κριτικός Αλέξανδρος Αργυρίου, ο σκηνοθέτης Φρίξος Ηλιάδης κ.ά.

Από το 1949 έως το 1953, σπούδασε στην Αμερική κινηματογράφο και θέατρο, όπου του ανοίχτηκε «φάκελος», γιατί έγραψε στην εφημερίδα του πανεπιστημίου άρθρο κατά του Μακάρθι. Όταν γύρισε το 1953 στην Ελλάδα, άρχισε να διδάσκει κινηματογράφο και θέατρο, πράγμα που συνεχίζει, με διάφορους τρόπους, μέχρι σήμερα, δηλαδή επί πενήντα εννέα συναπτά έτη.

Έγινε διευθυντής σπουδών αρχικά στη Σχολή Κινηματογράφου Σταυράκου και στη συνέχεια στη Σχολή Ιωαννίδη, όπου προσέλαβε στο Τμήμα Ηθοποιών και τον σπουδαίο Χρήστο Βαχλιώτη, δάσκαλό μου στη Σχολή της Ευγενίας Χατζίκου, τον οποίο θαύμαζα και πάντα θυμάμαι με αγάπη.

Επίσης, το 1953 συνεργάστηκε με το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας στο «Θέατρο της Τετάρτης» φέρνοντας μια καινούρια ραδιοφωνική τεχνική στις θεατρικές διασκευές.

Εν τω μεταξύ, αμέσως μετά την επιστροφή του από την Αμερική, ξανασυνδέθηκε με τη φιλολογική παρέα

του Λουμίδα, κι έκανε μια βραχύβια εταιρεία παραγωγής ταινιών με τον ποιητή Μιχάλη Κατσαρό.

Με τους μαθητές του ανέπτυξε βαθύ πνευματικό και φιλικό δεσμό και με τους αξιότερους και πιο ταλαντούχους από αυτούς, γινόταν στη συνέχεια συνεργάτης. Για παράδειγμα με τον Ηρακλή Παπαδάκη, το Φώτη Μεσθεναίο (που ήταν στη συνέχεια επί δεκαετίες διευθυντής φωτογραφίας στις ταινίες του), τον Λέοντα Λοΐσιο κ.ά.

Το 1958 ανέλαβε να οργανώσει το Τμήμα Ντοκιμαντέρ του Υπουργείου Τύπου και Πληροφοριών. Όμως, ένα χρόνο μετά απολύθηκε· υποψιάζομαι λόγω του πλούσιου «φακέλου» του. Πρόλαβε πάντως να κάνει την πρώτη του ταινία, το δεκάλεπτο ιμπρεσιονιστικό ντοκιμαντέρ με τίτλο **Λευκάδα, νησί των ποιτών**.

Ήδη εκείνη την περίοδο του είχε γίνει έμμονη ιδέα η διάδοση του ντοκιμαντέρ. Δημιούργησε γι' αυτό το σκοπό την «Ομάδα των 5»: Ροβήρος Μανθούλης, Ηρακλής Παπαδάκης, Φώτης Μεσθεναίος, Γιάννης Μπακογιαννόπουλος και Ρούσος Κούνδουρος.

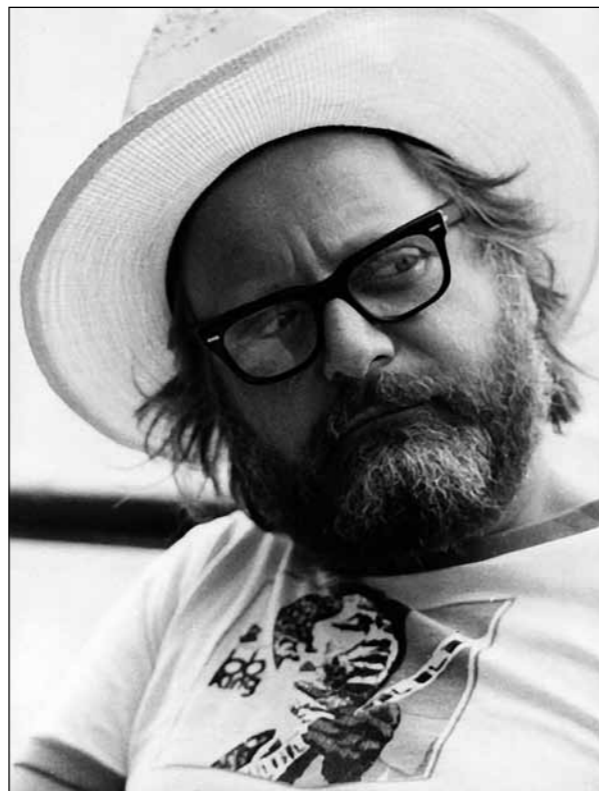
Άρχισε να κάνει ταινίες, ντοκιμαντέρ κυρίως, αλλιά και φιζιόν. Στις 21 Απριλίου 1967 βρισκόταν στη νότια Γαλλία στο Φεστιβάλ της Υέρ, όπου συμμετείχε η ταινία του **Πρόσωπο με πρόσωπο**, «η πρώτη νεωτερική ελληνική ταινία», σύμφωνα με τον θεωρητικό του κινηματογράφου Ανδρέα Παγουλάτο. Εκεί, πληροφορήθηκε την επιβολή του στρατιωτικού πραξικοπήματος στην Ελλάδα. Η προβολή της ταινίας μετατράπηκε σε αντικουντική εκδήλωση, που κατά πάσα πιθανότητα ήταν η πρώτη που έγινε στο εξωτερικό. Υπήρχαν στο Φεστιβάλ πολλοί δημοσιογράφοι, κάμερες και μικρόφωνα. Οι δηλώσεις του Μανθούλη ενάντια στο στρατιωτικό πραξικόπημα, μεταδόθηκαν από πολλά ευρωπαϊκά ραδιόφωνα και από τη «Φωνή της Αλήθειας». Την επόμενη εβδομάδα το Φεστιβάλ των Κανών οργάνωσε, παρά τις διαμαρτυρίες της χούντας, μια ειδική προβολή της ταινίας. Έτσι άρχισε η εξορία του Ροβήρου Μανθούλη και η απόκτηση νέου διαβατηρίου με την ένδειξη «άπατρις». Ταυτόχρονα, άρχισε η μακρά και επιτυχημένη συνεργασία του με τη γαλλική τηλεόραση.

Μετά την πτώση της χούντας, ο τότε πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής τον κάλεσε στην Ελλάδα και του ανέθεσε την καλλιτεχνική διεύθυνση της Ε.Ρ.Τ. Δέχτηκε, με την προϋπόθεση να μείνει σε αυτή τη θέση ένα μόνο χρόνο. Η όψη της τηλεόρασης άλλαξε μέσα σε σύντομο διάστημα: Σημαντική παραγωγή ελληνικού προγράμματος, μυθοπλασίας και ντοκιμαντέρ, προβολή αριστουργημάτων του διεθνούς κινηματογράφου, ενημερωτικές εκπομπές, αξιοποίηση του καλλιτεχνικού και τεχνικού δυναμικού της Ε.Ρ.Τ., ανάθεση επιτυχημένων προγραμμάτων σε εξωτερικούς συνεργάτες κτλ. Στη συνέχεια επέστρεψε στη Γαλλία.

Το 1981, ο Ανδρέας Παπανδρέου, ως νέος πρωθυπουργός, τον κάλεσε να συμμαζέψει τα ασυμμάζευτα στην Ε.Ρ.Τ., γιατί ήταν έτοιμη να κλείσει. Στη συνέχεια ανέλαβε την καλλιτεχνική διεύθυνση και τη μετατροπή

της Υ.Ε.Ν.Ε.Δ. σε ΕΡΤ-2, η οποία πέρασε στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Προεδρίας. Ταλαιπωρήθηκε αρκετά, έβαλε κάποια τάξη, την «αποστρατικοποίησε» και τολμή να πω την «αποχουντοποίησε». Στη συνέχεια παραιτήθηκε και γύρισε για την τηλεόραση τις **Ακυβέρνητες Πολιτείες**, διασκευή του ομότιτλου μυθιστορήματος του Στρατή Τσίρκα, σε συμπαραγωγή με τη Γαλλία. Τα γυρίσματα κράτησαν τρία χρόνια. Η σειρά έχει μεταδοθεί στη Γαλλία πενήντα φορές! «Μια από τις καταπληκτικότερες και πιο συναρπαστικές ταινίες που είδα στην τηλεόραση τα τελευταία χρόνια», έγραψε σε επισφίλιδα της, σε περιοδικό, η Φρανσουάζ Σαγκάν.

Το 1991, ο Μανθούλης εκλέχτηκε πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας του Παρισιού. Ανέπτυξε σημαντική δραστηριότητα. Ίδρυσε Κινηματογραφική Λέσχη, εγκαινίασε ένα περιοδικό και οργάνωσε σεμινάρια με εκπαιδευτικούς, κάτι σαν λαϊκό πανεπιστήμιο. Παράλληλα γύρισε μια σειρά ταινιών για τους Έλληνες του Παρισιού. Παρουσίασε στα μέλη της κοινότητας αρκετούς Έλληνες πολιτικούς, όπως τον Ανδρέα Παπανδρέου, Κωνσταντίνο Καραμανλή, Αλέκα Παπαρήγα, Νίκο Κωνσταντόπουλο κ.ά. Δέκα χρόνια μετά παραιτήθηκε, αφού πρώτα οργάνωσε μια ελληνική εβδομάδα με τίτλο «Η Ελλάδα του Σηκουάνα», σε συνεργασία με το Δήμο του Παρισιού. Η επιτυχία ήταν τόσο μεγάλη που, για πρώτη φορά στην ιστορία της πόλης, ο δήμαρχος δεξιώθηκε ξένη κοινότητα. Δύο χιλιάδες μέλη της ελληνικής κοινότητας πέρασαν ένα βράδυ στις καταστόλιστες αίθουσες του δημαρχιακού μεγάρου.

Ροβήρος Μανθούλης

Με τη Μελίνα Μερκούρη στη Γενεύη το 1968, μετά από προβολή της ταινίας «Πρόσωπο με πρόσωπο»

Με τον Ναγκίσα Οσίμα το 1979, στο κέντρο George Pompidou, στο Παρίσι

Το δημοτικό συμβούλιο απένειμε στο Ροβήρο Μανθούλη το Μετάλλιο της Πόλεως του Παρισιού, για την πολιτιστική του δράση στη Γαλλία. Η Ελλάδα τότε θα του αποδώσει κάτι αντίστοιχο για την τεράστια προσφορά του στην τέχνη του κινηματογράφου, στην κινηματογραφική εκπαίδευση, στα ελληνικά γράμματα και στους αγώνες του για τη δημοκρατία;

Ο Μανθούλης συνεχίζει απτόητος, μέχρι σήμερα, να γυρίζει ταινίες και να εκδίδει το ένα βιβλίο μετά το άλλο. Τον τελευταίο χρόνο μόνο, κυκλοφόρησαν τέσσερα νέα βιβλία του.

Λόγω του μεγάλου αριθμού των ταινιών του Ροβήρου Μανθούλη, η αναφορά μου αναγκαστικά θα περιοριστεί στα ντοκιμαντέρ του που σχετίζονται με τη μουσική.

Θα αναφέρω μερικά μόνο ονόματα μουσικών που έχει κινηματογραφήσει και κάποιους τίτλους ταινιών: Μπιτλς, Τζόνι Χαλιντέι, Ζακ Μπρελ, Τζον Μάγιαλ, Κάρεν Ντάλτον, Ρόζα Μπαλίστερι, Μπι Μπι Κινγκ, Μελίνα Μερκούρη, Μίκης Θεοδωράκης, Ζορζ Μουστακί, Ντόνοβαν (σκωτσέζικη μπαλάντα), Τζόαν Μπαέζ (ο σύζυγός της Ντέιβιντ ήταν τότε αντιρρησίας συνείδησης και αρνιόταν να πολεμήσει στο Βιετνάμ. Αυτός είναι και ο άξονας πάνω στον οποίο ακούγονται τα τραγούδια της Μπαέζ), το συγκρότημα Booker T and The MG's (γκόσπελ στο Μέμφις), Σαν Ρα (ο ξεχασμένος στη Φιλαδέλφεια βετεράνος της τζαζ), Μάριον Ουίλιαμς (η διάσημη μαύρη τραγουδίστρια του γκόσπελ), Τζο Ντασέν, το συγκρότημα Flaming Youth («πληναιτική» τζαζ), ο Καταλανός Ραϊμόν (που αφήρησε τη λογοκρισία του Φράνκο), ο Χοσέ Φελισιάνο (πορτορικάνικα μπλουζ), **Μπλουζ με σφιγμένα δόντια, Ανεβαίνοντας το Μισισιπί** (μπλουζ), **Αργεντινή - Το ταγκό πεθαίνει την αυγή** (Μπουένος Άιρες, την εποχή της δικτατορίας και των Τουπαμάρος), **Αργεντινή: Οι γκάουτσος του Γκουέμες** (γυρισμένη κοντά στα σύνορα της Χιλής και της Βολιβίας, όπου γνωρίζουμε την άλλη Αργεντινή των πάμπας, των Ισπανών αφεντάδων και των Ινδιάνων δουλοπάροικων), **Κούβα: Η μουσική και η ζωή, Οι παρίες της Ουγγαρίας, Τσιγγάνοι της Ανδαλουσίας - Οι νέοι Καστιλιάνοι**, τηλεοπτική σειρά «Μια χώρα, μια μουσική» (Ιρλανδία και ο «εθι-

κός τους» μουσικός και τραγουδιστής, Σιν Ο' Οράιντα, **Αίγυπτος: Οι ψίθυροι των πυραμίδων, Υεμένη - Από τα υπίπεδα της Αραβίας, Ουγγαρία: Έκκληση στις πηγές, Ελλάδα: Η κραυγή της σιωπής, Η μουσική κάντρι: Η νοσταλγία της Δύσης, Σικελία, η γη που αιμορραγεί** κτλ).

Επιπλέον, ο Μανθούλης πραγματοποίησε γυρίσματα σε πολλές άλλες χώρες του πλανήτη μας, όπως π.χ. Γερμανία, Ρωσία, Καναδάς, Αυστραλία, Αίγυπτος, Βραζιλία, Ρουμανία, Ισραήλ, Παλαιστίνη, Αιτή, Ταϊτή (Πολυνησία), Μαρτινίκα, Δυτική Σαχάρα.

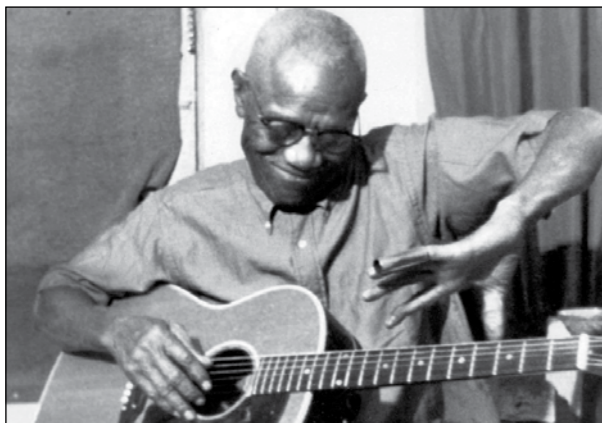
Στα ντοκιμαντέρ αυτά, ο Μανθούλης, δεν παίρνει τη μουσική σαν ένα ανεξάρτητο φαινόμενο, αλλιά σε άμεση συσχέτιση με την κοινωνική ζωή. Η λαϊκή μουσική δεν είναι ποτέ αποσπασμένη από τον κοινωνικό και πολιτικό περίγυρο.

Οι τσιγγάνοι της Ανδαλουσίας, στην ταινία του Μανθούλη, τραγουδούν χωρίς κιθάρα τα «τόνα» και τις «μαρτινέτες». Αλλιά η μαρτινέτα πριν γίνει τραγούδι, ήταν το φοβερό μαστίγιο που σφυροκοπούσε τους βαρμπονίτες στα κάτεργα της Ιερής Εξέτασης, προσπαθώντας να τους αλλιάξει συνήθειες και τρόπο ζωής μετατρέποντάς τους σε αγρότες, ελλιάψει εργατικών χεριών από το 1492 και μετά, όταν οι Άραβες και οι Εβραίοι εγκατέλειψαν την Ανδαλουσία για να μην αλληλοπιστήσουν.

Ο Μανθούλης δεν έχασε ποτέ το χρόνο του σε κινηματογραφικές φλυαρίες. Με το διεισδυτικό του βλέμμα κατόρθωνε να παίρνει απαντήσεις ακόμα κι από τις πέτρες της Μάνης και της Σικελίας ή από τα κακοτράχαλα βουνά της Υεμένης: κατόρθωνε οι πυραμίδες να του ψιθυρίζουν τα μυστικά τους, να βγάξει ποίηση και ρυθμό από το αμόνι του αθίγγανου της Ανδαλουσίας. Τα πλάνα του είναι σαφή και αναπάντεχα. Σε αιφνιδιάζουν. Τα ντοκιμαντέρ του μας αποκαλύπτουν την αλήθεια της ανθρωπίνης ύπαρξης. Μια αλήθεια που παρουσιάζεται μπροστά στα μάτια μας καθαρή, όπως το δάκρυ από το πληγωμένο δέντρο. Τα τραγούδια έρχονται να σβήσουν με πλυμούς στην άκρη των ματιών μας.

Ας δούμε μια σκηνή από την ταινία του **Το ταγκό πεθαίνει την αυγή**: Αργεντινή, Μπουένος Άιρες. Στην άκρη ενός έρημου πάρκου, τρεις ογδοντάρηδες στρι-

«Μπλουζ με σφιγμένα δόντια» του Ροβήρου Μανθούλη (ΓΑΛΛΙΑ, 1973)

φογυρίζουν σε ένα αστειό ταγκό. Σε μια λαϊκή συνοικία η αστυνομία επιδίδεται στη λεγόμενη «σκούπα». Ακολουθώντας τον ήχο των μπαντανεόν και των βιολίων, οι χορευτές διαγράφουν με απληστία τα παθητικά τους ηλικνίσματα, ενώ τα πτώματα των δολοφονημένων συνδικαλιστών γεμίζουν τα πεζοδρόμια, πάνω στα οποία γυαλίζει το αίμα σαν δροσιά... Αυτά εκτυλίσσονται με παράλληλη δράση κι έχουν σχέση με το ταγκό. Γιατί ο Μανθούλης ξέρει πολύ καλά ότι όσο κι αν μοιάζει κάποια μουσική ανώδυνη, τελικά δεν είναι καθόλου αθώα.

Γι' αυτό σε αυτή την ταινία βλέπουμε εικόνες ανάκατες, αφού ανάκατη είναι και η πραγματικότητα που βιώνουν οι άνθρωποι: Μπαντονεόν που μονομαχούν απελπισμένα. Δάχτυλα ποτισμένα σε αγιασμένο νερό. Ξεθωριασμένα αρχεία που μας θυμίζουν το ντελίριο των λαϊκών συγκεντρώσεων. Απλανές βλέμμα ενός κρατούμενου πίσω από το τζάμι του αστυνομικού αυτοκινήτου. Σβησμένο βλέμμα μιας κοπέλας μόνης, καθισμένης στην άκρη μιας χορευτικής πίστας. Μπλόκο αστυνομικών σε ένα κεντρικό δρόμο. Έρευνα στα αυτοκίνητα. Ταραχή - αναστάτωση. Στο αυτοκίνητο υπάρχουν όπλα. Η σκηνή αυτή δεν είναι στημένη. Ο Μανθούλης με το συνεργείο του βρέθηκε σε αυτό το σημείο. Θα 'λεγα - αστειευόμενος βέβαια - πως δεν υπήρχε περίπτωση να μην ήταν εκεί. Στην Αργεντινή είχε πάει για να κάνει ταινία για το ταγκό. **Και μια τέτοια αυθεντική σκηνή τη χρειαζόταν.**

Η κάμερα στα ντοκιμαντέρ του Μανθούλη είναι σαν να μην υπάρχει. Οι άνθρωποι δε μιλούν στην κάμερα, δεν κοιτούν την κάμερα. Κοιτάνε τη δουλειά τους και τα βάσανά τους. Κοιτάνε να βγάλουν το ψωμί τους. Προσπαθούν να σώσουν τον έρωτά τους, που καταρρέει λόγω της αφραγκίας, επειδή δε βρίσκουν δουλειά. Κοιτάνε στο λιμάνι μη σκάσει αναπάντεχα καμιά δουλειά της στιγμής, καμιά δουλειά του ποδαριού.

Στο **Μπλουζ με σφιγμένα δόντια**, η κάμερα μπαίνει κατευθείαν σε μια φυλακή μαύρων του Τέξας. Μα πώς να μιλήσει στην κάμερα ο διευθυντής των φυλακών; Ο Μανθούλης δεν έχει πάρει άδεια για το γύρισμα. Επιμένει όμως πως έχει δοθεί άδεια, από την τοπική κυβέρνηση. «Τρελός είμαι να ερχόμουν από τη Γαλλία με όλο το συνεργείο χωρίς να έχω άδεια;», λέει στο διευθυντή των φυλακών. (Τρελός βέβαια δεν ήταν ο Ροβήρος, πά-

τως άδεια δεν είχε.) Αλλά επιμένει: «Να, έχω και τα ονόματα των ανθρώπων που είναι στη φυλακή σου...» Αυτός βλέπει τα ονόματα και λέει: «Πράγματι δικοί μου είναι αυτοί.» Κι ενώ το ζήτημα δεν είχε ακόμη διευθετηθεί, η κάμερα είχε κιόλας αρχίσει να κάνει τη δουλειά της. «Κλέβει» σκηνές της καθημερινότητας στη φυλακή. (Ερώτηση: Είναι ηθικό να κινηματογραφείς κρυφά; Αυτή είναι μια άλλη μεγάλη συζήτηση αλλά δεν είναι της στιγμής.) Ο διευθυντής με τα πόδια απλωμένα πάνω στο γραφείο... Ο οπερατέρ Φώτης Μεσθενάιος έχει πατήσει το κουμπί και καταγράφει αυτή τη φέτα ζωής των φυλακών του Τέξας.

Οι φυλακισμένοι τραγουδούν ένα τραγούδι, που ο ρυθμός του έχει βγει μέσα από το ρυθμό της χειρωνακτικής εργασίας. Στη συνέχεια, ένα λείψανο που κάποτε ήταν πιάνο, με φαγωμένα πλήκτρα, πλήκτρα που τα χαϊδεύει ένα μαύρο γυναικείο χέρι και σιγά σιγά, βραχνά και πονεμένα αρχίζει το τραγούδι. Κι ο νεαρός που έχει μόλις αποφυλακιστεί, κάποια μικροκλοπή είχε κάνει, δίνει όρκους αγάπης στην καλή του, αλλά αυτή του λέει να βρει αμέσως δουλειά, κι αυτός της λέει «Ψάχνω, ψάχνω μωρό μου κάθε μέρα. Δε με παίρνουν πουθενά. Αλλά θα δεις ότι θα βρω δουλειά. Και θα σ' έχω πριγκίπισσα μωρό μου γιατί σ' αγαπώ...» Κάτι τέτοια λόγια ακούγονται κι όλα κουρδίζονται σιγά σιγά, και χωρίς να το καταλάβουμε, «ανεπαισθήτως» που λέει κι ο ποιητής, ο Ροβήρος μας έχει βάλει μέσα στην ψυχή των μπλουζ! Δηλαδή, έρωτας, επιθυμία, μοναξιά, απογοήτευση, απελπισία, φτώχεια, πίκρες, λαχτάρες... Τα πρόσωπα γνήσια, σκαμμένα από τη βιοπάλη. Κακοζωισμένα. Αλλά σφίγγουν τα δόντια κι όλα αυτά γίνονται μπλουζ.

Ο Ροβήρος Μανθούλης γλιστράει με μαεστρία από το βίωμα στην τέχνη, από το ανθρώπινο συναίσθημα στο κοινωνικό γίνεσθαι. Πρόσωπα, φωνές, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον. Στις ταινίες του Μανθούλη σπάνια υπάρχει αφηγητής. Οι ίδιες οι εικόνες αφηγούνται την ιστορία. Σχεδόν ποτέ δεν υπάρχει πολιτικό σχόλιο. Η ίδια η ταινία είναι πολιτική. Ανατέμνει την κοινωνία. Προσκαλεί το θεατή να δει. Να αναρωτηθεί ο ίδιος για την κοινωνική του στάση, για την προσκόλλησή του σε χαζές συνήθειες, που του έχουν γίνει δεύτερη φύση.

Ο Ροβήρος Μανθούλης πιστεύει ότι ο βερμαλισμός του πρόσθετου σχολίου αφαιρεί δύναμη και αυθεντικότητα από την πραγματικότητα. Το ντοκιμαντέρ πρέπει να αποκαλύπτει την αλήθεια μόνο με τη συγκίνηση και την ποίηση. Κι ο Ροβήρος Μανθούλης ονομάζει το ντοκιμαντέρ: «κινηματογραφική ποίηση». Αυτή η έλλειψη σχολίων, επιτρέπει στο θεατή μια ελεύθερη περιπλάνηση, ένα ευχάριστο ταξίδι στον κόσμο των συναισθημάτων, της ποίησης και της γνώσης. Εικόνες της καθημερινότητας και ανθρώπινες χειρονομίες που πιάνουν το σφυγμό της ψυχής μιας ολόκληρης χώρας. Ο φακός κλώνεται σαν τρυπάνι στην ψυχή του κάθε θέματος και μας αποκαλύπτει τα μυστικά του. Ο Μανθούλης συνδυάζει τον κινηματογράφο με ένα ποιητικό βλέμμα πάνω στη ζωή.

Ο Ροβήρος γύρισε το 1978, την ταινία **Αυστραλία - Η ενδοχώρα**. Σε αυτή γνωρίζουμε την ενδοχώρα της Αυστραλίας, που κατοικείται από τους αυτόχθονες, τους ανθρακωρύχους του οπαλίου και τους κτηνοτρόφους, που κάθε ράντζο τους είναι μεγαλύτερο από την Ελβετία. Το οπάλιο είναι ένα πολύτιμο μετάλλευμα. Οι συνθήκες εργασίας εκεί είναι τρισάθλιες. Η περιοχή είναι στη μέση του πουθενά. Πραγματικά αγριεύεις. Όταν είδα αυτό το ντοκιμαντέρ εντυπωσιάστηκα κι αναρωτήθηκα: «Μα πού το ανακάλυψε ο Ροβήρος αυτό το απίστευτο μέρος!» Πριν τρία χρόνια ήμουν στο Φεστιβάλ του Βερολίνου. Μια μέρα είχα πάει να παρακολουθήσω μια παιδική ταινία από την Αυστραλία. Ξεκίνησε η προβολή κι από τα πρώτα πλάνα διαπίστωσα έκπληκτος ότι η ταινία ήταν γυρισμένη ακριβώς σε αυτό το χώρο, με ήρωες αυτούς τους ανθρώπους, που αναζητούν την τύχη τους στην ανακάλυψη, μέσα στις στοές, κάποιες φέτες οπαλίου αλλά δεν την βρίσκουν σχεδόν ποτέ. Και ξέρουν ότι αν κάποτε τη βρουν, πρέπει να το κρατήσουν κρυφό, γιατί τρελαμένοι οι άλλοι τυχοδιώκτες θα ορμήσουν να τους αρπάξουν το πολύτιμο μετάλλευμα. Το κοριτσάκι που πρωταγωνιστεί στην ταινία υποτίθεται πως είναι κόρη κάποιου από αυτούς τους τυχοδιώκτες. Έχουν περάσει πάνω από τριάντα χρόνια από τότε που ο Ροβήρος έκανε αυτή την ταινία αλλά συγκρίνοντας τα δυο φιλμ πιστεύεις πως ο χρόνος έχει σταματήσει.

Ο Μανθούλης διαθέτει την όσφρηση να εντοπίζει όλα τα σπουδαία και τα παράξενα που συμβαίνουν στον κόσμο. Να ανακαλύπτει την αλήθεια η οποία δε βρίσκεται στην επιφάνεια των πραγμάτων αλλά κρύβεται επιμελώς. «Φύσις κρύπτεσθαι φιλεί» («Η Φύσις - δηλαδή ο άνθρωπος, η κοινωνία, το περιβάλλον - της αρέσει να κρύβεται»), έλεγε ο «σκοτεινός» φιλόσοφος Ηράκλειτος κι αυτό ο ντοκιμαντερίστας Μανθούλης το γνωρίζει πολύ καλά. Γι' αυτό προσπαθεί να μπει στην «ψυχή» των πραγμάτων, να φωτίσει όλες τις πλευρές, να αφηγηθεί την εκάστοτε ιστορία «ηδυσμένω τρόπω», ώστε να παρακινήσει το θεατή να μετάσχει στην συζητησιακή και διανοητική ανθρώπινη περιπέτεια που αφηγείται το φιλμ, μέχρι την τελική ψυχική κάθαρση.

Ρώτησαν κάποτε τον Έντγκαρ Μορέν: «Τι είναι ο Κινηματογράφος-Αλήθεια;» Κι αυτός έδωσε την εξής απάντηση: «Αυτός που ψάχνει αυτό που κρύβεται πίσω απ' αυτό που φαίνεται.» Ακριβώς αυτός είναι ο κινηματογράφος του Ροβήρου Μανθούλη!

Ο κριτικός της εφημερίδας *Le Mont*, Κλοντ Σαρό, έγραψε για τη σκηνοθεσία του Μανθούλη στη σειρά «Μια χώρα μια μουσική», που είναι από τις καλύτερες σειρές ντοκιμαντέρ που προβλήθηκαν ποτέ στην τηλεόραση: «Υπευθυνότητα, σοβαρότητα, ακρίβεια, άρνηση και της ελάχιστης παραχώρησης στη γραφικότητα και στην ανεκδοτολογία...»

Τέλος, θα 'θελα να παραθέσω έναν ορισμό του Ροβήρου Μανθούλη για το ντοκιμαντέρ βασισμένο στην *Ποιητική* του Αριστοτέλη: «Εστι ουν ντοκιμαντέρ τεκμηριωμένη μεταγραφή πράξεως, σπουδαίας και τελείας, μέγεθος εκούσης, αρχήν, μέσον και τελευτήν, δρώντων και ουχί δι' απαγγελίας, του όλου τα μέρη συνεστάναι ούτως ώστε μετατιθεμένου ή αφαιρουμένου τινός διαφθείρεσθαι και κινείται το όλον [δηλαδή να μην υπάρχει

τίποτα περιττό], οδηγούσα εις αποκάλυψιν της Φύσεως, ήτις κρύπτεσθαι φιλεί, αποσκοπούσα δε ουχί εις μίμνησιν ή αποτύπωσιν αλλή εις δημιουργικήν ερμηνείαν της πραγματικότητας, πολιτικής τε και ποιητικής, ηδυσμένω τρόπω, εκ της κινηματογραφικής τέχνης εκπορευόμενου, έχουσα ρυθμόν και αρμονίαν, μετά δέους και πάθους περαίνουσα την των τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν».

«As κρατήσουμε ενός λεπτού νοσταλγία παρακαλώ...» Έτσι είχε γράψει ο Γάλλος κριτικός Ζαν Μπελό, όταν η Γαλλική τηλεόραση έπαψε να χρηματοδοτεί ποιητικά προγράμματα κι έκανε στροφή προς τα εμπορικά προγράμματα και την απληστία. Αυτό που νοσταλγούσε ο κριτικός, όπως διευκρίνισε στη συνέχεια, ήταν προγράμματα με φαντασία, σαν τη σειρά «Μια χώρα μια μουσική» του Ροβήρου Μανθούλη. Εγώ, λοιπόν, προτείνω, αντί να κρατήσουμε «ενός λεπτού νοσταλγία» να δημιουργήσουμε «νοσταλγικά κινηματογραφικά γεγονότα» οργανώνοντας αφιερώματα στο Ροβήρο Μανθούλη σε όλη την Ελλάδα.

Το γραφείο διανομής κινηματογραφικών ταινιών «Νεανικό Πλάνο» έχει τα δικαιώματα για όλα τα ντοκιμαντέρ του Ροβήρου Μανθούλη, σε άριστη ποιότητα, αφού η ψηφιοποίηση των ταινιών 16 mm έγινε από το αρνητικό. Οι ταινίες διατίθενται σε μορφή DVD, εκτός από το **Μπλουζ με σφιγμένα δόντια** που υπάρχει και σε φιλμ 35 mm.

- *Λευκάδα, νησί των ποιητών* 13'47"
- *Η Μελίνα στο Παρίσι* 16'
- *Μίκης Θεοδωράκης: Είμαστε δυο* 16'35"
- *Μπλουζ με σφιγμένα δόντια* 60,25'
- *Ανεβαίνοντας τον Μισισιπί* 1x51'30 και 1x53'
- *Η μουσική κάντρι: Η νοσταλγία της Δύσης* 55'
- *Η Ελλάδα: Η κραυγή της σιωπής* 52'40"
- *Σικελία, η γη που αιμορραγεί* 57'
- *Αργεντινή - Το ταγκό πεθαίνει την αυγή* 53'11"
- *Χίλια χρόνια πριν - Η εορτή των Καθενδών στο Βυζάντιο* 55'
- *Οι ναυαγοί της ιστορίας* 49'
- *Κούβα: Η μουσική και η ζωή* 55'52"
- *Ρίζες: Γιάννης Ρίτσος* 50'
- *Τα λευκά μπλουζ* 15'19"
- *Οι παρίες της Ουγγαρίας* 58'30"
- *Τσιγγάνοι της Ανδαλουσίας - Οι νέοι Καστιλιάνοι* 68'20"
- *Οι Σαχραοί εν αναμονή* 55'40"
- *Χρόνια ερωτικά (Ελληνικά σινερομάντζα)* 57'
- *Ο Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος* 60'35"
- *Η δικτατορία των Ελλήνων συνταγματαρχών* 59'
- *Η δική μου Γιάφα* 53'
- *Ιρλανδία, η μνήμη ενός λαού* 53'
- *Υεμένη - Από τα υψίπεδα της Αραβίας* 51'55"
- *Τα ναυορίσματα που ξυπνούν* 15'38"
- *Αίγυπτος - Οι ψίθυροι των Πυραμίδων* 51'
- *Λουιζιάνα - Άσε τον καλό καιρό να τρέχει* 60'
- *Αργεντινή: Οι γκάουτσος του Γκουέμες* 52'30"
- *Η ζωή είναι θέαμα* 56'20"
- *Η τηλεόραση των μπόμπιρων* 53'40"
- *Ουγγαρία: Έκκληση στις πηγές* 52'40"
- *Αυστραλία - Η ενδοχώρα* 52'
- *Ο Κινηματογράφος του Πραγματικού* 43'10"

ΡΟΒΗΡΟΣ ΜΑΝΘΟΥΛΗΣ: ΔΥΟ ΣΤΑΘΜΟΙ

Του *Νίκου Θεοδοσίου*

Η αποτίμηση του κινηματογραφικού έργου του Ροβήρου Μανθούλη δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μιας σύντομης ομιλίας, ακόμη κι ενός άρθρου. Δεν είναι μόνο ο όγκος του έργου (περίπου εκατόν είκοσι ταινίες) αλλά και η ποιότητα. Μια ποιότητα που σπάνια συναντάς με τόση «συνέπεια» σε ένα εκτενές και πολύμορφο έργο και οπωσδήποτε χρήζει ιδιαίτερης μελέτης.

Μια ακόμη, πρακτική πλέον, δυσκολία που αντιμετωπίζει ο μελετητής είναι η διασπορά του έργου του. Δεν υπάρχει συγκεντρωμένο σε κάποια ιδιωτική ή δημόσια ταινιοθήκη. Κάποιες ταινίες μάλιστα έχουν χαθεί οριστικά, κάποιες άλλες σώζονται σε κακά αντίγραφα VHS.

Είναι γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του έργου του δημιουργήθηκε στη Γαλλία, μετά την αναγκαστική εξορία του 1967. Και ποτέ στην Ελλάδα δεν έγινε κάποια προσπάθεια να συγκεντρωθεί, αν και κάθε αντικειμενικός ιστορικός ή απλά φίλος του κινηματογράφου θα αναγνωρίσει στο πρόσωπο του Μανθούλη έναν από τους σημαντικότερους Έλληνες σκηνοθέτες και αναμφισβήτητα τον μεγαλύτερο ντοκιμαντερίστα.

Με δεδομένους τους περιορισμούς στους οποίους αναφέρθηκα παραπάνω, θα επικεντρωθώ σε δυο σταθμούς που θεωρώ πιο βασικούς της σκηνοθετικής πορείας του, αυτούς που με επηρέασαν προσωπικά και πιστεύω όχι μόνο εμένα.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ: Η ΤΑΙΝΙΑ «ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΟ» (1966)

Τέταρτη κατά σειρά ταινία μυθοπλασίας του Μανθούλη, έμελλε να αποτελέσει σταθμό στην ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου. Σε απόλυτη ρήξη με το προηγούμενο μυθοπλαστικό του έργο, στα ταραγμένα χρόνια που προηγήθηκαν της δικτατορίας, ο σκηνοθέτης δίνει μια απόλυτα προσωπική ταινία, μια ταινία του δημιουργού ή film d'auteur, όπως έχει μείνει στην κινηματογραφική ορολογία. Μια ευρηματική ταινία από την αρχή μέχρι το τέλος.

Η ρήξη με τον κλασικό ελληνικό κινηματογράφο είναι εμφανής. Ρεαλισμός και ποίηση συνδυάζονται με εκπληκτικό τρόπο. Οι ντοκιμαντερίστικες εικόνες της Αθήνας του '65 διεισδύουν στις σκηνές μυθοπλασίας και τους δίνουν μια άλλη διάσταση. Οι μνήμες του πρόσφατου τραγικού παρελθόντος (Αντίσταση, Εμφύλιος) συνδέονται με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Έτσι «χτίζεται» μια πολιτική ταινία που καυτηριάζει τη «νέα τάξη» πραγμάτων που επιχειρεί να επιβάλει ένα αυταρχικό καθεστώς της οικονομικής, πολιτικής και στρατιωτικής ολιγαρχίας.

Αυτά τα στοιχεία ελκίζουν ιδιαίτερα εμάς που ξεκινούσαμε σαν σπουδαστές κινηματογράφου τα πρώτα μας βήματα. Ο ήρωας της ταινίας άλλωστε είναι ένας άνθρωπος σαν εμάς, με όνειρα κι ελπίδες που περιμένει να ανοίξει νέους δρόμους την ίδια ώρα που βλέπουμε

τους δρόμους να γεμίζουν με διαδηλωτές ενώ τα τανκς έχουν αναμμένες τις μηχανές.

Σκηνές όπως, για παράδειγμα, αυτή όπου το εύστοχο ηχητικό ρακόρ δένει δυο φαινομενικά άσχετες εικόνες (ο ήχος από τα ξύλινα πόδια του ανάπηρου πολεμου ταυτίζεται με τα αβέβαια βήματα ενός παιδιού που μαθαίνει να περπατάει) μένουν ανεξίτηλες. Ο ερχομός της Χούντας λίγους μήνες αργότερα, που λίγο πολύ προέβλεψε η ταινία, έθεσε ένα «όριο» και στη δική μας πορεία, μάλιστα τη διέκοψε βίαια.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ: ΤΟ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ «Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» (1997)

Οι σύντομες επιστροφές του Μανθούλη στην Ελλάδα, από το Παρίσι όπου εγκαταστάθηκε μόνιμα, και κάποιες συμπαραγωγές με την Ε.Ρ.Τ. οδηγούν σε ένα νέο κινηματογραφικό σταθμό. Πάλι μια ρήξη με το παρελθόν.

Τόσο η σύντομη βερσιόν των 55 λεπτών όσο και η εξάωρη αποτελούν την πρώτη διεισδυτική ματιά στον Εμφύλιο Πόλεμο, ένα θέμα ταμπού για ολόκληρες δεκαετίες. Η ξεχωριστή αξία αυτής της ταινίας, πέραν της κινηματογραφικής, συνίσταται στο γεγονός ότι ένας σκηνοθέτης, πριν καν ασχοληθούν οι επαγγελματίες ιστορικοί, ασχολείται με το γεγονός που σημάδεψε τη μεταπολεμική ιστορία της χώρας! Και μάλιστα με μια πολύ διεισδυτική ματιά.

«Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος» του Ροβήρου Μανθούλη (ΓΑΛΛΙΑ/ΕΛΛΑΔΑ, 1997)

Ουσιαστικά πρόκειται για μια ταινία που άνοιξε δρόμους. Χάρis σε αυτή ανασύρονται από τη λησμονία σπάνια κινηματογραφικά ντοκουμέντα και κυρίως η μοναδική ταινία του Δημοκρατικού Στρατού *Η αλήθεια για τα παιδιά της Ελλάδας*, που χάρις στο *Εμφύλιο* του Μανθούλη έφτασε σε μας. Οι πρωταγωνιστές των ιστορικών γεγονότων καταθέτουν μπροστά στην κάμερα μαρτυρίες και αποκαλύπτουν άγνωστες πτυχές. Η ιστορία μας φωτίζεται. Και γνωρίζοντας το παρελθόν μπορείς να φωτίσεις καλύτερα το μέλλον. Στηριγμένο σε πολυετή έρευνα και πλήθος πηγών στην Ελλάδα και το εξωτερικό αποτελεί υπόδειγμα δημιουργικού ντοκιμαντέρ. Όπως άλλωστε το σύνολο των ντοκιμαντέρ του Μανθούλη που αποτελούν και τον μεγαλύτερο όγκο του κινηματογραφικού του έργου.

Αλλά αυτό το «σύνολο» μένει να αποκαλυφθεί, να μελετηθεί. Υπάρχουν ακόμα ταινίες που είναι άγνωστες στους περισσότερους, όπως οι ταινίες που δημιούργησε για την Ελληνική Κοινότητα στο Παρίσι. Οι μόνες πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν μέχρι τώρα στην Ελλάδα είναι μόνο δύο.

Η πρώτη από το *Νεανικό Πλάνο* που οργανώνει, όπως είναι γνωστό, το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους. Αν και ο κινηματογράφος του Μανθούλη δεν έχει άμεση σχέση με το αντικείμενό του, ανέλαβε την προώθησή του αναγνωρίζοντας σε αυτό την εκπαιδευτική διάσταση που θα είχε, ειδικά για τους νέους κινηματογραφιστές, μια τέτοια πρωτοβουλία.

Με αυτό το σκεπτικό προχώρησε σε ένα εβδομαδιαίο αφιέρωμα στον κινηματογράφο ΦΙΛΙΠ στην πλατεία Αμερικής τον Οκτώβριο του 2006. Στα πλαίσια του αφιέρωματος προβλήθηκαν περίπου 25 ταινίες, οι περισσότερες από τις οποίες παρουσιάζονταν για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Ακολούθησε η έκδοση του βιβλίου *Μια ζωή ταινίες*, η μοναδική μονογραφία για το Ροβήρο Μανθούλη.

Η δεύτερη, από την *Τηλεόραση της Βουλής*. Ένα εκτεταμένο αφιέρωμα που απλώθηκε σε τρεις μήνες Οκτώβριο, Νοέμβριο, και Δεκέμβριο 2008 έδωσε την ευκαιρία στους Έλληνες τηλεθεατές να δουν περίπου 50 ταινίες του Μανθούλη (κι εδώ αρκετές σε πρώτη

«Πρόσωπο με πρόσωπο» του Ροβήρου Μανθούλη (ΕΛΛΑΔΑ, 1966)

προβολή στην Ελλάδα). Όλες με πρόλογο του ίδιου του δημιουργού.

Ας τονίσουμε ότι το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, το κατ'εξοχήν αρμόδιο, στα 14 χρόνια της λειτουργίας του δεν έχει καταδεχτεί να κάνει κάποιο αφιέρωμα. Προφανώς ο τηλεοπτικός προσανατολισμός του το οδηγεί μακριά από το δημιουργικό ντοκιμαντέρ που υπηρέτησε συνειδητά ο Μανθούλης.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι στην Ελλάδα το έργο του Μανθούλη είναι παραγνωρισμένο. Χιλιάδες λόγοι κάνουν επιτακτικό το αίτημα να γίνει κάτι επιτέλους και να συγκεντρωθούν, σε πρώτη φάση, όλες του οι ταινίες στην Ελλάδα. Δεν θα είναι μόνο μια εκδήλωση τιμής σε ένα μεγάλο δημιουργό αλλά μια αναγκαία κληρονομιά για το μέλλον.

ΝΙΚΟΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

Συγγραφέας και σκηνοθέτης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1946. Σπουδές κινηματογράφου στη Αθήνα (1965-1967) και στο Παρίσι (1970-1974). Είναι μέλος της τριμελούς γραμματείας του *Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους* και Καλλιτεχνικός διευθυντής του *Camera Zizanio* (ευρωπαϊκό φεστιβάλ ταινιών που έχουν κάνει παιδιά και νέοι).

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ:

- 2006 *Κουρσάη*
- 2007 *Santa Barbara - Φαντάσματα στην Κερύνεια*
- 2008 *Ο κος Λεονάρδος και οι άλλοι*
- 2008 *Μαρία Καραγιώργη - Κατάθεση*
- 2009 *Γράμμος, «Μαγικές Εικόνες»*
- 2011 *Ο θάνατος σκηνοθέτης*

ΕΝΑΣ ΣΟΦΟΣ ΕΙΚΟΝΟΠΛΑΣΤΗΣ

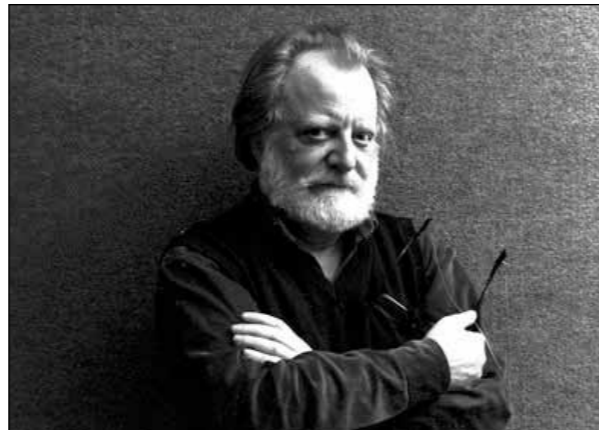
Του Άγγελου Κοβότσου

Την πρώτη μου εμπειρία με το φαινόμενο Ροβήρος Μανθούλης την είχα πριν από τρία – τέσσερα χρόνια. Μου ανέθεσαν να κάνω ένα ντοκιμαντέρ για το **Πρόσωπο με πρόσωπο**, στο πλαίσιο της σειράς της ΕΡΤ «Τοπία της σιωπής», σε παραγωγή της εταιρείας «Περίπλους». Ήταν μια σειρά που αναφερόταν σε σημαντικούς Έλληνες σκηνοθέτες και σε μια συγκεκριμένη ταινία τους. Η ιδέα ήταν να επισκέπτεται ο σκηνοθέτης τους χώρους που πριν από χρόνια είχε κάνει την ταινία και να γίνεται μια ανασύσταση – ανασυγκρότηση της μνήμης. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας τον επισκέφτηκα στις Σπέτσες και κάναμε μια μεγάλη κουβέντα. Διαπίστωσα ότι θα δυσκολευόμουν πολύ!!!

Κι αυτό γιατί όταν μιλάς με τον Ροβήρο Μανθούλη, δηλαδή όταν τον ακούς, δυσκολεύεσαι να συγκεντρωθείς στο «θέμα σου». Η εκφορά του λόγου είναι εκρηκτική. Οι κύκλοι τεράστιοι. Οι μεταφορές στην ημερήσια διάταξη. Ένα μυαλό εκρηκτικό. Μια φαντασία και μια σκέψη που ταξιδεύει πάνω σε ένα αερόστατο κι εσύ βρίσκεσαι στην κορυφή του λόφου. Περνάει πάνω από το κεφάλι σου, πηδός, αλλά δεν μπορείς πάντα να το φτάσεις. Φαντασιώθηκα λοιπόν τον εαυτό μου να προσπαθεί στη διάρκεια της επεξεργασίας του σεναρίου, αλλά και των γυρισμάτων να κάνει διαρκώς άλματα για να πιάσει μια λέξη, μια ιδέα, μια πληροφορία.

Τα γυρίσματα ξεκίνησαν και η διαπίστωση βγήκε αληθινή. Χείμαρρος, ποταμός, ανεξάντλητος. Η κάμερα κατέγραφε στο Σύνταγμα, στην Πλάκα, στην είσοδο της πολυκατοικίας των Αμπελοκήπων, στον Παναθηναϊκό κ.α. την παρουσία και το λόγο. Στην πορεία διαπιστώνει κανείς ότι θέλει διακαώς να ακούει. Ότι παρασύρεται από τη δύναμη της αφήγησης. Κι ότι όλοι αυτοί οι κύκλοι, οι ελεύθεροι συνειρμοί, έχουν να κάνουν με έναν ποιητικό λόγο που κρύβει πίσω του έναν ποιητή. Έναν εικονοπλάστη που βλέπει τον κόσμο μέσα από μια μεγάλη σοφία. Και οι κάμερες κατέγραφαν. Και οι κασέτες γέμιζαν. Κάποια στιγμή με ρώτησε, σχεδόν διαμαρτυρήθηκε : «Μα αυτά τα έχουμε ξαναπεί.» «Ναι, βέβαια. Αλλά τα θέλουμε άλλη μια φορά για να διαλέξουμε», του είπα. Δεν ήταν δικαιολογία! Ήθελα από το καλό, το καλύτερο!

Από τότε τον έβλεπα τακτικά. Και κάθε φορά το ίδιο κυνηγητό λέξεων, σκέψεων, εικόνων: Πολλές φορές μου πέρασε από το μυαλό η φράση: «Μελίνα πόσο τυχερή είσαι που έχεις έναν τέτοιο παππού». Και σκέφτηκα ότι ο παππούς δεν είναι απλά ένα συγγενικό, αλλά ένα ιερό πρόσωπο, γιατί έχει ταχθεί να μεταδίδει τη γνώση ως απόσταγμα εμπειρίας ζωής. Είναι δηλαδή αυτό που λέμε ΣΟΦΟΣ. Και μην ξεχνάμε ότι η αρχική (αρχαία) σημασία της λέξης είναι: «αυτός που είναι ικανός σε κάποια τέχνη».

Ροβήρος Μανθούλης

Μια μέρα μου έφερε μια πρόταση με την επισήμανση ότι θα μπορούσε να γίνει ταινία. Όταν είδα το θέμα αναστατώθηκα. «Η ελληνική πτυχή του σκανδάλου Watergate». Ο Έλληνας δημοσιογράφος Ηλίας Δημητρακόπουλος, εγκατεστημένος στην Ουάσιγκτον από την περίοδο της δικτατορίας αποκαλύπτει το 1968, παραμονές προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ, ότι η κουντική τότε ΚΥΠ σε συνεργασία με τον Ελληνοαμερικανό επιχειρηματία Τομ Πάπας χρηματοδοτεί την προεκλογική εκστρατεία του Ρίτσαρντ Νίξον με 549.000 δολάρια. Η πηγή των χρημάτων είναι μυστικά κονδύλια της CIA που χρηματοδοτεί την ελληνική ΚΥΠ. Ο φάκελος με τα στοιχεία παραδίδεται στο Δημοκρατικό Κόμμα, αλλά ο επικεφαλής του, πρόεδρος Τζόνσον, δεν τα δημοσιεύει και διατάσσει να καταχωριαστούν στα γραφεία του δημοκρατικού κόμματος στο Watergate. Το 1972 γίνεται η περίφημη διάρρηξη που έμεινε στην ιστορία ως «Σκάνδαλο Γουότεργκεϊτ» και το οποίο οδήγησε τον Νίξον σε παραίτηση από το προεδρικό αξίωμα. Τι ρόλο έπαιξε ο ελληνικός φάκελος; Θυμόμουν το σκάνδαλο από την ταινία του Άλαν Πακούλια, **Όλοι οι άνθρωποι του προέδρου** (1976). Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι θα υπήρχε ελληνική πτυχή. «Ο Έλληνας σύνδεσμος».

Θεώρησα αδιανόητο η ταινία αυτή να γίνει χωρίς την παρουσία του Μανθούλη. Ένα θέμα κατ' εξοχήν πολιτικό, όπου χρειάζεται κανείς να εισχωρήσει στις αθέατες πλευρές της ιστορίας, μόνο ένα ποιητικό βλέμμα μπορεί να το ξεκλειδώσει. Τον έκανα λοιπόν χαρακτήρα της ταινίας. Λίγο αυθαίρετα, με την έννοια ότι δεν του αποκάλυψα αμέσως τη σκέψη μου. Κι αυτό γιατί ήθελα να καταγράψω την παρουσία του όσο πιο αυθόρμητα γινόταν. Βεβαίως στην πορεία συνειδητοποίησα ότι δεν είχε ανάγκη από τεχνάσματα, αφού για το Μανθούλη η κάμερα είναι ένα ακόμη πρόσωπο που συμπυκνώνει χιλιάδες πρόσωπα.

Η συνέχεια στην οθόνη...

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ ΡΟΒΗΡΟ ΜΑΝΘΟΥΛΗ

Του Δημήτρη Καλαντίδη

Επιμέλεια: Δήμητρα Οικονόμου

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 16/11/2002. Το πλήρες κείμενο δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Προσεχώς, τ.14, Καλοκαίρι 2003.

Κύριε Μανθούλη, είναι τιμή μας που συζητάμε σήμερα μαζί σας, γιατί γνωρίζουμε ότι έχετε μία πολύ μεγάλη ιστορία στο χώρο του ελληνικού κινηματογράφου, αλλά και ευρύτερα. Όπως γνωρίζουμε, έχετε ξεκινήσει σ' αυτό τον χώρο από τη δεκαετία του '50, με ταινίες μέσα από την ελληνική παραγωγή εκείνης της περιόδου, με ντοκιμαντέρ που ήταν ένα καινούριο είδος για την ελληνική πραγματικότητα, αλλά κυρίως η ταινία σας «Πρόσωπο με πρόσωπο», το 1966, ήταν μια τομή για τον ελληνικό κινηματογράφο και σηματοδότησε την έναρξη αυτού που ονομάζουμε «Νέο Ελληνικό Κινηματογράφο». Βέβαια, από το 1967 η δικτατορία ανέκοψε αυτή την πορεία, η οποία συνεχίστηκε αργότερα με την «Αναπαράσταση» του Αγγελόπουλου, την «Ευδοκία» του Δαμιανού, «Το προξενικό της Άννας» του Βούλγαρη και άλλες. Συνεχίσατε στη Γαλλία, όπου καταφύγατε λόγω της δικτατορίας, με σημαντικά έργα όπως το «Μπλουζ με σφιγμένα δόντια» και άλλα που έθιγαν πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα. Επανέρχεστε το τελευταίο διάστημα μ' ένα ντοκιμαντέρ για τον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο και σήμερα προβάλλεται στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης το τελευταίο σας έργο «Lilly's Story», μια ταινία όπου τα όρια μεταξύ μυθοπλασίας και ντοκιμαντέρ είναι δυσδιάκριτα και η οποία αναφέρεται στην περίοδο της χούντας στην Ελλάδα. Να ξεκινήσουμε λοιπόν από αυτή την ταινία.

ΡΟΒΗΡΟΣ ΜΑΝΘΟΥΛΗΣ: Είναι αλήθεια ότι το «Μπλουζ με σφιγμένα δόντια» είναι πιο κοντά στο ντοκιμαντέρ, με την έννοια ότι πρόκειται για ανθρώπους που μιλούν για τη ζωή τους. Είχα ένα σενάριο πάνω στο οποίο αυτοσχεδίαζαν οι ηθοποιοί. Διάλεξα τέτοιους ηθοποιούς που μπορούσαν να είναι τα ίδια τα πρόσωπα στα οποία αναφερόμουν και έπαιζαν τη δική τους ζωή, που έμοιαζε με το δικό μου σενάριο. Ήφαξα πολύ για να τους βρω και τους βρήκα χάρη στον Μίνω Βολονάκη, ο οποίος έκανε μια παράσταση με μαύρους στην Αμερική. Θα ήθελα και το «Lilly's Story» να είναι στο ίδιο πνεύμα αλλά έχουμε μια απόσταση τριάντα ετών και δεν υπάρχουν πια αυτά τα πρόσωπα. Άλλα υπάρχουν και άλλα έχουν πεθάνει. Αναγκαστικά, λοιπόν, χρησιμοποιώ ηθοποιούς οι οποίοι έπρεπε να πάνε πίσω, να βρουν τα στοιχεία της εποχής. Η διαφορά ανάμεσα στο ντοκιμαντέρ και τη μυθοπλασία είναι ότι στη μυθοπλασία βάζουμε ηθοποιούς να παίξουν τη ζωή κάποιων άλλων κι όχι τους ίδιους τους πρωταγωνιστές των

γεγονότων. Ένα φιλμ πρέπει να έχει τους βασικούς κανόνες δραματουργίας. Αν δείτε τα πρώτα ντοκιμαντέρ που έχουν γίνει στον κόσμο, το '30 στην Αγγλία, στην ομάδα του Γκριόζον, δεν υπάρχουν ηθοποιοί. Δηλαδή υπάρχουν ομάδες ανθρώπων που δραματοποιούν εσωτερικά και μας δίνουν πραγματικά διαμάντια δραματικού έργου. Εγώ είμαι αυτής της σχολής.

Παρόλο που στο «Lilly's Story» παίζουν ηθοποιοί, ό,τι γίνεται σ' αυτή την ταινία έχει συμβεί πραγματικά. Προσπάθησα να είναι αυτή η ταινία ένα ντοκιμαντέρο, έστω αναπαραγόμενο. Γιατί αυτά τα επεισόδια, είτε είναι πολιτικοϊστορικά, είτε βγαίνουν πραγματικά απ' τη ζωή, είτε είναι επεισόδια που ακουμπάνε πάνω στη μοίρα που φέρνει αυτούς τους ανθρώπους. Και η μοίρα είναι, ότι ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων – εγώ βέβαια πήρα ένα μικρότερο – βρέθηκαν τιναγμένοι [...]

Μέσα σ' αυτή την υπόθεση βέβαια, κυκλοφορεί μία μορφή η οποία είναι μυστική, αθέατη. Αυτή είναι η Μελίνα, η οποία σκέφτηκε τότε να κάνουμε ένα μεγαλύτερο κινηματογραφικό φιλμ, που να αφηγείται τη ζωή μας εκείνη την εποχή κι από εκεί ξεκίνησαν όλα. Δηλαδή το να γραφτεί ένα σενάριο για μια ταινία που τελικά δεν έγινε. Σήμερα λοιπόν, γίνεται μια ταινία γι' αυτή την υπόθεση [...]

«Lilly's Story» του Ροβήρου Μανθούλη (ΕΛΛΑΔΑ/ΤΑΛΛΙΑ/ΣΛΟΒΕΝΙΑ, 2002)

ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ «LILLY'S STORY»

Μέσα στην ταινία σας συνδέονται πάρα πολλά πράγματα. Το παρελθόν με το σήμερα αλλά και οι τόποι μεταξύ τους. Δηλαδή ανεξαρτήτως εξέλιξης γεγονότων και καταστάσεων, ο θεατής της Ελλάδας για παράδειγμα μπορεί να έρθει και να ενωθεί με αυτό τον τόπο. Και βλέπουμε κι ένα νήμα σύνδεσης της προσφυγιάς, εξορίας και αυτοεξορίας εκείνη την εποχή, λόγω της δικτατορίας και από παλιότερα, με τους σημερινούς πρόσφυγες που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα. Η ταινία είναι πολύ σημερινή, θέτει ζητήματα πανανθρώπινα, οι-

κουμηνικά και διαχρονικά και γι' αυτό είναι πολύ σημαντική. Θα ήθελα να σας ρωτήσω γιατί δεν έγινε εκείνη η ταινία το 1967;

P.M.: Πριν απαντήσω σ' αυτό να προσθέσω κάτι. Η ταινία σ' ένα επεισόδιο περιγράφει την ιστορία μιας οικογένειας μεταναστών που βρέθηκαν νεκροί σ' ένα ψυγείο μπροστά από ένα πρατήριο βενζίνης, κοντά στα σύνορα στην Τεργέστη. Όταν η ταινία προβλήθηκε στη Βενετία την ίδια μέρα διάβασα στην εφημερίδα «Repubblica» ότι μια οικογένεια μεταναστών βρέθηκαν νεκροί στο ψυγείο ενός φορτηγού, μπροστά από ένα βενζινάδικο. Αντιλήφθηκα ότι η ιστορία επαναλαμβανόταν κατά γράμμα. Για να συμπληρώσω αυτό το κεφάλαιο, το «Lilly's Story» έχει τον άνθρωπο όπως είναι. Με την προηγούμενη ζωή του αλληά και με την τωρινή και την μελλοντική.

Τώρα, γιατί δεν γυρίστηκε η άλλη ταινία. Αυτό εξηγείται και στο «Lilly's Story». Ήταν μια πολύ σημαντική ταινία που επρόκειτο να γίνει με χορηγίες χρήματα και ένα μεγάλο μέρος της γυρίστηκε. Αυτό έγινε το 1970 και χρησιμοποιήσαμε ένα γαλλικό συνεργείο με ψεύτικα χαρτιά και διαβατήρια. Η Ελλάδα ήταν τότε στην περίοδο της χούντας. Γυρίστηκαν κάποια πλάνα, αλλά δεν χρησιμοποιήθηκαν ποτέ. Εκεί βλέπουμε εικόνες μιας Αθήνας που δεν υπάρχει σήμερα, όπως για παράδειγμα τις Φυλακές Αβέρωφ που σήμερα δεν υπάρχουν. Τα οικονομικά όμως ήταν δυσβάσταχτα, οι δυσκοιλίες μεγάλες κι έτσι σταματήσαμε.

Έτσι και μετά από τριάντα χρόνια φαίνεται ότι δεν πήγε χαμένη αυτή η περιπέτεια και μέσα απ' αυτήν βγήκε μια άλλη ταινία.

«Πρόσωπο με πρόσωπο» του Ροβήρου Μανθούλη (ΕΛΛΑΔΑ, 1966)

«ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΟ»: ΜΙΑ ΤΟΜΗ

Επειδή με είχε εντυπωσιάσει πάρα πολύ η ταινία σας «Πρόσωπο με πρόσωπο», με την έννοια της κινηματογραφικής αφήγησης, πέρα από τη θεματική της και τους πολιτικούς προβληματισμούς τους οποίους έθετε, θέλω να σας ρωτήσω το εξής: Είχατε κάνει τότε ένα πολύ τολημρό κινηματογραφικό θήμα. Υπάρχει νήμα σύνδεσης αυτής της ταινίας με τη σημερινή, όσον αφορά τον τομέα της κινηματογραφικής αφήγησης;

P.M.: Το «Πρόσωπο με πρόσωπο» ήταν το τελευταίο σκαλί μιας ανόδου. Δηλαδή αν ξαναγύριζα απ' την αρχή μια ταινία σαν αυτή, δεν θα τη γύριζα ποτέ. Πολλοί νέοι

σκυνοθέτες προσπαθούν χρόνια και χρόνια να γυρίσουν μια ταινία κι επειδή δεν έχουν κάνει τίποτα πριν, κανείς δεν τους εμπιστεύεται. Γιατί να σ' εμπιστευτεί κάποιος ώστε να κάνεις κάτι τόσο δύσκολο! Για να μ' εμπιστευτούν τότε έπρεπε να είχα διαβατήριο σκυνοθέτη μέσα από την εμπορική παραγωγή. Θεωρώντας ότι μιας και είμαι εμπορικός σκυνοθέτης δεν θα κάνω μια βλακεία. Η κάθε ταινία λοιπόν που έκανα, ανέβαινε καλλιτεχνικά ένα σκαλί. Ήταν πολύ οργανωμένη αυτή η πορεία. Δηλαδή άρχισα από εμπορικές ταινίες, όπως «Η κυρία Δήμαρχος», «Οικογένεια Παπαδοπούλου». Ένα σκαλί πιο πάνω: «Ψηλά τα χέρια Χίτλερ». Ταινίες που δεν ενοχλούσαν. Όταν μάλιστα έψαχνα για χρήματα και κάποιες προαγορές από τους διανομείς, έκανα ένα σενάριο που δεν ήταν απόλυτα αυτό που ήθελα, για να φανεί πιο εμπορικό, γιατί μια καλή ταινία θεωρείται δύσκολη και δεν την καταλαβαίνει κανείς. Παρόλα αυτά κατάφερα να συγκεντρώσω κάποια χρήματα και από κάποιες φιλικές συμμετοχές. Και τότε ξαφνικά αποφάσισα να πάω την ταινία στο Φεστιβάλ. Μέχρι τότε πήγαινα μόνο τα ντοκιμαντέρ, τα οποία έπαιρναν και πρώτα βραβεία. Εγώ, όταν μια ταινία δεν κάνει για φεστιβάλ δεν την πάω.

Το φιλμ αυτό το έκανα και για πολιτικούς λόγους. Το γύρισα όλο σαν μια πράξη αντίστασης στη φθίνουσα πολιτική κατάσταση μετά τα Ιουλιανά και προφητεύει ένα κοντινό μέλλον, τον ερχομό τα δικτατορίας. Και κάνω αυτή την ταινία όπως έπρεπε, όπως ήθελα. Και αποτέλεσε ένα μεγάλο γεγονός τότε. Αμφιβάλλω αν έχει γίνει ποτέ σε οποιαδήποτε φεστιβάλ του κόσμου μια τέτοια ιστορία. Αυτό το λέω, γιατί ήταν τέτοια η πολιτική στιγμή, που μόλις ήρθε ένα πολιτικό φιλμ, ξεσάκωσε το κοινό. Ήταν ένας θρίαμβος, όπως συμβαίνει με τον ολυμπιονίκη που γυρίζει στην πατρίδα και ρίχνουν τα τείχη. Το Φεστιβάλ γινόταν τότε στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών απέναντι από τον Λευκό Πύργο. Κοντά στον Πύργο υπήρχε ένα δασάκι. Όταν λοιπόν βγήκα από το σινεμά κι είχαν φύγει όλοι οι θεατές, πήγα στο Καφέ Ντορέ που μαζεύομασταν όλοι μετά από τις προβολές. Βλέπω τότε να ξεπροβάλλουν μέσα από τα δέντρα περίπου πεντακόσιοι νέοι. Στην αρχή φοβήθηκα. Με πήραν στα χέρια και με σήκωσαν στους ώμους τους. Εγώ αυτό δεν το είχα ξαναζήσει ποτέ κι έπαθα ένα σοκ. Ήταν φυσικά μια αντίδραση πολιτικού χαρακτήρα.

ΜΟΡΦΗ ΠΟΙΗΣΗΣ Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Η ταινία έθετε και θέματα νεωτερικότητας προσέγγισης των κινηματογραφικών εκφραστικών μέσων, δηλαδή είχε μια διαφορετική αφηγηματικότητα από τη γνωστή γραμμική αφήγηση και έβαζε τα πολιτικά ζητήματα σ' ένα πολύ βαθύτερο επίπεδο. Δεν ήταν μια απλή γραπτή διακήρυξη. Ήταν μια κινηματογραφική σύνθεση της αφήγησης με την εικόνα, τους ήχους κι αυτό ήταν κάτι που το διέκριναν οι νέοι της εποχής και ο κόσμος που είχε το ενδιαφέρον.

P.M.: Για μένα, μια ταινία δεν είναι απλό σούρσιμο μιας κινηματογραφικής μηχανής μέσα στα πράγματα. Είναι θέαμα. Είναι τέχνη του χώρου και του χρόνου. Όπως είναι και το θέατρο. Χρειάζεται μια δομή, με το σασπένς, την αγωνία, το ανέβασμα, το κατέβασμα, για να παρασύρει το θεατή. Αυτά τα στοιχεία υπάρχουν σ' όλες μου τις ταινίες και στα ντοκιμαντέρ για να μπορώ να κρατάω το θεατή όσο γίνεται. Να τον κρατάω, όμως, όχι με τα στοιχεία που αυτός περιμένει, αλλά με τα δικά μου. Αυτή είναι η διαφορά ανάμεσα στο «Πρόσωπο με πρόσωπο» και στις άλλες ταινίες. Ο κινηματογράφος για μένα είναι μια μορφή ποίησης. Και υπάρχει η επική ποίηση, η θεατρική ποίηση, γι' αυτό και ονομάζουν ποιητές τους θεατρικούς συγγραφείς. Κανονικά, τους σκυνοθέτες έπρεπε να τους έλεγαν και ποιητές. Ο Αριστοφάνης για παράδειγμα, λεγόταν κωμικός ποιητής. Έτσι κι ο σκυνοθέτης θα έπρεπε να λεγόταν κινηματογραφικός ποιητής.

Όλο το σύστημα είναι ποιητικό κι όπως τα θεατρικά έργα γράφονταν με στίχους έτσι γράφω κι εγώ τις ταινίες μου με στίχους. Υπάρχει μια απόσταση από την πραγματικότητα στην κινηματογραφική αισθητική, την οποία βλέπει από ψηλά και δεν την ακουμπάει. Αυτή η απόσταση είναι η ποιητική διάσταση η οποία υπάρχει. Βέβαια, στον κινηματογράφο είναι άλλη η ποιητική τέχνη από αυτήν του λόγου. Αυτό μπορούμε να το δούμε πολύ εύκολα διαβάζοντας Αϊζενστάιν. Η καλύτερη έκφραση της μαρξιστικής διαλεκτικής είναι ο κινηματογράφος. Και για να το αναλύσει καλύτερα στα κείμενά του, αναφέρεται για παράδειγμα στα ιερογλυφικά. Όπου λέει ότι παίρνουμε ένα μάτι και σημειολογικά το μάτι είναι μάτι. Τίποτε άλλο. Όταν έχουμε ένα μαχαίρι, σημειολογικά πάλη έχουμε ένα μαχαίρι. Όταν βάλουμε το μάτι δίπλα στο μαχαίρι έχουμε μια νέα έννοια που είναι η λύπη. Έτσι, όταν θέλανε να εκφράσουν τη λύπη του Φαραώ, έβαζαν το μάτι δίπλα στο μαχαίρι. Γιατί στα ιερογλυφικά δεν υπάρχει η λέξη λύπη. Έτσι κάνω κι εγώ στον δικό μου κινηματογράφο. Παίρνω κατ' αρχήν εκείνα τα στοιχεία τα οποία από μόνα τους έχουν τη σημασία τους στο έργο αλλά, όταν ξαφνικά αυτά βρεθούν αντιμέτωπα και δίπλα και δημιουργηθούν οι κατάλληλες σχέσεις, τότε έχουμε καινούριες ιδέες. Αυτές οι καινούριες ιδέες όμως, δε γεννιούνται πάνω στην οθόνη, προβάλλονται και γεννιούνται μέσα στη συνείδηση του θεατή. Ο θεατής, είτε τις καταλαβαίνει είτε νοιώθει, το ίδιο είναι. Όλη αυτή η σύνθεση, δηλαδή τι θα βάλεις δίπλα σε τι, είναι μία τεχνική και μια γνώση και κάποια ιδιαίτερη φαντασία και μια ποιητική. Αλλήωστε υπήρξα και ποιητής. Όταν ήμουν δεκαεννέα ετών εξέδωσα μια ποιητική συλλογή και από τότε δεν έχω σταματήσει να γράφω ποιήματα. Η ποίηση στη συνέχεια με οδήγησε στον κινηματογράφο και όχι το μοντάζ ή η παραγωγή. Ξεκίνησα δηλαδή από άλλο δρόμο και κατά τη γνώμη μου έφτασα απ' το σωστό δρόμο. Είναι μερικοί που έχουν φτάσει στο σινεμά ξεκινώντας από τη ζωγραφική. Αν και έχουν δώσει καλά αποτελέσματα, κατά τη γνώμη μου δεν ακολουθήσαν το σωστό δρόμο. Ο καλύτερος δρόμος για μένα είναι η ποίηση.

«Ψηλά τα χέρια Χίτλερ» του Ροβήρου Μανθούλη (ΕΛΛΑΔΑ, 1962)

Οι τρεις ταινίες που προαναφέρατε, «Η κυρία Δήμαρχος», «Οικογένεια Παπαδοπούλου» και «Ψηλά τα χέρια Χίτλερ», πώς συνδέονται με αυτή την αντίληψη που αναλύσατε τώρα για την ποίηση;

P.M.: Στην πρώτη ταινία προσπάθησα να εξυγιάνω ένα ξένο σενάριο. Στη συνέχεια προσπάθησα να το εξυγιάνω με το γύρισμα. Εγώ έλεγα ότι πρόκειται για μια απλή ταινιούλα και όλοι μου λένε ότι είναι πάρα πολύ καλή. Εγώ, ξέρετε, μια ταινία δεν έχω δει στη ζωή μου και είναι αυτή. Πίστευα ότι δεν ήταν σημαντική και γι' αυτό δεν την είδα. Μετά προσπάθησα να κάνω κάτι πιο σημαντικό γύρω από την ελληνική κοινωνία με την «Οικογένεια Παπαδοπούλου», κάτι σαν τις πρώτες ταινίες του Κακογιάννη. Δυστυχώς το σενάριο που μου έδωσαν δεν ήταν αυτό που ήθελα, αλλά προσπάθησα να το εξωραίσω και να παρουσιάσω μια γνήσια ελληνική ανθρώπινη ζωή. Είχα και καλούς ηθοποιούς και βγήκε νόστιμη.

Μετά ήρθε μια σημαντική για μένα ταινία, το «Ψηλά τα χέρια Χίτλερ», όπου για πρώτη φορά βλέπει κανείς αντιπρωτικά την Κατοχή κι εγώ πάντα έχω ένα αντιπρωτικό πνεύμα σε όλη μου τη δουλειά. Το σενάριο ήταν του ηθοποιού Διονύση Μήλη - έχει πεθάνει - κι εγώ του έδωσα μια άλλη διάσταση με το αντιπρωτικό πνεύμα. Και σ' αυτό το σενάριο υπήρχε μια σκηνή που δεν γυρίστηκε για οικονομικούς λόγους και την οποία γύρισα τώρα στο «Lilly's Story». Η σκηνή με τον Βέγγο όπου μοιράζουν ψωμιά στην Κατοχή. Στο «Lilly's Story» ο ήρωάς μου λέει κάποια στιγμή: «Ρε συ, έχω γυρίσει μια ταινία με τίτλο " Ψηλά τα χέρια Χίτλερ", που παίζεται στην Αθήνα τώρα στη δικτατορία και δημιουργεί αντιδικτατορικές εκδηλώσεις μέσα στο σκοτάδι του σινεμά. Αλλά δυστυχώς δεν έχω βάλει μια σκηνή σ' αυτή την ταινία και λέω να τη βάλουμε τώρα στην καινούρια». Κι αυτό γίνεται. Και βλέπουμε τη σκηνή όπου είναι ο Βέγγος και παίζει τον εαυτό του. Έχω πολλούς παλιές σκηνές στο μυαλό μου που δεν έχουν γυριστεί, δεν έχουν γίνει πράξη. Υπάρχουν τρεις σκηνές από παλιά που δεν είχαν γυριστεί και μπήκαν στο «Lilly's Story». Ήθελα να φύγουν από πάνω μου και να γίνουν πράξη. Συμβολικά εκπροσωπείται όλη η προηγούμενη ζωή, τα όνειρα που είχες και δεν έγιναν και λες «τώρα τα κάνω». Μας κυνηγάνε οι εικόνες,

τα όνειρα, τα οράματα. Αυτή είναι η ποιητική τέχνη. Όταν βλέπεις μια ιστορία ερωτική και ξαφνικά μπαίνει μέσα ο Βέγγος, ουσιαστικά είναι η λειτουργία της ποίησης. Γιατί στην ποίηση χρησιμοποιούνται αντιθετικές καταστάσεις, οι οποίες δεν έχουν κανένα νόημα αυτό καθαυτό, αλλά με το να μπαίνουν η μία δίπλα στην άλλη ηλεκτρίζουν την ατμόσφαιρα. Στον κινηματογράφο βέβαια χρησιμοποιούνται άλλα μέσα για να περάσει η ποιητική διάσταση.

Στην καθαρή ποίηση, μία έκφραση ακόμα πιο προχωρημένη είναι να γράψουν δύο ποιητές ένα ποίημα. Σε κάποια εποχή, στην Ελλάδα, γράφανε ποιήματα με ψεύτικα, κατασκευασμένα ονόματα. Όπως τα τραγούδια του μεγάλου Μεξικανού ποιητή Παθανάρης. Και ο Παθανάρης δεν υπήρξε ποτέ. Τότε σκεφτήκαμε με τον ποιητή Μιχάλη Κατσαρό, με τον οποίο ήμασταν πολύ φίλοι, να γράψουμε μαζί ένα ποίημα. Και γράψαμε το ποίημα «Το παιδί που πλέει στο ποτάμι» του Ούγγρου ποιητή Μίρο Μάνκα. Έγραφε ένα στίχο ο Μιχάλης κι έναν εγώ. Αυτό τελικά ήταν ένα ολοκληρωμένο ποίημα. Όταν γράφουν δύο, η ποιητική αντίστιξη είναι ακόμη μεγαλύτερη. Κι από εκεί καταλαβαίνεις πώς πράγματα αντιστικτικά, από άλλη ιδιοσυγκρασία, ξαφνικά συμπλήθουν το ένα στο άλλο και φτιάχνουν έναν άλλο κόσμο. Γίνεται μια υπέρβαση.

ΤΑ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΤΟΥ ΡΟΒΗΡΟΥ ΜΑΝΘΟΥΛΗ: ΕΝΑ ΕΡΓΟ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ

Στη Γαλλία που βρεθήκατε σας δόθηκε η ευκαιρία να κάνετε ταινίες και ντοκιμαντέρ, με τη δημιουργική έννοια, σε συνεργασία με τηλεοπτικούς σταθμούς και άλλους παραγωγούς και αυτό ήταν μια καλή διέξοδος.

Ρ.Μ.: Ήταν καλή διέξοδος για μένα σε πολλούς τομείς. Κατ' αρχήν εγώ έδωσα στη γαλλική τηλεόραση κάτι που μέχρι τότε δεν είχε. Την κινηματογραφική αντίληψη γυρίσματος του ντοκιμαντέρ. Μέχρι τότε γίνονταν με καθαρά δημοσιογραφική αντίληψη. Και γι' αυτό με πήρανε. Στη Γαλλία ήμουν γνωστός από το «Πρόσωπο με πρόσωπο». Έπειτα όλη η δουλειά μου εκεί, που είναι πάνω από εκατό ταινίες, είχε μια ενότητα. Η δουλειά μου ήταν μια έκπληξη στη Γαλλία. Κοίταζαν τις ταινίες μ' έναν περίεργο τρόπο. Και δημιουργήθηκε μια σχολή, γιατί πολλοί μιμήθηκαν αυτόν τον τρόπο δουλειάς στον κινηματογράφο. Σήμερα υπάρχουν οι ταινίες μου σε βίντεο, σε δανειστικές βιβλιοθήκες και σε κινηματογραφικά αρχεία.

Κλείνοντας, θα ήθελα να μας μεταφέρετε στην προδικτατορική περίοδο. Είχατε συνεργασθεί τότε με τον Φώτη Μεσθεναίο, τον Ηρακλή Παπαδάκη και τον Ρούσσο Κούνδουρο, ο οποίος μάλιστα είχε ιδρύσει το «Ινστιτούτο Μορφωτικού και Επιστημονικού Κινηματογράφου».

Ρ.Μ.: Αυτή η εποχή, μέχρι το '63 που ήρθε ο Γεώργιος Παπανδρέου, χαρακτηρίζεται κυρίως από τη λογοκρισία. Στο «Ψηλά τα χέρια Χίτλερ» μου κόψανε σκηνή

όπου κάποιος στην Κατοχή φορούσε καβουράκι και θύμιζε σύγχρονο χαφιά. Υπήρχε φοβερή αστυνόμευση και δεν γίνονταν ταινίες πιο ελεύθερες. Με τον Γεώργιο Παπανδρέου ξεκίνησε μια κάποια φιλελευθεροποίηση. Ο χώρος του ντοκιμαντέρ επίσης, ήταν άδειος κι έπρεπε να γεμίσει. Έλειπε η ελληνική ψυχή, η Ελλάδα, η καθημερινή πραγματικότητα από το ελληνικό σινεμά. Νομίζω ότι έχω κάνει το πρώτο ελληνικό ντοκιμαντέρ με τη «Λευκάδα, νησί των ποιητών», το 1958.

Έκανα τότε μία ομάδα, την οποία ονομάσαμε «Ομάδα των 5», για να κάνουμε promotion του ντοκιμαντέρ. Εγώ ήμουν καθηγητής και στη Σχολή Κινηματογράφου του Σταυράκου για δέκα χρόνια, από το '57 μέχρι που έφυγα για τη Γαλλία και είχα μαθητές μεταξύ άλλων το Νικολαΐδη και το Βούλγαρη. Και πήρα σ' αυτή την «Ομάδα των 5», δύο μαθητές μου, τον Ηρακλή Παπαδάκη και το Φώτη Μεσθεναίο, προσθέσαμε το Ρούσσο τον Κούνδουρο και έναν πιο θεωρητικό που είχε κάνει ένα ντοκιμαντεράκι, το Γιάννη το Μπακογιαννόπουλο. Και μέσα απ' την Ομάδα κάναμε promotion για το ντοκιμαντέρ. Μέχρι και φεστιβάλ ντοκιμαντέρ κάναμε. Κι είχαμε σημαντικά αποτελέσματα. Άρχισαν διάφορες κρατικές και ιδιωτικές επιχειρήσεις να μας αναθέτουν να κάνουμε ντοκιμαντέρ. Τα οποία ήταν πανάκριβα και παίρναμε πολλή λεφτά για να κάνουμε ένα καλό ντοκιμαντέρ. Όταν ένα δεκάλεπτο ντοκιμαντέρ μας έπαιρνε εννιά μήνες για να το κάνουμε, φτιάχναμε μικρά αριστουργήματα. Μικρού μήκους πάντα. Παράλληλα έκανα και ταινίες μεγάλου μήκους αλλά έβγαζα πιο πολλά λεφτά από το ντοκιμαντέρ.

Είχα λοιπόν τότε τρία πόδια: Ένα στο ντοκιμαντέρ, ένα στις ταινίες μεγάλου μήκους – ήμουν τότε στα στούντιο της «Ανζερβός» – κι ένα στην κινηματογραφική εκπαίδευση. Είχα λοιπόν την αίσθηση ότι κάτι πρόσθετα κι εγώ. Δηλαδή για μένα ήταν και μια πολιτικοκοινωνική πράξη, την οποία συνέχιζα από την παλαιότερή μου αντιστασιακή στην Κατοχή. Και φυσικά μέσα απ' όλα αυτά βγήκαν και οι δικές μου ταινίες. Το πρώτο μου ντοκιμαντέρ ήταν η «Λευκάδα, νησί των ποιητών». Η δεύτερη δουλειά μου ήταν που μοντάρισα τις ταινίες ενός άλλου μαθητή μου, του Λέοντα Λοΐσιου. Μοντάρισα δύο ταινίες του για τη Μυτιλήνη. Επίσης, βγάλαμε με τον Μπακογιαννόπουλο το περιοδικό «Κινηματογράφος και Θέατρο», για να βοηθήσουμε και από αυτή την πλευρά την άνοδο του κινηματογραφικού συστήματος.

Και μετά ήρθε η χούντα, στην οποία νομίζω ότι παίξαμε πολύ σημαντικό ρόλο. Αυτή ήταν γενικά η εικόνα εκείνης της εποχής.

Δημοσιογράφοι-θύματα πολέμων

ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ ΘΑΝΑΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 11/03/2012

- Προβολή της ταινίας του Νίκου Μεγγρέλη «ΠΕΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ» (ΕΛΛΑΔΑ, 2011)
- Συζήτηση με εισηγητή το Νίκο Μεγγρέλη (σκηνοθέτη της ταινίας, δημοσιογράφος)

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ ΝΙΚΟ ΜΕΓΓΡΕΛΗ, ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟ ΚΑΙ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ «ΠΕΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Είναι μύθος ή πραγματικότητα ότι οι δημοσιογράφοι κινδυνεύουν στις εμπόλεμες περιοχές; Και ποιος ο λόγος να φτιαχτεί ένα ντοκιμαντέρ για τη δημοσιογραφία και τον πόλεμο στο Ιράκ;

Δεν πρόκειται για μύθο, για ωμή πραγματικότητα πρόκειται. Κάθε χρόνο περισσότεροι από 100 δημοσιογράφοι σκοτώνονται στα διάφορα καυτά σημεία του πλανήτη.

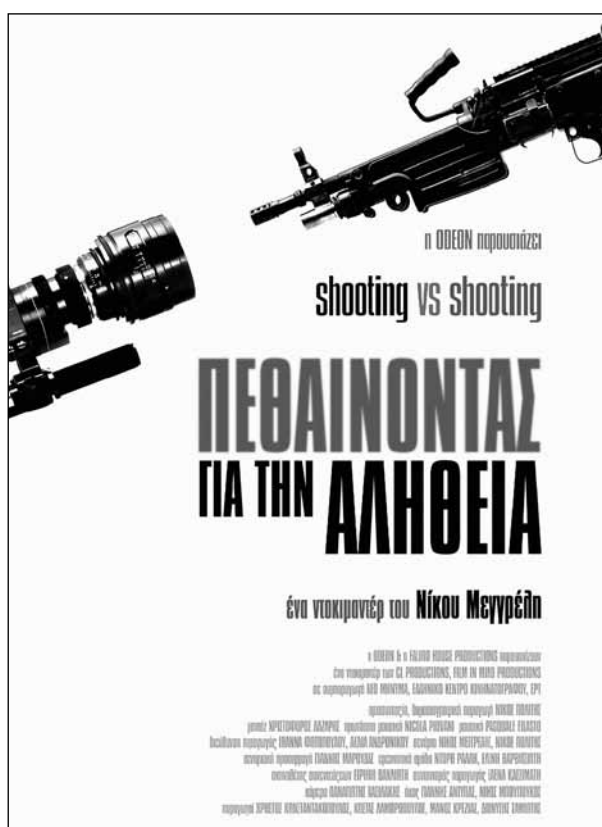
Στο Ιράκ από τότε που άρχισε ο πόλεμος, το Μάρτιο του 2003 μέχρι σήμερα, περισσότεροι από 350 δημοσιογράφοι και εργαζόμενοι στα ΜΜΕ έχουν χάσει τη ζωή τους· είναι οι μεγαλύτερες απώλειες που έχει υποστεί η δημοσιογραφική κοινότητα από την εποχή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο αριθμός αυτός είναι συγκλονιστικός.

Όμως, η πρόθεσή μου με αυτή την ταινία-ντοκιμαντέρ είναι να πάω πέρα από τους αριθμούς, να φέρω στο φως το δράμα που κρύβεται πίσω από κάθε άδικο θάνατο, να δώσω φωνή σε αυτούς που έμειναν πίσω και βιώνουν το κενό και τον πόνο, στη μητέρα, τη σύζυγο, τα παιδιά. Γι' αυτό και επιλογή μου ήταν ένα από τα κεντρικά πρόσωπα του ντοκιμαντέρ να είναι η μητέρα του Χοσέ Κόουζο, του Ισπανού εικονοθήτη που έχασε τη ζωή του στη Βαγδάτη στις 8 Απριλίου 2003. Είναι μια μητέρα που θρηνεί με αξιοπρέπεια και ζητά με επιμονή την απονομή δικαιοσύνης.

Παράλληλα, όμως δίνω τη δυνατότητα να τεθούν μια σειρά από ερωτήματα: Ποιος κερδίζει και ποιος χάνει, όταν οι δημοσιογράφοι «απουσιάζουν» από τα μέτωπα των συγκρούσεων; Τι θα γνώριζε ο κόσμος εάν η ενημέρωση στηριζόταν στα δελητία τύπου και στις μονόπλευρες ανακοινώσεις με τις εντυπωσιακές βιντεοσκοπήσεις των μηχανισμών προπαγάνδας; Και φυσικά, τι θα γίνει με την ατιμωρησία, που δυστυχώς είναι ο κανόνας και όχι η εξαίρεση;

Μιλήσατε με δεκάδες οικείους θυμάτων. Υπάρχει κάποιο κοινό νήμα που συνδέει τις αντιδράσεις τους;

Πόνος, οργή, η απουσία του δικού τους ανθρώπου και το αίσθημα της αδικίας είναι το κοινό νήμα. Από 'κει και πέρα,

οι αντιδράσεις ποικίλουν. Άλλοι θέλουν να γυρίσουν σελίδα, άλλοι επιμένουν, όσο το επιτρέπουν οι δυνάμεις τους, να αναζητούν δικαιοσύνη.

Ποιά είναι η κεντρική ιδέα του ντοκιμαντέρ;

Η κεντρική ιδέα είναι ότι οι δημοσιογράφοι, όταν κάνουν ανεξάρτητα τη δουλειά τους με σεβασμό στην αλήθεια και στα πραγματικά γεγονότα μακριά από ιδεολογήματα και προκαταλήψεις, βρίσκονται δυστυχώς σε διασταυρούμενα πυρά. Το χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση της Τζουλιάννα Σκρένα, η οποία είναι το άλλο κεντρικό πρόσωπο του ντοκιμαντέρ. Πήγαμε μαζί στη Βαγδάτη και ξετυλίξαμε μαζί το κουβάρι της προσωπικής της συγκλονιστικής

Η Δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

Εκδήλωση της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης στις 18/03/2012

- Προβολή της ταινίας της Αλίντας Δημητρίου «**ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΤΗΣ ΒΡΟΧΗΣ**» (ΕΛΛΑΔΑ, 2011)
- Συζήτηση με εισηγητή τον **Κώστα Τερζή** (κριτικό κινηματογράφου στην εφημερίδα «**Η Αυγή**»)

ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΠΟΥ ΟΝΕΙΡΕΥΟΝΤΑΝ ΤΗ ΒΡΟΧΗ

Του **Κώστα Τερζή**

«Είμαι υπερήφανη που συνάντησα αυτές τις γυναίκες και μέτρησα ξανά τον κόσμο με έναν άλλον πήχη», μας έλεγε η Αλίντα Δημητρίου κάπου δύο χρόνια πριν, με αφορμή την προηγούμενη ταινία της, **Η ζωή στους βράχους**, δεύτερο μέρος της τριλογίας της για τους αγώνες των γυναικών στην Ελλάδα. Μια τριλογία που ξεκίνησε από την περίοδο της Κατοχής, πέρασε στα χρόνια του Βουνού με τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας και φτάνει τώρα, στο τρίτο μέρος, στα χρόνια της αντίστασης στη χούντα των συνταγματαρχών.

Δουλειά μιας μικρής ομάδας, με επικεφαλής την Αλίντα Δημητρίου, χωρίς χρηματοδότηση από πουθενά [...] Οι δύο πρώτες ταινίες, **Πουλιά στο βάλτο** και **Η ζωή στους βράχους**, διακινήθηκαν με σχεδόν «αντάρτικη» μέθοδο, από συλλογικότητες κάθε είδους μέχρι σχολεία, και αγαπήθηκαν ιδιαίτερα από τους νέους («Τη στάση των γυναικών εκείνης της εποχής, οι νέοι την κάνουν πλατφόρμα δράσης για τις δικές τους ανάγκες, για τα δικά τους οράματα... και έτσι προχωρούν οι ταινίες», μας είχε πει η Αλίντα Δημητρίου.)

Η Αλίντα Δημητρίου έχει κερδίσει ένα μεγάλο στοίχημα: Τις τελευταίες δεκαετίες οι ιστορικοί προβληματίζονται έντονα γύρω από το ζήτημα της «προφορικής μνήμης» και πώς αυτή προσεγγίζεται ή αποτυπώνεται φιλικά, τη σχέση μεταξύ ατομικής και συλλογικής μνήμης, το ρόλο της βιωμένης εμπειρίας [...] Η προφορική ιστορία αναδεικνύεται προνομιακό εργαλείο για να μελετηθούν οι τρόποι με τους οποίους τα δρώντα υποκείμενα εκφράζουν ρήξεις μέσα στον ιστορικό χρόνο, εμπειρίες ανάτασης, αλλιά και οδύνης. Αναμφίβολα, η προφορική ιστορία συνδέεται επίσης με τον εκδημοκρατισμό της Ιστορίας και την ανάδειξη προσώπων που είχαν αποκλειστεί ή είχαν περιθωριοποιηθεί στην ιστορική αφήγηση. Είναι φανερό πως η Αλίντα Δημητρίου, που στήνει την κάμερα και συζητά η ίδια με τις γυναίκες που προσεγγίζει, κατάφερε να δημιουργήσει μια θεμελιακή σχέση εμπιστοσύνης, ώστε τα πρόσωπα που εμφανίζονται στο φακό να μιλήσουν για εξαιρετικά επώδυνες εμπειρίες [...]

Κώστας Τερζής (Από την εκδήλωση της ΚΛΗ)

Στα **Κορίτσια της βροχής** πενήντα γυναίκες μιλάνε για τα χρόνια της νιότης τους, χρόνια που συνέπεσαν με την απριλιανή δικτατορία στην Ελλάδα, και εκείνες αισθάνθηκαν την υποχρέωση να την πολεμήσουν. Φυλακίστηκαν και βασανίστηκαν, είδαν τον εαυτό τους να συνθλίβεται, στερήθηκαν την ελευθερία, στερήθηκαν τα στοιχειώδη δικαιώματά τους [...] Τα κορίτσια που μέσα από τη φυλακή ονειρεύονταν τη βροχή, ονειρεύονταν να νιώσουν τη βροχή πάνω στο βασανισμένο σώμα τους [...]

Το μοντάζ της ταινίας είναι καταγιστικό, «χωρίς ανάσα», ο λόγος των γυναικών «τρέχει» και στριμώνει το θεατή ώστε να νιώσει άβροχα, για να συμμεριστεί σε κάποιο βαθμό την καταδίωξη που υπέστησαν αυτές οι γυναίκες. Η κάθε ξεχωριστή παρουσία μπροστά στο φακό δεν υποτιτλίζεται, δεν ονοματίζεται, η σκηνοθεσία «συναρμώνει» τις επιμέρους μαρτυρίες των γυναικών σε ένα ενιαίο «σώμα» ιστορικής-αγωνιστικής κατάθεσης. Κόντρα στον κυρίαρχο οπτικοακουστικό λόγο της κατάτμησης, της αποσπασματικότητας, η Αλίντα Δημητρίου αποπειράται να συνθέσει το «όλον» που μονίμως μας διαφεύγει, το ηρακλήτειο «ξυνόν» που αλληθεύει [...] Στα ενδιάμεσα της φιλικής αφήγησης, εκεί που περιμένεις κάποια «αναπαράσταση» της περιόδου της δικτατορίας, η Αλίντα Δημητρίου χρησιμοποιεί φωτογραφίες από διαδηλώσεις του σήμερα, το «τότε» και το

«Τα κορίτσια της βροχής» της Αλίντας Δημητρίου (ΕΛΛΑΔΑ, 2011)

«τώρα» συναντιούνται καθώς η αφήγηση on camera «εκείνων των χρόνων» συμπλέκεται με τις γνώριμες σε όλους μας εικόνες της σύγχρονης μνημονιακής Ελλάδας [...]

«Δεν έχω συνταγή», μας είπε η Αλίντα Δημητρίου, όταν συζητήσαμε μαζί της. «Θα μπορούσα όμως να πω ότι όλα είναι βατά όταν αγαπάς, κι εγώ τις αγαπούσα αυτές τις γυναίκες και αγαπούσα με πάθος αυτό που έκανα. Βέβαια, η ανάμνηση των βασανισμών είναι επώδυνη. Μερικές αρνήθηκαν, δεν

μπορούσαν να ξεπεράσουν την ανάμνηση του πόνου και να λάβουν μέρος στην ταινία, ενώ άλλες δέχτηκαν γιατί κατανόησαν ότι είχαν χρέος ως ιστορικά πρόσωπα απέναντι στις γενιές που έρχονται. Κινηματογραφικά; Έναν καταιγισμό από κοντινά-κοντινά πλάνο, χωρίς ανάσα για τον θεατή, εδώ και τώρα, όπως δεν είχαν κι αυτές ανάσα όταν τις κακοποιούσαν. Και ήταν είκοσι χρονώ».

Απόσπασμα από ευρύτερο κείμενο και συνέντευξη με την Αλίντα Δημητρίου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η Αυγή», Αθήνα, 15 Ιανουαρίου 2012.

ΑΛΙΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η Αλίντα Δημητρίου γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε σκηνοθεσία στην Σχολή Σταυράκου. Έχει γράψει αλλιά και μεταφράσει άρθρα σε κινηματογραφικά περιοδικά.

Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Φιλμογραφία ταινιών μικρού μήκους* και *Λεξικό ελληνικών ταινιών μικρού μήκους (1939-1992)*. Από το 1977 έως το 1994 γύρισε περισσότερα από 50 ντοκιμαντέρ για την τηλεόραση και το Υπουργείο Πολιτισμού. Από το 1994 έως το 2003 ασχολήθηκε με το βιομηχανικό ντοκιμαντέρ κάνοντας 15 ταινίες για τη ΔΕΗ. Το 2008 ξεκίνησε την τριλογία για τη συμμετοχή των γυναικών στους πολιτικούς αγώνες.

ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ:

- 1977 *Καρβουνιάρηδες* (μικρού μήκους)
- 1978 *Σπάτα, το σπιτάδο του Αγίου Πέτρου* (μικρού μήκους)
- 1985 *Θέατρο στο βουνό* (μικρού μήκους)
- 1988 «Ανθρώπινα δικαιώματα» (σειρά δέκα ημίωρων ντοκιμαντέρ)
- 1990 «Οι γυναίκες» (σειρά έξι ημίωρων ντοκιμαντέρ)
- 2003 *Η ζωή στα σύρματα* (μικρού μήκους)
- 2008 *Πουλιά στο βάλτο*
- 2009 *Η ζωή στους βράχους*
- 2011 *Τα κορίτσια της βροχής*

Στην ταινία εμφανίζονται και καταθέτουν τη μαρτυρία τους, με αλφαβητική σειρά, οι:

Μαρία Αγγελάκη, Αριάδνη Αθαβάνου, Δήμητρα Αποστόλου, Παναγιώτα Αρμάου, Κίτυ Αρσένη, Νάντια Βαλαβάνη, Σούλα Γεωργιάδου, Ελένη Γκολέμα, Έλλη Γρηγοριάδου, Βέρα Δαμόφλη, Εύα Θεοδωρακάκη, Μαρία Θεοδωράκη, Ντίνα Θεοφίλου, Μπούλη Θεοφιλακτοπούλου, Πόπη Καζιάρη, Μαρία Καλλέργη, Δώρα Καλλιπολίτη, Ρία Καλφακάκου, Ασπασία Καρά, Πόπη Κασιόγρα, Γεωργία Κοντόζογλου, Ντίνα Κούκου, Αγγελική Κουτσουμπού, Αντωνία Κυβέλου, Κούλα Κωνσταντινίδου, Κατερίνα Κωτσάκη, Έλλη Λαζαρίδη, Γιούλη Λιναρδάτου, Ιωάννα Μακρή, Νατάσα Μερτίκα, Ζωή Ξενάκη, Αλεξάνδρα Οικονομάκου, Νίτσα Οικονομίδου, Κατερίνα Παπαγκίκα, Μαρία Πίνιου, Βάσω Πιστόλη, Μάγδα Πίτακα, Πόλυ Σαββινίδου, Σελήνη Σαββινίδου, Αφρούλα Σαπουτζή, Γεωργία, Σαρηγιαννίδου, Σοφία Σμυρνή, Ευαγγελία Τζιβάνη, Κάλη Τουρνάκη, Ολγα Τσολακίδου, Κάτια Χαραλαμπάκη, Μαρία Χατζηνικοηάου, Πάτρα Χατζησάββα.

ΣΗΦΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ, ΠΟΥΠΟΥ ANNA και ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΑΦΡΟΔΙΤΗ (Επιμέλεια): *Πόλη και κινηματογράφος* (Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, **ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ/ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ**, Κείμενα: *Ειρήνη Σηφάκη, Άννα Πούπου, Αφροδίτη Νικολαΐδου, Νία Περιβολαροπούλου, Giuliana Bruno, Paula J. Massood, Laurent Creton και Julian Stringer*, Μεταφράσεις: *Μιχάλης Μάτσας, Άρτεμη Αργύρη και Κατερίνα Κακλαμάνη*, νήσος, Αθήνα 2011, 198 σελ.).

ΣΚΟΠΕΤΕΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ: *Η βιντεοκάμερα και η οπτικο-ακουστική καταγραφή. Τεχνολογία – Τέχνη – Τεχνική. Θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα εικονοληψίας και σκηνοθεσίας* (περιοδικό *Φωτογράφος*, Αθήνα 2010 [2011], 252 σελ. + Ειδικό ένθετο: *Συμβουλές – Αγορά*, 12 σελ.).

ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΙΚΑ: *Κοινωνία και κινηματογράφος. Οι αρσενικοί σταρ του κινηματογράφου ως μύθοι και σύμβολα* (Μυρμιδόνες, Αθήνα 2011, 436 σελ.).

Επίλογος 2011. Ετήσια Πολιτιστική Έκδοση. 20 χρόνια πολιτισμού («Κινηματογράφος» και «Επέτειοι: "Μιχάλης Κακογιάννης: Κεντρομόλος μοντερνισμός και φυγόκεντρος μεταμοντερνισμός"»), **ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ**, 20^{ος} χρόνος, Ιδρυτής: *Σπύρος Γαλαΐος*, Εκδότης: *Σταύρος Κ. Γαλανάκης*, Σύμβουλος έκδοσης: *Κώστας Γεωργουσόπουλος*, Διευθυντής έκδοσης: *Τάκης Βλαστός*, Αρχισυντάκτης: *Γιάννης Ν. Μπασκόζος*, Κείμενα για τον κινηματογράφο: *Γιάννης Ζουμπούλακης, Χρήστος Μήτσος, Τζωρτζίνα Κακουδάκη και Αχιλλέας Ντελλής*, Επίλογος, Αθήνα 2011, σσ. 193-226 και 429-448/560 σελ.).

Κινηματογράφος 2010 (Ετήσιος Οδηγός. Κινηματογράφος – DVD – Βιβλία, **ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ**, Αρχισυνταξία: *Δημοσθένης Ξιφιλίνος*, Επιμέλεια έκδοσης: *Γεράσιμος Βάκρος*, Κείμενα: *Ανδρέας Τύρος, Νίνος Φένεκ Μικελίδης, Δημήτρης Μπάμπας, Δημήτρης Χαρίτος, Νίκος Τσαγκαράκης, Νέστορας Πουλάκος, Στράτος Κερσανίδης, Θόδωρος Γιαχουσιτίδης, Γιάννης Φραγκούλης, Τάσος Ρέτζιος, Αλέξης Ν. Δερμεντζόγλου, Δημήτρης Καλαντίδης και Δημοσθένης Ξιφιλίνος*, Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου/Σε συνεργασία με την «Είσεως – Ομάδα Νεανικής Πολυέκφρασης Αρκαδίας», Αθήνα 2011, 296 σελ.).

Μικροφίλμ 2011. Πρόγραμμα ταινιών μικρού μήκους/ Microfilm 2011. Short Film Project (Επιμέλεια: *Ηλίας Δημητρίου*, Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση/μfilm, Αθήνα 2011, 28 σελ.).

β. Μεταφράσεις

MORIN EDGAR: *Οι σταρ* (Νέα έκδοση, Μετάφραση: *Ρίτα Κολαΐτη*, Κίχλη, Αθήνα 2011, 272 σελ., 1^η έκδοση στα γαλλικά: 1957, 3^η [αναθεωρημένη και συμπληρωμένη] έκδοση στα γαλλικά: 1972, 1^η έκδοση στα ελληνικά: χ.χ., [Σταρ/Οι σταρ, Μετάφραση: *Ευγενία Χατζίκου*, Εκδόσεις Παϊρίδη]).

PORTON RICHARD: *Το αναρχικό φαντασιακό και ο κινηματογράφος* (Μετάφραση – Επιμέλεια: *Ταξιαρχία Verreilt*, Αγριόγατα, Αθήνα 2011, 312 σελ.).

RAY ROBERT B.: *Μια κάποια τάση του χολιγουντιανού κινηματογράφου, 1930 – 1980* (Επιμέλεια: *Μιχάλης Κοκκώνης*, Μετάφραση: *Νίκη Σπυροπούλου*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2011, 460 σελ., 1^η έκδοση στα αγγλικά: 1985).

THOMPSON KRISTIN και BORDWELL DAVID: *Ιστορία του κινηματογράφου* (Ιστορία του κινηματογράφου. Μια εισαγωγή, Μετάφραση: *Νίκος Λερός και Ρίτα Κολαΐτη*, Επιστημονική επιμέλεια: *Εύα Στεφανή*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2011, 792 σελ. + 24 σελ. με φωτογραφίες εκτός κειμένου, 1^η έκδοση στα αγγλικά: 1994, 2^η [αναθεωρημένη και συμπληρωμένη] έκδοση στα αγγλικά: 2003).

γ. Βιβλία κινηματογραφικών εκδηλώσεων

12^ο Φεστιβάλ Γαλλόφωνου Κινηματογράφου/12e Festival du Film Francophone de Grèce (Μετάφραση – Επιμέλεια: *Κώστα Τσιταράκης*, Institut Français–Athènes, Αθήνα 2011, 82 σελ.).

13^ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης – Εικόνες του 21^{ου} αιώνα/13th Thessaloniki Documentary Festival – Images of the 21st Century (Επιμέλεια: *Μαίρη Κιτροέφ*, Συντάκτες: *Ηλιάνα Λουκοπούλου και Έλενα Χρηστοπούλου*, Μεταφράσεις: *Μαίρη Κιτροέφ και Ηλιάνα Λουκοπούλου*, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης/Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Αθήνα 2011, 272 σελ.).

14^ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους. 11^η Ευρωπαϊκή Συνάντηση Νεανικής Οπτικοακουστικής Δημιουργίας Camera Zizanio/14th Olympia International Film Festival for Children and Young People (Μετάφραση: *Κατερίνα Ζαμπέλη*, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Δήμος Πύργου, Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, ΤΕΙ Πάτρας/Τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ-Παράρτημα Πύργου και Νεανικό Πλάνο, Αθήνα και Πύργος 2011, 98 σελ.).

17^ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Αθήνας – Νύχτες Πρεμιέρας Conn-x/17th Athens International Film Festival (Υπεύθυνος: *Χρήστος Τζούτης*, Κείμενα: *Κωστής Θεοδοσόπουλος, Θανάσης Πατσάβος και Ορέστης Ανδρεαδάκης*, Μετάφραση: *Χριστίνα Λιάπη*, Κινηματογραφική Εταιρεία Αθηνών/Με τη συνεργασία του περιοδικού *Σινεμά*, Αθήνα 2011, 152 σελ.).

19ο Μεσογειακό Φεστιβάλ Νέων Κινηματογραφιστών. Λάρισα 2011/19th Mediterranean Festival of New Filmmakers (Δήμος Λαρισαίων/Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Λαρισαίων και Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Λάρισα 2011, 8 σελ.).

2^ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Κορινθίας Πελοποννήσου «Γέφυρες»/2nd Corinthian International Film

Festival «Bridges» (Cine@Art, Petra Terzi Org και Global Arts Studios/Υπό την αιγίδα του Δήμου Κορινθίων/Με τη συνεργασία του Κέντρου Νέων Κορινθίας, Κόρινθος 2011, 24 σελ.).

24^ο Πανόραμα Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου/Panorama of European Cinema. Athens (Υπεύθυνος καταλόγου: *Ηλίας Κατριτζιανόγλου*, Επιμέλεια κειμένων-Μεταφράσεις: *Έλενα Παπαδάκη*, Κείμενα: *Νίνος Φένεκ Μικελίδης, Μιχάλης Μάτσας και Γιάννης Κορρές*, Κέντρο Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου/Με την υποστήριξη των Δήμου Αθηναίων, Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, ΟΠΑΠ, Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου και European Film Academy, Αθήνα 2011, 76 σελ.).

3^ο Φεστιβάλ Κυπρίων Σκηνοθετών. Σκοτάδι & Φως (Ένωση Σκηνοθετών Κινηματογράφου και Τηλεόρασης Κύπρου και Όμιλος Φίλων Κινηματογράφου/Στήριξη: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού-Πολιτιστικές Υπηρεσίες, Λευκωσία 2011, 20 σελ.).

34^ο Φεστιβάλ Ελληνικών Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας/17th International Short Film Festival in Drama. 5th digi 2011 (Επιμέλεια καταλόγου: *Αντώνης Παπαδόπουλος και Ελευθερία Καβάκα*, Επιμέλεια κειμένων: *Βασίλης Τερζόπουλος*, Μεταφράσεις: *Βασίλης Τερζόπουλος και Χριστίνα Σιαμίδου*, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού και Δήμος Δράμας, Δράμα 2011, 264 σελ.).

4^ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λευκωσίας/4th Nicosia International Documentary Film Festival (Δήμος Λευκωσίας και Όψεις του Κόσμου/Χορηγοί: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου, Λευκωσία 2011, 8 σελ.).

5^ο Φεστιβάλ Ελληνικού Ντοκιμαντέρ – Docfest 5. Χαλκίδα 2011 (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας/Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας και Αστική μη κερδοσκοπική εταιρία «Πορθμός» Αθήνα 2011, 96 σελ.).

52^ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης/52nd Thessaloniki International Film Festival (Επιμέλεια: *Μαίρη Κιτροέφ*, Σύναξη: *Ηλιάνα Λουκοπούλου, Ύρια Σφηνιά, Ελένη Ανδρουτσοπούλου, Τζωρτίνα Σερπιέρη, Έλενα Χρηστοπούλου και Λίλυ Παπαγιάννη*, Μεταφράσεις: *Μαίρη Κιτροέφ, Ηλιάνα Λουκοπούλου και Ύρια Σφηνιά*, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Αθήνα 2011, 176 σελ.).

52^ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. Οι ταινίες από το Α ως το Ω/52nd Thessaloniki International Film Festival. The Film from A to Z (Επιμέλεια: *Μαίρη Κιτροέφ*, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Αθήνα 2011, 86 σελ.).

6^ο Διεθνές Κινηματογραφικό Φεστιβάλ Επιστημονικής Φαντασίας & Φανταστικού της Αθήνας. SFF-rated Athens 2011/6th International Science Fiction & Fantasy Film Festival of Athens (Σχεδιασμός: *Άγγελος Μαστοράκης*, Κείμενα: *Δημήτρης Βανέλλης και Σπύρος Βρετός*, Επιμέλεια: *Θανάσης Πέτρου*, Αθηναϊκή Λέσχη Επιστημονικής Φαντασίας, Αθήνα 2011, 24 σελ.).

6^ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Κύπρου/6th Cyprus International Film Festival (Εκδότης-Αρχισυντάκτης: *Πέτρα Τερζή*, Επιμέλεια-Μεταφράσεις: *Γιώργος Κεμερλής*, Cyprus International Film Festival, www.petraterzi.org, Όμιλος Φίλων Κινηματογράφου/The Friends of Cinema Society και Cine@Art/Υπό την αιγίδα του Δήμου Λευκωσίας, Λευκωσία 2011, 36 σελ.).

6^ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού/6th Lemesos International Documentary Festival (Σχεδιασμός: *Ζένιος Τσελεπής*, Μεταφράσεις: *Αναστασία Επαμεινώνδα και Δέσποινα Πυρκεττή*, Brave New Culture και Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου/Στήριξη: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λεμεσός 2011, 56 σελ.).

«Αγών» - 8^η Διεθνής Συνάντηση Αρχαιολογικής Ταινίας του Μεσογειακού Χώρου... και πέρα απ' τη Μεσόγειο. Βραβευμένες, Επιλεγμένες και Πρωτ«Αγωνίστριες (Αγών/Υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Λαμπράκη, Αθήνα 2011, 32 σελ.).

Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου/The International Short Film Festival of Cyprus (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και Θέατρο Ριάλτο/Υπό την αιγίδα του Δήμου Λεμεσού/Σε συνεργασία με το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λεμεσός 2011, 88 σελ.).

Εβδομάδα ρωσικού κινηματογράφου στην Ελλάδα (Λέβτα-Φιλμ, Αθήνα 2011, 16 σελ.).

Εικόνες και Όψεις του Εναλλακτικού Κινηματογράφου.10/Images and Views of Alternative Cinema (ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ/ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ, Συντονισμός καταλόγου: *Γιάγκος Χατζηγιάννης*, Κείμενα: *Christopher Zimmerman, Federico Rossin, Βασίλης Μπουρίκας, Maximilian Le Cain, Alessandro De Francesco, Adrian Martin, Νίκος Σταμπάκης, Κώστας Ρεούσης (επιμέλεια), Dominique Malaquais, Μάρκος Χατζηγιάννου και Allister Mactaggart*, Μεταφράσεις: *Αναστασία Επαμεινώνδα, Δέσποινα Πυρκεττή, Γιώργος Γιαννακόπουλος, Αμαλία Μακρή, Emiddio Vasquez, Φιλίω Στρουγκώφ, Alessandro De Francesco και Βασίλης Μπουρίκας*, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Θέατρο Ένα και Brave New Culture, Λευκωσία 2011, 196 σελ.).

Ελληνικά ντοκιμαντέρ 2011. 13^ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης – Εικόνες του 21^{ου} αιώνα/Greek Docs 2011. 13th Thessaloniki Documentary Festival – Images of the 21st Century (Επιμέλεια: *Μαίρη Κιτροέφ*, Συντάκτες: *Ηλιάνα Λουκοπούλου, Έλενα Χρηστοπούλου, Ελένη Ανδρουτσοπούλου και Τζωρτίνα Σερπιέρη*, Μεταφράσεις: *Μαίρη Κιτροέφ και Ηλιάνα Λουκοπούλου*, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης / Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Αθήνα 2011, 88 σελ.).

Έτσι είμαι: Ανατρέποντας προκαταλήψεις. 13^ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης – Εικόνες του 21^{ου} αιώνα. Παράλληλο Πρόγραμμα/How I Am: Challenging Perceptions. 13th Thessaloniki Documentary Festival – Images of the 21st Century. Parallel Program (Μεταφράσεις: *Μαίρη Κιτροέφ*, Φεστι-

προσεχώς

Περιοδική έκδοση της ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ

23 χρόνια

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ
25 ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

ο Γιώργος
ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟ

Πιστοί στην ποιότητα από το 1985

Πλ. Εθν. Αντίστασης 8-10 Ηλιούπολη
Κεντρική Πλατεία

ΤΗΛ.: 210 9938672 • 210 9962052 • 210 9960003

LE RÊVE
Cafe - Bistro & Cocktail Lounge

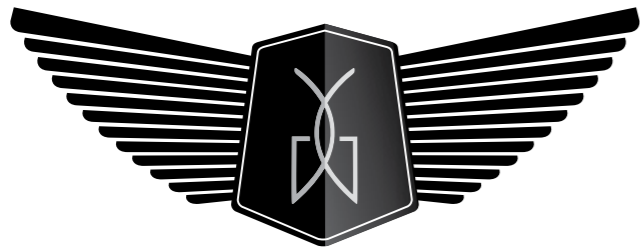

Α. Παπανδρέου 10, Ηλιούπολη
Τηλ.: 210 97.50.410
Fax: 210 97.57.440
E-mail: cafe@lereve.gr

WALL PRESS CAFE

Μπότσαρη 6-8,
163 42 Ηλιούπολη
Τηλ.: 210 99 43 733
Wallpress@hotmail.com

GARAGE

(+30) 210 9945603
ΗΡ. ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 3,
ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
WWW.GARAGEPLACE.GR

Κατάστημα Ηλιούπολης
Μπότσαρη 4
Τηλ.: 210 99.25.150

Ελευθερίου Βενιζέλου 147B-149
& Μαρίνου Αντύπα 148
(κεντρική πλατεία) Ηλιούπολη 163 41
Τηλ.: 210.7621.330-331
Fax: 210.7621.332
e-mail: info@happydays-travel.gr
web: www.happydays-travel.gr

Γραφείο
Γενικού Τουρισμού

Υποκ.: Φορμίωνος 28
116 34 Παγκράτι

school of foreign languages

AGNES
KATSIANOS

παιδικά • βαπτιστικά
είδη γάμου- βάπτισης

παιδικά • βαπτιστικά
μπομπονιέρες γάμου - βάπτισης
δώρα κουμπάρων
πακέτα βάπτισης
στολισμοί εκκλησίας και δεξιώσεων

Σοφ. Βενιζέλου 98, Ηλιούπολη, τηλ. 6939307608

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ
ΛΕΣΧΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ
τηλ.: 210 740 7102
κιν.: 6945 405 825
ηλ. ταχ.: okleathens@gmail.com

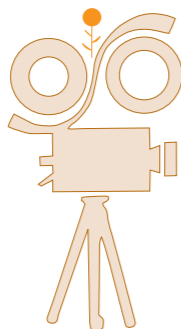

GREEK
FEDERATION OF
FILM SOCIETIES
tel. : 0030 210 740 7102
mob.: 0030 6945 405 825
e-mail: okleathens@gmail.com

ΣΤΗΛΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Περιμένουμε

τις προτάσεις σας,
τις απόψεις σας,
τις συνεργασίες σας.

Το επόμενο τεύχος σας έχει ανάγκη!

Μην ξεχνάτε

Όλο το καλοκαίρι κάθε μέρα προβολές ταινιών
στο ΘΕΡΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ
ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ «ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ»

Αλλαγή προγράμματος:
ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΡΙΤΗ (προβολή της Κινηματογραφικής Λέσχης Ηλιούπολης)
ΤΕΤΑΡΤΗ και ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ώρες προβολών: 9:00 μ.μ. και 11:00 μ.μ.

DIESEL CHEVIGNON
LEVI'S
UNIFORM
EDWIN
Retro Lee
SPORTS και όλα
HOUSE οι γνωστές
μάρκες

Lolo
Polo
Lee Cooper

501
Levi's

ΤΟ Νο 1 ΣΤΟ
ΣΠΟΡ ΝΤΥΣΙΜΟ
ΜΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΡΤΕΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΤΕ ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΝΕΤΕ
ΣΕ 6 ΑΤΟΚΕΣ ΔΟΣΕΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΣΤΕΦΟΥ

ΣΤΕΦΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ Μ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ 6 ΤΗΛ. 9920539
BLUES INTERNATIONAL Μ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ 9 ΤΗΛ. 9920526

ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟ
ο ΛΑΜΠΡΟΣ
ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ ΛΕΜΟΝΑΤΟ
ΣΤΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑ

Τα καταστήματά μας

1. Κατάστημα
Διγενή 18, Ηλιούπολη
τηλ.: 210 - 97.35.108
& 210 - 97.33.196

2. Κατάστημα
Θεομητορος 62
210-98.34.777 & 210-98.52.777

δωρεάν διανομή κατ' οίκον

ΜΕΖΕΔΟΠΩΛΕΙΟ - ΟΥΖΕΡΙ

Θασις

Κυριακή μεσημέρι
και αργίες ανοικτά

Η αίθουσα διατίθεται
για κοινωνικές εκδηλώσεις

Μαρίνου Αντύπα 84
Ηλιούπολη
Τηλ.: 210.99.10.980

Romanas

coiffure

HCF
Haute Coiffure Française

Δημήτρης Ρωμανός

Καρνεάδου 20 • 163 46 Ηλιούπολη • Τηλ.: 210 9910690
e-mail: hair@mail.gr

Λειτουργούν όλα τα τμήματα :

Πνευστών - Εγχόρδων
Κρουστών - Πληκτροφόρων
Ανώτερων Θεωρητικών
Φωνητικής και Βυζαντινής

Διεθνές Ωδείο Αθήνας

Πισσιδώνος 37 - Ηλιούπολη τηλ. - fax : 210 - 9918721
Εγγύηση για την ποιότητα των σπουδών σας

Η αγάπη με την τέχνη
είναι σχέση αήρτια

ΓΚΑΛΕΡΙ Α

Αθήνα Χέρου και Τίγρη
ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ 126
ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ ΤΗΛ: 9910909
9941440

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ

Καινούργιο 4άρι
διαμέρισμα 105 m, στο
κέντρο της Λάρισας
στο καλλίτερο σημείο,
σύγχρονο με 2 μπάνια
αυτονομία με φυσικό
αέριο, πάρκινγκ,
ανταλλάσσεται με
αντίστοιχο διαμέρισμα
στην Ηλιούπολη, ή και
με κεντρικό κατάστημα,
χωρίς χρηματική
διαφορά.

Τηλ. 6972827518

ΦΡΑΓΚΙΟΥΔΑΚΗΣ

**ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΔΩΡΑ**

ΨΑΡΩΝ 4
ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ, ΤΗΛ: 99 16 871